

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

Se vedlagte adresseliste

Deres ref

Vår ref
08/00123-210

Dato

8 APR 2011

Statnett SF – Delvedtak - 420 kV kraftledning Ørskog–Sogndal - klagesak

Delvedtak for ny 420 kV kraftledning med tilhørende elektriske anlegg på strekningen fra ny transformatorstasjon på Hovdenakk i Ørsta kommune til sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune, og strekningen fra Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune til ny transformatorstasjon i Sogndal kommune.

Innhold

1.	KONKLUSJON.....	4
2.	INNLEDNING.....	5
3.	BAKGRUNN FOR SØKNADEN	6
	3.1 Kraftsituasjonen i Midt-Norge.....	6
	3.2 Ny kraftproduksjon.....	7
4.	KLAGESAKEN.....	8
	4.1 Innkomne klager på NVEs vedtak.....	8
	4.2 Klagebehandlingen i Olje- og energidepartementet.....	12
	4.2.1 Befaring, møter og delvedtak.....	12
	4.2.2 Oppbygging av klagevedtaket.....	13
5.	DEPARTEMENTETS VURDERINGER.....	13
	5.1 Innledning.....	13
	5.2 Naturmangfold	14
	5.2.1 Kunnskapsgrunnlaget.....	14
	5.2.2 Kraftledninger og fugl.....	16
	5.3 Behovet for kraftledningen.....	17

5.4	Kraftoverføring i kabel	18
5.4.1	Kablingskrav, kabelutredninger og annen foreliggende dokumentasjon.	18
5.4.2	Departementets vurdering av klagene.....	19
5.5	Elektromagnetiske felt.....	20
6.	NY HOVDENAKK TRANSFORMATORSTASJON.....	21
6.1	Innledning.....	21
6.2	Beskrivelse og virkninger.....	22
6.3	Departementets konklusjon	23
7.	DELSTREKNINGEN HOVDENAKK TRANSFORMATORSTASJON I ØRSTA TIL SØR FOR HUNDVIKFJORDEN I BREMANGER KOMMUNE.....	24
7.1	Landskap og visuelle virkninger	24
7.1.1	Innledning.....	24
7.1.2	Beskrivelser og virkninger for de ulike alternativene.....	24
7.1.3	Departementets vurderinger og konklusjon	27
7.2	Naturmangfold.....	28
7.2.1	Fugl.....	28
7.2.2	Hjortevilt.....	31
7.3	Naturtyper og vegetasjon.....	31
7.3.1	Innledning.....	31
7.3.2	Beskrivelse og virkninger for de alternative traséene.....	31
7.3.3	Departementets vurderinger.....	32
7.4	Inngrepsfrie områder, verneområder.....	32
7.4.1	Inngrepsfrie områder.....	32
7.4.2	Verneområder.....	33
7.5	Forholdet til bebyggelse	34
7.5.1	Innledning.....	34
7.5.2	Beskrivelse og virkninger for de ulike traséene	35
7.6	Friluftsliv/ reiseliv/ turisme.....	37
7.6.1	Innledning.....	37
7.6.2	Beskrivelse og virkninger	37
7.6.3	Departementets vurderinger.....	38
7.7	Kulturminner.....	38
7.7.1	Innledning.....	38
7.7.2	Beskrivelse og virkninger	38
7.7.3	Departementets vurderinger og konklusjon	38
7.8	Konklusjon trasévalg.....	38
8.	DELSTREKNINGEN FRA MOSKOG TRANSFORMATORSTASJON TIL NY HØYANGER TRANSFORMATORSTASJON	40
8.1	Landskap og visuelle virkninger	40
8.1.1	Departementets vurderinger og konklusjon	44
8.2	Naturmangfold	44
8.2.1	Fugl.....	45
8.2.2	Departementets vurderinger og konklusjon	47
8.2.3	Naturtyper og vegetasjon	47
8.2.4	Departementets vurderinger og konklusjon	49

8.2.5	Villrein	49
8.2.6	Departementets vurderinger og konklusjon	50
8.3	Friluftsliv	51
8.3.1	Departementets vurderinger og konklusjon	51
8.4	Forholdet til bebyggelse	51
8.4.1	Departementets vurderinger og konklusjon	52
8.5	Reiseliv/turisme.....	52
8.5.1	Departementets vurderinger og konklusjon	53
8.6	Inngrepsfrie områder/verneområder.....	53
8.6.1	Departementets vurderinger og konklusjon	55
8.7	Kulturminner/kulturmiljø.....	55
8.7.1	Departementets vurderinger og konklusjon	56
8.8	Annet.....	56
8.9	Konklusjon trasévalg	57
9.	DELSTREKNINGEN FRA NY HØYANGER TRANSFORMATORSTASJON TIL NY SOGNDAL TRANSFORMATORSTASJON	58
9.1	Innledning.....	58
9.2	Landskap og visuelle virkninger	58
9.2.1	Departementets vurderinger og konklusjon	61
9.3	Naturmangfold	62
9.3.1	Fugl.....	62
9.3.2	Departementets vurderinger og konklusjon	63
9.4	Naturtyper og vegetasjon.....	64
9.4.1	Departementets vurderinger og konklusjon	64
9.5	Friluftsliv.....	65
9.5.1	Departementets vurderinger og konklusjon	65
9.6	Forholdet til bebyggelse	66
9.6.1	Departementets vurderinger og konklusjon	67
9.7	Reiseliv/turisme.....	68
9.7.1	Departementets vurderinger og konklusjon	68
9.8	Inngrepsfrie områder, verneområder.....	68
9.8.1	Departementets vurderinger og konklusjon	69
9.9	Kulturminner/Kulturmiljø.....	69
9.9.1	Departementets vurderinger og konklusjon	69
9.10	Konklusjon trasévalg.....	70
10.	ADKOMSTVEI TIL NY SOGNDAL TRANSFORMATORSTASJON PÅ SKARDSBØFJELLET	70
10.1	Innledning	71
10.2	Tekniske og økonomiske forhold ved de alternative veiløsningene.....	71
10.2.1	Departementets vurderinger og konklusjon	72
10.3	Landskap og inngrepsfrie naturområder	73
10.3.1	Departementets vurderinger og konklusjon	73
10.4	Naturmangfold.....	73
10.4.1	Departementets vurderinger og konklusjon	74
10.5	Friluftsliv	74

10.5.1	Departementets vurderinger og konklusjon	74
10.6	Avbøtende tiltak.....	74
10.7	Konklusjon adkomstvei til Sogndal transformatorstasjon	75
11.	SAMLET VURDERING	75
11.1	Innledning	75
11.2	Vurdering av samlet belastning i henhold til prinsippene i naturmangfoldloven	76
11.2.1	Innledning	76
11.2.2	Eksisterende og fremtidige energianlegg i ledningens influensområde ..	76
11.2.3	Andre inngrep.....	80
11.2.4	Departementets vurdering	80
11.3	Samlet vurdering av virkninger på naturmangfold	81
11.3.1	Villrein og annet hjortevilt.....	81
11.3.2	Naturtyper og vegetasjon	82
11.3.3	Landskap, uberørt natur og mangfold av landskapstyper.....	82
11.3.4	Fugl.....	83
11.4	Sanering	85
11.5	Krav om økonomisk kompensasjon til kommunene	86
11.6	Oppsummering.....	86
12.	VEDTAK	87
12.1	Anleggskonsesjon	87
12.2	Ekspropriasjonstillatelse.....	92

1. KONKLUSJON

Olje og energidepartementet stadfester NVEs vedtak av 10. juni 2009 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse til en 420 kV kraftledning for delstrekningene fra ny transformatorstasjon i Hovdenakken i Ørsta kommune til sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune, og strekningen fra Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune til ny transformatorstasjon i Sogndal kommune med følgende unntak:

- mellom Leivdal og Vetten i Eid kommune skal kraftledningen følge det østlige omsøkte alternativet for kryssing av Hornindalsvatnet,
- mellom Moskog og Høyanger transformatorstasjoner skal kraftledningen følge det vestlige omsøkte alternativet og
- anleggsveien til ny Sogndal transformatorstasjon på Skardsbøfjellet skal gå fra Øvstedalen.

2. INNLEDNING

Statnett SF søkte 7. mars 2007 om konsesjon etter energiloven § 3-1 til å bygge og drive en ny 420 kV kraftledning fra Ørskog transformatorstasjon i Ørskog kommune til Fardal transformatorstasjon i Sogndal kommune. Statnett har fremmet tilleggssøknader 25. februar 2008 og 13. oktober 2008, og Statnett har siden søkt om nytt endepunkt ved ny transformatorstasjon i Sogndal. Statnett har søkt om tillatelse etter oreigningslova § 2 nr. 19 til å foreta ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de omsøkte elektriske anleggene.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) ga Statnett anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse 10. juni 2009 til å bygge en om lag 280 km lang 420 kV kraftledning fra Ørskog transformatorstasjon til Sogndal transformatorstasjon etter en nærmere angitt trasé. I vedtaket inngår konsesjon til følgende anlegg:

- Nye transformatorstasjoner på Hovdenakk i Ørsta kommune, i Førdedalen i Ålfoten i Bremanger kommune, på Ekrene i Høyanger kommune og Skardsbøfjellet i Sogndal kommune.
- Utvidelse av Giskemo transformatorstasjon i Ørskog kommune og Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune.
- En ny 2,1 km lang 132 kV jordkabel mellom ny transformatorstasjon på Hovdenakk til Haugen transformatorstasjon i Ørsta kommune.
- To nye 1 km lange 132 kV kraftledninger fra Høyanger transformatorstasjon til fjellet nord for Eiriksdalen.
- Omlegging av 300 kV kraftledninger mellom Fardal transformatorstasjon og ny Sogndal transformatorstasjon.

Vedtaket omfatter i tillegg sanering av 110 km nærmere angitte 132 kV og 300 kV kraftledningsanlegg, riving av Fardal transformatorstasjon og omlegging av Sognekrafts 66 kV kraftledning inn mot ny transformatorstasjon i Sogndal.

NVE mottok 75 klager på vedtaket, hvorav to av klagerne er avvist. Blant klagerne er Ørskog kommune, Sykkylven kommune, Ørsta kommune, Volda kommune, Eid kommune, Bremanger kommune, Flora kommune, Naustdal kommune, Førde kommune, Gaular kommune, Leikanger kommune og Sogndal kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune, i tillegg til en rekke grunneiere og organisasjoner.

NVE fant ikke grunnlag for å omgjøre eller oppheve konsesjonsvedtaket at 10. juni 2009, men anbefalte noen mindre nærmere angitte traséjusteringer i NVEs konsesjons- og ekspropriasjonsvedtak. Saken ble oversendt til Olje- og energidepartementet i brev av 7. oktober 2009.

3. BAKGRUNN FOR SØKNADEN

3.1 Kraftsituasjonen i Midt-Norge

Midt-Norge omfatter Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og størstedelen av Nord-Trøndelag. Hovedutfordringen for kraftsystemet i Midt-Norge på kort sikt er forsyningssikkerheten. Det fremgår av Statnetts nettutviklingsplan 2010 at regionen i fjor hadde et kraftunderskudd på nærmere 8 TWh. Kraftunderskuddet i regionen har økt betydelig de senere årene som følge av stor forbruksvekst innenfor industri og petroleumsvirksomhet, samtidig som kraftproduksjonen ikke har økt i særlig grad. Det økte underskuddet kombinert med begrensninger i overføringskapasiteten inn til området har ført til stor bekymring for forsyningssikkerheten i regionen. Overføringskapasiteten inn til området er begrenset. Kraftunderskuddet i Midt-Norge dekkes i dag i all hovedsak av to 300 kV ledninger nordfra, og av den oppgraderte 420 kV ledningen mellom Nea i Sør-Trøndelag og Järpstrømmen i Sverige.

Forsyningssikkerheten i området utfordres i særlig grad i en tørrårssituasjon med lite vann i magasinene. Det vil da være behov for større import til regionen. Sist vinter var overføringskapasiteten inn til Midt-Norge høyt utnyttet, og det var perioder med flaskehals. Situasjonen i området ble karakterisert som stram til tross for lavere kraftforbruk i industrien i regionen. I mai 2010 var det både lavere magasinbeholdning og betydelig mindre snø enn normalt. Midt-Norge regnes som svært sårbart for langvarige begrensninger i overføringskapasiteten. Statnett har av disse årsaker begrunnet søknaden om konsesjon til en ny 420 kV kraftledning mellom Sunnmøre og Sogn med at innmatingskapasiteten mot Midt-Norge, og særlig mot Møre og Romsdal, må forsterkes.

Det er de senere årene gjennomført tiltak for å styrke kraftforsyningen til Midt-Norge. Disse tiltakene omfatter installasjon av kondensatorbatterier, temperaturoppgraderinger og systemvern i tillegg til oppgradering av kraftledningsforbindelsen til Sverige. Tiltakene er ikke tilstrekkelige for å håndtere tørrårssituasjoner. Bygging av en ny overføringsledning fra et overskuddsområde som Sogn og til underskuddsområdet Møre og Romsdal vil heve importkapasiteten betydelig.

Som særskilte tiltak for å opprettholde en sikker strømforsyning er det gitt konsesjon til reservekraftverk med en samlet installert effekt på 300 MW på Aukra og Tjeldbergodden i Møre og Romsdal. Ved kongelig resolusjon 26. mars 2010 ble Statnett gitt midlertidig tillatelse til å benytte reservekraftverkene dersom det skulle oppstå en driftsforstyrrelse eller en vanskelig driftssituasjon i Midt-Norge. Ved kongelig resolusjon 17. desember 2010 ble det gitt en tilsvarende midlertidig tillatelse frem til midten av mai i år. Statnett har også lagt til rette for et system med avtalt forbruksutkobling i svært anstrengte kraftsituasjoner. Midt-Norge har vært et eget prisområde fra november 2006 til november 2008 og fra 13. april 2009. Det har i disse

periodene vært betydelige prisforskjeller. I 2010 varierte prisforskjellene fra at prisene i Midt-Norge lå 109 prosent over prisene i Sørøst-Norge i uke 1 til at prisene i Midt-Norge lå 11 prosent under i uke 25. Det var prisforskjeller mellom regionene i 47 uker i 2010, mens det var samme pris kun i 5 uker.

NVE har i behandlingen av konsesjonssaken lagt til grunn at Midt-Norge, og i særlig grad Møre og Romsdal, er et underskuddsområde, og vil i de nærmeste årene ha økende kraftunderskudd. Videre er det lagt til grunn at dagens overføringsnett inn mot regionen ikke er tilpasset det forbrukte Midt-Norge vil ha fremover. Det er etter NVEs syn behov for permanente tiltak for å sikre en bedre kraftforsyning til Midt-Norge. Innspill fra regionale og lokale nettselskaper, herunder kraftsystemutvalget i Møre og Romsdal, underbygger dette behovet ytterligere.

3.2 Ny kraftproduksjon

Det er stort potensial for ny småkraft produksjon og vindkraft produksjon i Sogn og Fjordane. I følge Statnetts nettutviklingsplan er det omsøkt ca 500 MW småkraft, utover de 300 MW som allerede er bygget. I tillegg kommer planer om 600 MW større vannkraft.

Det fremgår av Statnetts nettutviklingsplan for 2010 at den konsesjonsgitte kraftledningen mellom Ørskog og Sogndal er avgjørende for å kunne ta imot planlagt ny småkraftproduksjon og vindkraftproduksjon på Sunnmøre og i Sogn og Fjordane. Kapasiteten i det eksisterende 132 kV nettet i dette området er per i dag fullt utnyttet. Nettselskapene i området avventer tilknytning av ny kraftproduksjon som har fått konsesjon etter april 2009 inntil ledningen Ørskog – Sogndal er på plass.

Alternative løsninger

Som alternativer til den omsøkte 420 kV kraftledningen er det sett på muligheten for å forsterke bestående 132 kV nett i Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane. I dag er Sogn og Fjordane ett av to sentralnettsområder i landet som kun er drevet på 132 kV systemspenning. En slik systemløsning gir svært begrenset overføringskapasitet i sentralnettet. NVE mener at en fortsatt bruk av 132 kV som høyeste systemspenning i regionen er en lite fremtidsrettet løsning når det gjelder økt forbruk og for tilrettelegging for utbygging og transport av ny fornybar kraftproduksjon. Statnett har også vurdert andre nettførsterkningstiltak så vel nordover som sørover fra Møre og Romsdal. Statnett har konkludert med at en forsterkning mot indre Sogn gir klart den største nytteverdi for kraftsystemet både når det gjelder forsyningssikkerhet og kraftbalanse i Midt-Norge. NVE slutter seg til Statnetts vurdering av at det tiltak som har størst nytte for kraftforsyningssikkerheten og for ny fornybar kraftproduksjon er en 420 kV kraftoverføring fra Sogn til Møre og Romsdal.

Departementet legger den samme vurdering til grunn når det nå skal tas standpunkt til det påklagede vedtak for 420 kV kraftledningen mellom Ørskog og Sogndal.

4. KLAGESAKEN

4.1 Innkomne klager på NVEs vedtak

Følgende 75 klager fra interesseorganisasjoner, grunneiere, bedrifter, kommuner og fylkeskommune på NVEs vedtak har kommet inn til Olje- og energidepartementet:

- Ørskog kommune
- Sykkylven kommune
- Ørsta kommune
- Volda kommune
- Eid kommune
- Bremanger kommune
- Flora kommune
- Naustdal kommune
- Førde kommune
- Gaular kommune
- Leikanger kommune
- Sogndal kommune
- Sogn og Fjordane fylkeskommune
- Den norske turistforening
- Norges Miljøvernforbund
- Friluftslivets fellesorganisasjon
- Samarbeidsrådet for naturvernsaker
- Norges naturvernforbund, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
- NHO reiseliv
- Kystpartiet Sogn og Fjordane
- Forbundet Kysten
- Møre og Romsdal Sau og Geit
- Folkeaksjonen mot 420 kV luftledning Ørskog-Fardal v/Inge Kolås
- Sogn og Fjordane Turlag og Flora Turlag
- Per Arne og Petter Windsnes
- Solveig Lande Skarbø og Kjell Skarbø
- Aure Samdrift v/Olav Asbjørnsen og Odd Velle
- Aurdal grunneigarlag v/Thor Aurdal
- Grebstad grunneigarlag v/Arvid Aure, Hans Kristian Århus og Amund Aurdal
- Bjørg og Olav Kittang
- Sveinung Saltre m.fl.
- Hjørundfjorden Grendalag
- Kjetil, Marta As, Elin, Britt, Oddvar og Mari Standal
- Stavset og Ytre Standal grendalag (Ikke eget brev, men vedlegg til klagen fra beboere/grunneiere i Ytre Standal)

- Kjetil Standal på vegne av Ragnar Standal
- Eli Anne Tvergrov, Øystein Skare, Eldbjørg og Ola Tvergrov
- Anna Erdal og Synnøve Standal
- Karin, Lars Andre, Anja og Ingvild Standal
- Jostein, Aud-Brit, Leif Kenneth, Terje og Jane Grytten
- Anne Grete og Kristian Standal og Kjell Dybvig
- Reidar Standal m.fl.
- Endre Standal
- SunAlp AS
- Standal Alpesenter AS
- Follestad og Myklebust gardslag v/Inge Kolås
- Øy gardslag v/ Lars Petter Øye
- Innbyggerne i Hovdenakken v/Ann-Elin Brekke
- Ørsta Idrettslag v/ Roger Pedersen
- Svein Vatne
- Alf G. Igesund
- Anne og Trond Ryslett
- Naturvernforbundet i Eid og Aksjonsgruppa mot 420 kV gjennom Eid
- Leivdal grunneigarlag v/Anne Moen
- Grunneiere, beboere og naboer i området Nor og Vedvika
- Jan Asle Olseth
- AS Norsand
- Førde Grunneigarlag v/Sigmund Midthjell
- Roald Solheim
- Indrehus grunneigarlag v/Egil Ulvmoen
- Elkem AS Bremanger Smelteverk
- Inger Rise Hallset, Andreas Riise og Atle Rise
- Jens Petter Strømsnes og Anne-Karin Rynning
- Grunneiere og beboere ved alternativ 1.18 v/Dagfrid Humlestøl
- Ivar Svorstøl
- Leif Arne Øren og Lidvin Nils Øyra
- Vernegruppa for Nausta v/ Åsmund Berthelsen
- Anne Johanne og Oddbjørn Schei
- Åsta Brekke, Stein Brekke og Anita Brekke Røed
- Arne Grimseth
- Eli og Bjørn Nordberg
- John Arthur Kvamme
- Kristen Slåtten
- Hytteeiere i Marifjærens hyttefelt v/ Kåre Myklebust
- Grunneiere i Viksdalen v/Dag Kjetil Storøy og ved Holsen v/Truls Oppedal
- Rolf Vaksvik

NVE har vurdert at klageren Hytteeiere i Marifjærens hyttefelt v/Kåre Myklebust ikke har rettslig klageinteresse, jf. forvaltningsloven § 28. Videre er klagen fra NHO reiseliv mottatt av NVE etter klagefristens utløp, og blir derfor å avvise. NVE viser til

at anførselene i de avviste klagen allerede fremkommer av andre klager, og derfor vil bli vurdert i forbindelse med klagebehandlingen,

I tillegg har følgende sendt inn merknader til NVEs vedtak:

- Møre og Romsdal Fylke
- Jølster kommune
- Istad Nett AS
- Hestadgend grunneigarlag v/Karsten Hestad og Hestagrend grendalag v/Ingunn Kjelstad
- Hestagrend Grendalag v/ Ingunn Kjelstad
- Beboere og grunneiere i bygdene Indre- og Ytre Åsen, Kinna, Lia, Byrkjeflot og Kusslid
v/Ole-Johan Aasen
- Per Inge Hole
- Øystein Fjørstad
- NOVASOL v/Grete Sexe
- Ørsta Reiselivslag
- Bård Wittrup
- Dagfinn Leira

Departementet viser til NVEs sammendrag av klagen i KN-notat 33/2009 av 7. oktober 2009.

Andre som har gitt uttrykk for sine synspunkter overfor departementet:

- Øyvind Myklebust
- Midtgulen Vekst
- Magnus A. Sunde
- Magne Øyra
- Per Inge Haugen, sokneprest i Sykkylven
- Øyvind Myklebust
- Ola Vågen
- Ottar Befring
- Sogn og Fjordane Arbeiderparti
- Svelgen næringsråd
- Einar Steensnæs
- Kolbjørn Nord
- Førde grunneierlag
- Forum for natur og friluftsliv i Sogn & Fjordane
- Øystein Fjørstad
- Kystpartiet
- Bjørn Olsson
- Norske landsskapsarkitekters forening
- Einar Berg m/flere
- Destinasjon Ålesund og Sunnmøre

- Vatne grunneigarlag
- Innbyggerane i Hovdenakk
- Øy gardslag v/Lars Petter Øye
- Jostein Nygård
- Møre og Romsdal fylkeskommune
- Instedalen krins og berørte grunneigarar av trasé 2.0
- SFE Nett AS
- Alvar Melvær
- Istad AS
- Dagfrid Humlestøl
- Norges naturvernforbund
- Norges bondelag
- Vetreiene byggefelt v/Øystein Menes og Albert Husetuft
- Zero
- Naustdal senterparti
- Kjell Oddvar Høydalsvik
- Frode Svalheim
- Hestagrend grendalag
- Ole Johan Aasen
- John Arthur Kvamme
- Grunneiere og grendelag i Jølster, Førde og Naustdal kommune
- Lidvar Kåre Vedø
- Anne og Trond Ryslett
- Ole Christian Rynning
- Samarbeidande kraftfylke
- Grunneiere langs linjetraséen i Naustdal
- Nils Petter Nes
- Øvre Naustdal grunneigarlag
- Terje Førde
- Ola-Mathias Nes
- Dagfinn Leira
- Bastian Hundeide
- Naturvernforbundet i Ørsta og Volda v/ Knut Festø
- Oddrun Marie Drage
- Grunneigarane på Åsebø, v/ Johannes Aasebø
- Sykkylven kommune
- Stranda kommune
- Ørskog kommune
- Stordal kommune
- Ørsta kommune
- Volda kommune
- Eid kommune
- Hornindal kommune
- Jølster kommune
- Stryn kommune

- Sogndal kommune
- Flora kommune

4.2 Klagebehandlingen i Olje- og energidepartementet

4.2.1 Befaring, møter og delvedtak

Departementet har gått gjennom all dokumentasjon og alle innspillene som har kommet inn i forbindelse med klagebehandlingen. Alt materialet ligger til grunn for de vurderingene departementet har foretatt for å avgjøre klagesaken.

Departementet avholdt klagebefaring 19. – 23. oktober 2009 hvor det ble arrangert flere møter, og den konsesjonsgitte traséen for kraftledningen mellom Ørskog og Sogndal ble grundig gjennomgått. Statsråd Terje Riis-Johansen holdt samråd med de berørte kommunene og fylkeskommunene i Førde 20. oktober 2010, hvor partene fikk lagt frem sitt syn på saken.

I brev av 23. desember 2009 ba Olje- og energidepartementet om at Statnett utredet alternativer for den nordligste delen av kraftledningstraséen gjennom Ørsta, Sykkylven og Ørskog kommuner. Utredningen skulle omfatte alternativet med sanering av eksisterende 132 kV kraftledning mellom Haugen i Ørsta og Ørskog og etablering av ny transformatorstasjon i Sykkylven, og alternativet med sjøkabel mellom Store Standal i Ørsta til Ørskog. Statnett oversendte sine utredninger til departementet 19. februar 2010 i en egen rapport.

I brev av 10. mai 2010 ba departementet om at Statnett søkte konsesjon for alternativet med ny transformatorstasjon i Sykkylven med tilhørende sanering av eksisterende 132 kV kraftledning Ørskog – Sykkylven – Haugen. Statnett oversendte konsesjonssøknad til NVE i brev av oktober 2010.

I begynnelsen av november 2010 redegjorde Olje- og energidepartementet om at det først skulle fattes vedtak for deler av kraftledningen mellom Ørskog og Sogndal. Det fattes delvedtak fra ny Hovednakk transformatorstasjon i Ørsta kommune til sørsiden av Hundvikfjorden i Bremanger, og fra Moskog transformatorstasjon i Jølster til ny Sogndal transformatorstasjon. Delvedtak er nødvendig for å opprettholde fremdriften i arbeidet med kraftledningen, samtidig som departementet imøtekommer lokale ønsker om ytterligere utredninger og søknader for alternative løsninger på de resterende delstrekningene mellom Ørskog og Sogndal.

I brev av 9. november 2010 ba departementet Statnett om å omsøke sjø-/jordkabelalternativet mellom Ørskog og Store Standal i Ørsta kommune. Statnett ble samtidig bedt om å utrede og søke konsesjon for et alternativ lenger øst for den konsesjonsgitte traséen i Jølster, Naustdal og Flora kommuner, og for et alternativ som i større grad enn konsesjonsgitt løsning unngår inngrep i Førdedalen i Bremanger

kommune. Konsesjonssøknader på disse nye alternativene vil sikre at disse kan vurderes på en fullverdig måte opp mot konsesjonsgitt trase når det skal fattes vedtak for de gjenværende delstrekninger av kraftledningen. Departementet tar sikte på å ferdigbehandle klagesaken for strekningen fra Ørskog til ny Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta og fra sørsiden av Hundvikfjorden i Bremanger til Moskog transformatorstasjon i Jølster innen utgangen av 2011.

4.2.2 Oppbygging av klagevedtaket

Innledningsvis nedenfor behandles klagegrunner som ikke kan knyttes opp mot den påklagede traséløsningen. Øvrige klagegrunner behandles under de aktuelle traséalternativene. Deretter foretas en vurdering av samlet belastning for hele tiltaket i samsvar med prinsippene i naturmangfoldloven. Endelig foretas en helhetlig oppsummering og avveining av fordeler og ulemper ved kraftledningen, og en vurdering av om vilkårene for å gi konsesjon etter energiloven og ekspropriasjonstillatelse etter oreigningslova er oppfylt.

5. DEPARTEMENTETS VURDERINGER

5.1 Innledning

Olje- og energidepartementet vil avgjøre spørsmålet om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse på grunnlag av alle dokumenter og innspill, skriftlig og på møter, i tillegg til det som fremkom på klagebefaringen.

Departementet vil peke på at et forvaltningsorgan ikke har plikt etter forvaltningsloven § 25 til å ta stilling til alle merknader fra en part. Departementet vil ta for seg de sentrale merknadene fra klagerne og det som ellers er nødvendig for å begrunne avgjørelsen.

Klagesaken omfatter en vurdering og avveining både av vedtaket om bygging og drift av de elektriske anleggene etter energiloven og vedtaket om ekspropriasjon etter oreigningslova. I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter energiloven, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre slik det fremgår av energiloven § 3-1 jf. § 1-2. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring og fordeling av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder at det tas hensyn til berørte allmenne og private interesser.

Olje- og energidepartementet legger til grunn at prinsippene som fremgår av naturmangfoldloven skal trekkes inn ved den skjønnsmessige vurdering som foretas ved avgjørelsen av klage på tillatelse til bygging og drift av elektriske anlegg etter energiloven. I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Det skal fremgå av begrunnelsen hvordan prinsippene om bærekraftig bruk

er anvendt som retningslinjer i denne klagesaken. Tiltakets betydning for forvaltningsmål for naturtyper, økosystemer eller arter, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5, drøftes der det særskilt er tatt opp i klagen, og i den grad det er en nærliggende problemstilling å drøfte for avgjørelsen av klagesaken.

Miljøkonsekvensene av tiltaket skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte tiltaket og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

For å avgjøre denne klagesaken skal fordelene av kraftledningsanlegget for kraftforsynings situasjonen i Midt-Norge, for styrkingen av kraftledningsnett mellom Sognefjorden og Sunnmøre, med innmating av ny fornybar kraftproduksjon fra småkraft og vindkraft og bedret forsynings sikkerhet i Sogn og Fjordane og lokalt på Sunnmøre, avveies mot de skader og ulemper tiltaket medfører for allmenne og private interesser. Det skal foretas en avveining opp mot tapet eller forringelsen av naturmangfoldet på sikt.

5.2 Naturmangfold

5.2.1 Kunnskapsgrunnlaget

Departementet bygger på følgende grunnlag for klagebehandlingen etter energiloven:

- NVEs samlede konsesjonsbehandling og all dokumentasjon i den forbindelse
- søknad fra Statnett med godkjente konsekvensutredninger, fagrapporter og tilleggsutredninger
- oppdaterte registreringer i Naturbase foretatt av departementet
- Norsk rødliste for arter 2010
- Artsdatabanken
- innkomne klager
- departementets befarings oktober 2009 av alle vesentlige punkter for den påklagede kraftledningen og for traséalternativene
- avholdte møter i distriktet i forbindelse med departementsbefaringen og samrådet i Førde

Konsekvensutredningen for biologisk mangfold er utarbeidet av Miljøfaglig Utredning i samarbeid med Multiconsult og Asplan Viak. Utredningen baserer seg på metodikken i Statens vegvesen håndbok 140 (2006). Informasjonen bygger på naturtypekartlegginger og viltkartlegginger i kommunene, kontakt med kommunene og miljøvern avdelingene i fylkene, databaser over rødlistede arter av moser, sopp, lav og karplanter, samt litteratur, lokale informanter og ideelle organisasjoner. Det er gjennomført befarings og registreringer i felt.

Konsekvensutredningen for friluftsliv, turisme og fritidsboliger er utarbeidet av Norsk Institutt for naturforskning (NINA) og bygger på eksisterende dokumentasjon om

bruken av området gitt av brukerne selv eller som er generelt tilgjengelig i oversikter, statistikker, planer og relevant litteratur. Det er gjennomført intervjuer med representanter fra reiselivsorganisasjoner, enkeltbedrifter, kjentfolk, grunneiere og myndigheter i hele området, samt befarings av områdene. Utredningen er basert på metodikken i Statens vegvesen håndbok 140 (2006) og DN håndbok nr 18-2001 (om friluftsliv), tilpasset bruk på både friluftsliv og reiselivsinteressene.

Konsekvensutredningen for landskap er gjennomført av Norconsult og Agraff, som har tilpasset og videreutviklet metodikken fra Statens vegvesen håndbok 140 for å gi et bedre bilde for vurdering av kraftledninger. Utredningen er basert på befarings, landskapsvurderinger, fotoillustrasjoner og terrengmodeller.

Konsekvensutredningen for kulturminner og kulturmiljø er utarbeidet av Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU). Datagrunnlaget bygger på registre for kulturminner, litteraturstudier, lokale informanter, Statnetts grunnlagsmateriale og NIKUs befarings i planområdet.

Konsekvensutredningen for landbruk er utarbeidet av Multiconsult, og omfatter jord- og skogbruk, samt tilleggsnæringer i form av gårdsturisme, utleie av jakt-/fiskerettigheter og annen økonomisk utnyttelse av utmarksressursene (beite). Utredningen er basert på metodikken i Statens vegvesen håndbok 140 (2006) og bygger på digitale kartdata og informasjon fra kommunenes landbrukssetat. I tillegg er det gjennomført flere befarings i området.

Utredningen av kabel som alternativ til luftledning er utarbeidet av Multiconsult, og vurderingene er basert på studier av generelle kart og befarings i området. Løsningene er skisseprosjekter som baserer seg på nyeste kjente kabelteknologi. Bunnforholdene er ikke grundig studert, og begrensninger i arealbruk og andre miljøforhold er ikke detaljvurdert.

Departementet viser til en nærmere beskrivelse av metoder, grunnlagsdata og referanser i de respektive konsekvensutredningene.

Departementet har som ledd i klagebehandlingen supplert kunnskapsgrunnlaget med ny foreliggende informasjon pr. vedtaksdato med utgangspunkt i naturtyperegistreringer i Naturbase. Departementet har også gjennomgått status for konsekvensutredningenes omtale av truede og sårbare arter, og eventuelle endringer i Norsk rødliste 2010 og Artsdatabanken.

På tross av det omfattende grunnlagsmaterialet kan det ikke utelukkkes at det i influensområdet er verdifulle arter, naturtyper eller andre verdier som ikke før er registrert, påvist under befarings eller som har kommet til i etterkant, og som kan påvirkes av tiltaket. Departementet viser til at en viss usikkerhet vil forekomme i alle større utbyggingssaker. Konsekvensutredningene i denne saken, supplert med ny

foreliggende kunnskap pr. vedtaksdato, utgjør det samlede materialet som i saken her tjener som grunnlag for det vedtak som skal fattes.

I klagen fra Norges Miljøvernforbund anføres det at konsekvensutredningene for naturtyper, arter og areal ikke er tilfredsstillende. Etter departementets vurdering gir den samlede dokumentasjon i denne saken det faktagrunnlag som er tilstrekkelig for å drøfte og vurdere effekten av kraftledningen på naturmangfoldet slik naturmangfoldloven § 8 krever. Disse drøftelsene og vurderingene følger av kapittel 11 nedenfor.

I de situasjoner der de følger tiltaket kan få for naturens mangfold er usikre, har departementet, i tråd med føre-vår prinsippet, tilstrebet å legge en streng vurdering til grunn for vektleggingen av mulige konsekvenser.

5.2.2 Kraftledninger og fugl

I Norsk institutt for naturforskning (NINA) rapport 674 fra 2011 om kraftledninger og fugl er det gitt en kunnskapsoppsummering om temaet. Det fremgår blant annet at problemer knyttet til kraftledninger og fugl er sterkt arts-, steds- og årstidsspesifikke.

Kraftledninger kan påvirke fuglearter negativt ved kollisjon med ledninger eller ved stømoverslag forårsaket av at en fugl berører to strømførende ledninger eller en strømførende ledning og en jordet del av det elektriske anlegget samtidig. Strømoverslag betegnes som elektrokusjon. Mange faktorer, herunder artsspesifikke faktorer som vingspenn og flygehøyder, vil påvirke risikoen for kollisjon og elektrokusjon. Store fuglearter og arter med dårlig manøvreringsevne er erfaringsmessig størst utsatt for slike negative virkninger. Generelt øker også kollisjonsfrekvensen for fugl der kraftledninger etableres på tvers av naturlige ledelinjer, som for eksempel et dalføre, i terrenget.

Forskning viser at sentral- og regionalnettet ikke utgjør noen fare for elektrokusjon for fugl, i og med at det er stor avstand mellom de strømførende ledningene. Når det gjelder kraftledninger på distribusjonsnettnivå er faren for elektrokusjon et markant problem. De tiltakene som vil kunne redusere risikoen for elektrokusjon er å unngå piggisolatorer og eventuelt isolering av liner og isolatorer ved utsatte mastepunkter på grunn av nærhet til funksjonsområder eller trekkruter for fugl. Det følger av Ot. prp. nr. 62 (2008-2009) at jordkabel skal benyttes i distribusjonsnettet der dette vil gi moderate naturinngrep og ekstrakostnader. Forskningen konkluderer med at en økt bruk av jordkabel i distribusjonsnettet vil redusere omfanget av fugledød som følge av kollisjon og elektrokusjon betraktelig.

Luftledninger vil representere en potensiell kollisjonsrisiko for fugl, en risiko som øker med antall luftledninger pr. arealenhet. Et av de viktigste tiltakene for å redusere risikoen for kollisjoner mellom fugl og kraftledninger er å finne frem til riktig trasévalg som i minst mulig grad innebærer en kollisjonsfare. Fare for kollisjon vil avta med økt avstand til hekkelokaliteter, og dersom ledningen legges i terrenget på en slik måte at

topografiske strukturer og vegetasjon gjør at fuglene også flyr over ledningene. Som avbøtende tiltak kan det stilles krav til merking av liner for å gjøre dem mer synlige for fugl. Forskningen viser at det også kan være et effektivt avbøtende tiltak å fjerne eller grave ned jord-/topplinen som utgjør en særlig kollisjonsrisiko.

NINA arbeider med et flerårig prosjekt som heter *Optimal design and routing of power lines: ecological, technical and economic perspectives* (OPTIPOL). Målsettingen er å utvikle kunnskap og verktøy som bedrer grunnlaget for en mest mulig miljøvennlig utforming av og et miljøtilpasset trasévalg for kraftledninger. Prosjektet skal blant annet vurdere positive og negative effekter av fargekamouflering av kraftledninger, utvikle retningslinjer for tekniske løsninger som minsker faren for fuglekollisjoner og elektrokusjon, og undersøke omfanget og de bestandsmessige effektene av dødelighet hos hubro som skyldes kollisjon og elektrokusjon med kraftledninger.

Hubro er klassifisert på rødlisten som *sterkt truet*. Den norske hubrobestanden har vært synkende i flere år, og det er anslått å være mellom 800 - 1300 individer av arten på landsbasis. I Direktoratet for naturforvaltnings (DNs) handlingsplan av 2009 for hubro nevnes blant annet reduksjon av dødelighet i tilknytning til kraftledninger, og hensyntagen til hubro i all arealplanlegging og arealbruk som konkrete mål. Av konkrete prioriterte tiltak nevnes blant annet å forhindre elektrokusjon og å forhindre forstyrrelser i hekketiden. Når det gjelder hubro er det kraftledninger på lavere spenningsnivå, 11 og 22 kV, som særlig vil kunne medføre negative virkninger. Det skyldes blant annet at det er kortere avstand mellom linene på de lavere spenningsnivåene, slik at hubroen med sitt vingspenn kan komme i kontakt med to liner samtidig, og at hubroen har en relativt lav flygehøyde.

5.3 Behovet for kraftledningen

Turistforeningen, Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN), Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal, Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, Kystpartiet og en rekke enkeltpersoner klager på konsesjonsvedtaket og anfører at det ikke er behov for den konsesjonsgitte ledningen. Det pekes på at endringer i forbruket de siste årene bidrar til at behovet for kraftledningen ikke er til stede.

Departementet viser til redegjørelsen i kapittel 3.1 om kraftsituasjonen i Midt-Norge som bakgrunn for søknaden om en 420 kV kraftledning fra Ørskog til Sogndal. Etter departementets vurdering er behovet for ledningen godt dokumentert gjennom søknaden fra Statnett, Statnetts nettutviklingsplan for 2010, NVEs vurderinger i konsesjonsvedtaket og innspill fra lokale og regionale nettselskaper. Departementet er godt kjent med at det er store begrensninger i innmatingskapasiteten for småkraft og vindkraft i deler av Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Departementet kan ikke se at det fremkommer opplysninger i klagen om behovet for kraftledningen som rokker ved at det tiltak som vil ha størst nytte for kraftforsyningssikkerheten er en 420 kV kraftoverføring fra Indre Sogn til Sunnmøre.

5.4 Kraftoverføring i kabel

5.4.1 Kablingskrav, kabelutredninger og annen foreliggende dokumentasjon

Mange av klagerne, herunder Sykkylven kommune, Ørsta kommune, Volda kommune, Eid kommune, Førde kommune, Den norske turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon (Frifo), Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN), Folkeaksjonen mot 420 kV luftledning Ørskog-Fardal, innbyggerne i Hovdenakken, Svein Vatne og Alf G. Igesund, Sogn og Fjordane turlag, Flora turlag, Vernegruppa for Nausta v/Åsmund Berthelsen, Førde Grunneigarlag og Roald Solheim, krever at hele eller deler av strekningen mellom Ørskog og Sogndal utredes og/eller etableres som et sjø-/jordkabelanlegg. I klagenes anføres det at utredningene av kabel ikke er tilfredsstillende, at gjeldende strategi for kabling av kraftledninger må revideres, og at NVE ikke i tilstrekkelig grad har vektlagt miljøulempene ved vurderingen av kabel som et alternativ til luftledning.

Departementet viser til at Statnett har utredet ulike alternativer for sjø-/jordkabel for hele og/eller deler av strekningen mellom Ørskog og Sogndal. NVE har i sin behandling av konsesjonssaken foretatt grundige vurderinger av konsekvensutredningene om bruk av kabel på ulike delstrekninger og med ulike teknologier. Følgende dokumentasjon/utredninger ligger til grunn for departementets vurderinger av kraftoverføring i kabel som alternativ til luftledning i denne saken:

- NVE notat KTE 42/03. Kabel som alternativ til luftledning.
- Fagutredning av 19.01.07 fra Multiconsult om 420 kV kabel.
- Søknad og konsekvensutredning for 420 kV Ørskog-Fardal av februar 2007.
- Notat fra Statnett av 12.12.2007 om VSC-HVDC teknologi.
- Tilleggssøknad og tilleggsutredning for 420 kV Ørskog-Fardal fra Statnett av februar 2008.
- Teknisk notat fra Statnett av 18.01.08 om vurdering av kabling for kryssing av Hjørundfjorden og Storfjorden, samt for avgrensning til Stranda.
- Notat fra Statnett av 15.02.08 om kabling i Naustdal.
- Rapport 1856-2 fra Jøsok Prosjekt av 07.09.08 om 132 kV kabelanlegg mellom ny Ørsta og eksisterende Haugen transformatorstasjoner.
- Rapport 1856-1 fra Jøsok Prosjekt om 132 kV og 66 kV kabelanlegg ved Storebru.
- Tilleggssøknad og tilleggsutredning for 420 kV Ørskog-Fardal fra Statnett av oktober 2008.
- Brev fra Statnett av 04.03.09 med kommentarer til innkomne høringsuttalelser.
- Notat fra Statnett av 30.04.09 om oppdatert informasjon om bruk av VSC-HVDC. Kabling mellom Ørskog og Ålfoten.
- Rapport fra Statnett av februar 2010 om utredning av alternative løsninger mellom Ørskog og Ørsta, sjøkabel Ørskog – Store Standal.
- Kabelutredning: Ørskog – Store Standal fra Norconsult av februar 2010.
- Rapport til Utvalg I fra sjøkabelutredningen i Hardanger av 1.2.2011.

- Rapport til Utvalg II fra sjøkabelutredningen i Hardanger av 1.2.2011.

5.4.2 Departementets vurdering av klagen

Før departementet kan fatte delvedtak i denne klagesaken er det nødvendig først å ta standpunkt til sjøkabel som alternativ til luftledning fra Sogndal til Ørskog for hele strekningen eller for deler av strekningen knyttet til delvedtakene.

Departementet legger til grunn at en likestrømskabel på hele strekningen i seg selv er en teknisk mulig løsning. Et sjøkabelanlegg av denne type vil på den annen side kreve store kompensatoranlegg i hver ende som kan påvirke systemet, og som kan være utfordrende rent miljømessig.

Kabler og luftledninger har ulike tekniske egenskaper. Sjøkabler blir sterkere belastet enn luftledninger, og vil være systemteknisk mer komplisert å integrere i kraftsystemet. Installasjon av tilleggsutstyr vil være nødvendig, og må utredes på grundig vis. Departementet viser her til rapport fra Utvalg II i sjøkabelutredningen for Hardanger, som hadde som mandat å vurdere virkninger for kraftsystemet ved kabling.

Departementet viser likeledes til at økt bruk av kabler i sentralnettet medfører at det blir lengre mellom tilknytningspunktene. Det må derfor bygges mer nett for å få tilnyttet småkraft, større vannkraft- og vindkraftutbygginger. Uten bygging av slikt nett vil en likestrømskabel også være til hinder for økt næringsutvikling i Sogn og Fjordane og på Sunnmøre.

Kraftoverføring i kabel er vesentlig dyrere enn luftledning. Kostnadene avhenger av mange faktorer. Ved en kabelløsning for hele strekningen, om lag 300 km, vil likestrøm være eneste alternativet. Det fremgår av rapporten fra Utvalg I i sjøkabelutredningen for Hardanger at investeringskostnadene ved en likestrømskabel vil være om lag 5 ganger så kostbart som en luftledning. Statnett mener at kabling generelt sett vil være 5 - 10 ganger så dyrt som luftledning. Statnett utredet i 2010 et kabelalternativ for en delstrekning av Ørskog - Sogndal (Ørskog- Store Standal) og kom da til at bruk av kabel på den delstrekningen vil være 11 ganger så dyrt som løsningen NVE har gitt konsesjon til.

De gjennomførte utredningene av kabel for ulike strekninger og løsninger peker også entydig på at bruk av kabel medfører betydelige merkostnader sammenliknet med luftledning. Merkostnadene vil blant annet være i form av drifts- og vedlikeholdskostnader, dyrere reparasjoner og nettap. Valg av sjøkabel innebærer lengre reparasjonstid ved feil og frakobling av hele kabelforbindelsen ved reparasjoner dersom kablene ikke dubleres ved utlegging, slik at halv kapasitet kan opprettholdes ved utfall.

NVE har i sin vurdering av alternativet med sjøkabel fra Ørskog til Sogndal lagt til grunn at omfattende bruk av kabel medfører ulemper og risiko knyttet til systemdrift.

NVE konkluderer med at omfattende bruk av kabel er uaktuelt som en hovedforbindelse i kraftsystemet. Departementet støtter denne konklusjonen.

Volda kommune anfører i sin klage at kryssing av Austefjorden og bebodde områder i Høydalen er særlig aktuelle for kabling. Det er ikke gjort spesifikke utredninger av kabel for denne strekningen, og NVE har ikke vurdert området Austefjorden og Høydalen som en aktuell strekning for utredning av kabel. NVE har basert sin vurdering på prinsipper og kostnader fra utredning av kabel ved fjordkryssing på andre strekninger. Departementet er enig i NVEs vurdering om at sjøkabel over Austefjorden vil gi større miljølemper enn det konsesjonsgitte luftspennet. Departementet peker på at ved bruk av sjøkabel ville ledningene måtte trekkes helt ned til fjorden, og det vil måtte etableres muffestasjoner på begge sider av fjorden. I likhet med NVE mener departementet at en sjøkabel i den smale Austefjorden vil oppleves som et større inngrep enn det konsesjonsgitte luftspennet som krysser fjorden i relativt stor høyde. Departementet peker også på at det i konsesjonen er satt vilkår om at den eksisterende 132 kV kraftledningen mellom Haugen og Leivdal skal saneres. Det innebærer at ett av dagens fjordspenn over Austefjorden vil bli fjernet. Dette vil etter departementets syn i stor grad redusere de negative virkningene av et luftspenn for en ny 420 kV kraftledning.

Departementet kan ut fra de foretatte utredninger og fremlagt dokumentasjon heller ikke se at det er aktuelt å gå videre med sjøkabel på andre av delstrekningene der det nå skal fattes delvedtak.

Ørsta kommune krever i sin klage jordkabel mellom ny transformatorstasjon i Ørsta på Hovdenakken og eksisterende transformatorstasjon på Haugen. Departementet peker på at det i konsesjonen er satt vilkår om at jordkabel skal benyttes på denne strekningen. Dette kravet er dermed imøtekommet i konsesjonsvedtaket.

5.5 Elektromagnetiske felt

For elektromagnetiske felt er det et krav i forskrift av 21.11.2003 nr. 1362 om strålevern og bruk av stråling (strålevernforskriften) § 26 at all eksponering skal holdes så lavt som praktisk mulig. Det er utarbeidet internasjonale retningslinjer for eksponering som er forskriftsfestet som maksimalt aksepterte eksponeringsverdier i Norge. Dette er konkretisert gjennom en forvaltningsstrategi om magnetfelt og helse ved høyspentanlegg omtalt i St.prp. nr. 66 (2005-2006) hvor de generelle retningslinjene er formulert slik:

- *"Ved nyetablering av bygg, høyspentanlegg eller opprustning av slike anlegg bør en søke å unngå at bygg får magnetfelt over utredningsnivået på 0,4 μ T. Høyere eksponering kan aksepteres dersom konsekvensene ved feltreducerende tiltak blir urimelig store.*

- *For nye hus ved eksisterende høyspentledninger er det aktuelle tiltak normalt å øke avstanden til ledningen. For nye ledninger er aktuelle tiltak normalt endret trasé eller lineoppheng. Kostnadskrevenne kabling på høyere spenningsnivåer eller riving av hus vil normalt ikke være aktuelle forebyggingstiltak.*
- *Magnetfeltnivået som tilsier utredninger (0,4 µT) betyr at en bør vurdere tiltak, men dette må ikke tolkes som en grense der tiltak alltid skal gjennomføres. Den enkelte sak må vurderes individuelt og andre viktige hensyn kan tilsi at det legges større eller mindre vekt på magnetfelt.”*

I klagen fra Eid kommune, Norges Miljøvernforbund, innbyggerne i Hovdenakken, Anne og Trond Ryslett, Naturvernforbundet i Eid og aksjonsgruppa mot 420 kV gjennom Eid, grunneiere, beboere og naboer i området Nor og Vedvika, Jan Asle Olseth, AS Norsand, Åsta Brekke, Stein Brekke og Anita Brekke Røed, Arne Grimset, Eli og Bjørn Nordberg og Førde Grunneigarlag anføres det at det er usikkerhet knyttet til magnetfelteksponering fra høyspente kraftledninger og risiko for helsevirkninger. Det anføres blant annet at magnetfeltberegninger må gjøres ut i fra maksimal belastning på kraftledningen.

I Strålevernets rapport 8:2005 redegjøres det for forvaltningsstrategi om magnetfelt og helse ved høyspentanlegg. Det fremgår av rapporten av dersom magnetfelt i gjennomsnitt blir over 0,4 µT i nye boliger m.m. ved etablering av nye høyspentanlegg, anbefales det at kravene til forsvarlighet utredes i henhold til strålevernlovgivningen. Denne verdien omtales som et utredningsnivå i NVEs konsesjonsvedtak og i departementets klagevedtak. Forskningsresultatene refererer til gjennomsnittlig magnetfelteksponering, og gir ingen holdepunkter for å anta at det er en sammenheng mellom høyere magnetfelteksponering i kortere tidsrom og helseeffekter hos barn eller voksne. Departementet støtter NVEs vurdering om at det på denne bakgrunn ikke skal kreves en utredning av magnetfelt ved maksimalstrømbelastning. Statens stråleverns retningslinjer opererer ikke med noen avstandskrav, men refererer kun til utredningsgrensen på 0,4 µT. NVE har bedt Statnett om å kartlegge all bebyggelse i 100 meters avstand fra senterlinen med den antakelse at man da har dekket all bebyggelse som kan bli eksponert for elektromagnetiske felt over 0,4 µT.

Når det gjelder de klagepunktene som gjelder konkrete traséer og transformatorstasjoner viser departementet til at vurdering av virkningene for nærliggende bebyggelse følger under avsnittene 6, 7, 8 og 9 nedenfor.

6. NY HOVDENAKK TRANSFORMATORSTASJON

6.1 Innledning

På strekningen mellom Ørskog og Sogndal har Statnett omsøkt og NVE gitt konsesjon til fire nye transformatorstasjoner og utvidelse av to eksisterende transformatorstasjoner. I tillegg har Statnett i oktober 2010 søkt om konsesjon for et

alternativ med ny transformatorstasjon i Sykkylven med sanering av eksisterende 132 kV kraftledning mellom Haugen i Ørsta og Ørskog. Konesjonsøknaden er til behandling i NVE.

Nye og utvidede transformatorstasjoner vil styrke forsyningssikkerheten i regionen, og legge til rette for innmating av ny produksjon fra vindkraft og småkraft. I tillegg vil økt transformeringskapasitet muliggjøre industriutvikling og økt forbruksuttak. Slik økt kapasitet vil samtidig gi fleksibilitet og mulighet for omstrukturering/sanering av eksisterende sentral- og regionalnett både på kort og lang sikt.

Statnett har vurdert transformeringsbehovet på strekningen sammen med de lokale og regionale netteierne i området. Representanter for Istad Nett, SFE Nett, Sunnfjord Energi og Tussa Nett har deltatt i en arbeidsgruppe, som har lagt frem en fagrapport om nettutvikling i området med gjennomgang av mulige transformeringspunkter og vurdering av produksjonsutviklingen i området.

I tilleggssøknad av februar 2008 søkte Statnett om tillatelse til å etablere en transformatorstasjon i Ørsta kommune. Statnett har søkt om en justert plassering av transformatorstasjonen på Hovdenakk av hensyn til eksisterende og planlagte veier og fritidsbebyggelse i tilleggssøknad av oktober 2008.

Statnett begrunner søknaden om en transformatorplassering i Ørsta kommune med at det er den systemmessige beste løsningen for kraftnettet på lang sikt, samtidig som denne plasseringen vil gi lavere energitap i nettet enn andre vurderte alternativer og bedre forsyningssikkerhet i regionen. Videre vil en transformatorstasjon i Ørsta være en fleksibel løsning med tanke på mulig fremtidig økt forbruk og produksjon, samt at den åpner for sanering og omstrukturering av regionalnettet til Tussa Nett i området.

Departementet legger til grunn at det er behov for økt transformeringskapasitet mellom Ørskog og Haugen i Ørsta. I likhet med NVE mener departementet at en etablering av en ny 420/132 kV transformatorstasjon i Ørsta-området vil være den beste og mest fremtidsrettede løsningen for kraftsystemet.

6.2 Beskrivelse og virkninger

Den nye transformatorstasjonen vil være et stort landskapsinngrep. Terrenget rundt stasjonen er relativt flatt. Plasseringen av stasjonen i terrenget vil gjøre det mulig å sette igjen vegetasjon som skjermer noe for innsyn, noe NVE har satt vilkår om i konsesjonen. Etter departementets vurdering vil dette vilkåret dempe de visuelle virkningene av transformatorstasjonen. NVE har i tillegg satt vilkår om at inntrekkstativet til den nye transformatorstasjonen i Ørsta skal males mørke, og at det i størst mulig grad skal benyttes matte komponenter for øvrig i transformatorstasjonen. Disse tiltakene vil etter departementets syn dempe de visuelle virkningene av stasjonen ytterligere.

Transformatorstasjonen i Ørsta kommune planlegges etablert i et område som er mye brukt i friluftslivssammenheng, og vil bli liggende i nærheten av skiløyper og Bondalseidet skisenter. Det fremgår av konsekvensutredningen at en ny transformatorstasjon med tilhørende ledningsanlegg vil ha en negativ effekt på friluftinteressene i området. Graden av negativ effekt vil etter departementets vurdering bero på hvor synlig stasjonen vil bli fra skisenteret. Departementet viser til at erfaringer fra andre områder tyder på at brukere av alpinanlegg har en høyere tålegrense for tekniske inngrep i naturen enn andre brukergrupper. Etter departementets vurdering antas virkningene for friluftslivsinteressene å bli middels negative ved en etablering av en ny transformatorstasjon i dette området.

Ørsta kommune og innbyggerne i Hovdenakken påklager valg av lokalisering for ny transformatorstasjon i kommunen, og mener at lokalisering må vurderes på nytt ut i fra hensynet til kulturminne og drikkevannskilde.

Departementet viser til at det gjennom konsesjonsbehandlingen er foretatt endringer i plasseringen av ny transformatorstasjon i Hovdenakkområdet, som følge av lokale innspill for å ta økt hensyn til eksisterende og planlagt arealbruk ved Hovdenakk. Departementet mener at avstanden til vannkilde er akseptabel, og viser til den generelle plikten som påligger en konsesjonær om å unngå forurensning ved bygging og drift av en transformatorstasjon. Forurensningslovens krav må ivaretas i den sammenheng på vanlig måte. Behovet for sikring av vannkilder mot utslipp i anleggs- og driftsfase vil også bli vurdert ved utarbeidelse av en miljø- og transportplan, jf. konsesjonsvilkårene. Plasseringen av transformatorstasjonen er i løpet av konsesjonsprosessen også blitt justert slik at det er tatt hensyn til kulturminnet gamle Eides vei. Slik departementet ser det vil ikke transformatorplasseringen være i konflikt med kulturminnet. Av tilleggsutredningen framgår det at ny stasjonslokalisering heller ikke vil komme i berøring med kjente viktige naturverdier (naturtypelokaliteter og rødlistearter), og holder avstand til prioritert naturtype (kystmyr) sør for Åmsnipa. Den nye lokaliteten medfører ikke tap av INON-områder.

Innbyggerne i Hovdenakken krever i klagen at det foretas magnetfeltberegninger for bebyggelsen. Den nye transformatorstasjon er planlagt etablert i god avstand til eksisterende bebyggelse, og NVE forventer ingen boliger med magnetfelteksponeringer over utredningsgrensen på 0,4 µT. I likhet med NVE mener departementet at avstanden mellom den eksisterende bebyggelsen og transformatorstasjonen er så stor at det ikke anses relevant med magnetfeltberegninger.

6.3 Departementets konklusjon

De negative virkningene av transformatorstasjonen er knyttet til friluftsliv og landskap. Departementet kan imidlertid ikke se at de negative visuelle virkningene og nærheten til et friluftslivsområde vil være til hinder for etablering av en ny transformatorstasjon på Hovdenakken i Ørsta kommune. Etter departementets syn vil

transformatorstasjonen ikke komme i konflikt med verken den lokale vannkilden, kulturminnet eller naturmangfoldet. Stasjonen vil plasseres i så stor avstand fra eksisterende bebyggelse at magnetfelteksponering over utredningsgrensen ikke forventes.

7. DELSTREKNINGEN HOVDENAKK TRANSFORMATORSTASJON I ØRSTA TIL SØR FOR HUNDVIKFJORDEN I BREMANGER KOMMUNE

7.1 Landskap og visuelle virkninger

7.1.1 Innledning

I konsesjonen har NVE satt en rekke vilkår om traséjusteringer, kamuflering av kraftledningen på utvalgte strekninger og begrenset skogrydding for å redusere de negative visuelle og landskapsmessige virkningene av kraftledningsanlegget. Kraftledningen skal bygges med matte liner (inkludert toppline) på hele strekningen fra Ørskog transformatorstasjon til Sogndal transformatorstasjon. På strekningen fra Åmskaret til Ullalandsvannet/Aldalen og på strekningen fra synlige master nord for Vedvika og føring opp lisen på sørsiden av Hornindalsvatnet skal det i tillegg brukes malte master og komposittisulatorer.

I NVEs konsesjonsvedtak er det, for å få best mulig landskapstilpasning av ledningsanlegget, satt vilkår om at det skal vurderes alternative mastetyper på strekninger hvor man antar at dette kan få god effekt. Statnett er videre pålagt å begrense traséryddingen i størst mulig grad, og særlig på de strekninger hvor det er satt vilkår om kamuflerende tiltak.

Mange av klagerne, deriblant FriFo, SRN, Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane, anfører at kraftledningen vil føre til store negative virkninger for landskapskvalitetene langs den konsesjonsgitte traséen. I klagenes vises det blant annet til at landskapet her har stor verdi, og at en ledning gjennom dette området vil være svært skjemmende og forstyrrende.

7.1.2 Beskrivelser og virkninger for de ulike alternativene

Konsesjonsgitt trasé mellom Hovdenakk og Movatnet

Fra ny Hovdenakk transformatorstasjon går den konsesjonsgitte traséen sørover langs Vatnedalen. Det fremgår av konsekvensutredningen at den konsesjonsgitte traséen vil påvirke landskapsbildet negativt med en langsgående linjeføring i Vatnedalen. Ledningen vil gå gjennom et landskap preget av skog, utmark og dyrket mark. Den vil være eksponert i landskapet, men har samtidig en føring som følger linjene i landskapet i det slake terrenget inn mot Vatnedalen.

NVE har satt vilkår om at det skal gjøres traséjusteringer i Vatnedalen ved at traséen flyttes noe lenger opp i lia. I klage fra Alf G. Igesund kreves at konsesjonsgitt trasé må justeres og legges betydelig lenger opp i fjellsiden ved passering gjennom Vatnedalen og mot Snøhornet enn det som Statnett er pålagt i konsesjonen. Når det gjelder kravet om traséjusteringer i Vatnedalen kan ikke departementet se at det fremkommer nye momenter i klagesaken som ikke har vært oppe til vurdering tidligere. Det vises til at Statnett er pålagt i konsesjonsvedtaket å justere traséen lenger opp i lia gjennom Vatnedalen, samt at mindre justeringer vil kunne vurderes i forbindelse med landmålingsarbeidene til Statnett.

Fra kommunegrensen mellom Ørsta og Volda går den konsesjonsgitte traséen i det relativt lukkede landskapsrommet mellom Kopperfjellet og Snøhornet. Traséen passerer på vestsiden av Ullalandsvannet, bak hyttebebyggelsen i Aldalen. Videre krysser traséen Austefjorden. Føringen gjennom Ullalandsdalen sammen med kryssing av Austefjorden vurderes i konsekvensutredningen å ha stor til meget stor negativ konsekvens for landskapsbildet.

Fra sørsiden av Austefjorden og mot Movatnet vil ledningen ligge i et dal- og fjellandskap. Ved passering av Høydalen er ledningen trukket lenger unna bebyggelsen enn eksisterende 132 kV ledning. Traséen følger videre terrenget i fjellsiden i Fladalen. Den landskapsmessige virkningen for traséen er vurdert til å ha middels til stor negativ konsekvens.

Departementet viser til at Statnett er pålagt å rive eksisterende 132 kV kraftledning på strekningen fra Haugen transformatorstasjon i Ørsta til Leivdal transformatorstasjon i Eid. Riving av denne kraftledningen innebærer at man ved en etablering av ny 420 kV ledning kun vil få ett fjordspenn over Austefjorden, og en kraftledning gjennom Fladalen, langs Movatnet og til Leivdal. Etter departementets syn vil denne saneringen bidra til å redusere de landskapsmessige og visuelle virkningene av en ny 420 kV ledning på denne strekningen. Samlet sett anser departementet likevel de visuelle og landskapsmessige virkningene for å være betydelig negative på denne strekningen.

Det østlige omsøkte alternativet ved passering av Ullalandsvannet

Dette alternativet går i det mer uberørte landskapet øst for Ullalandsvannet, og nær kulturmiljøet ved Ullalandssætera.

Konsesjonsgitt trasé mellom Movatn og Vetem

Fra Movatn mot Leivdal vil ledningen ligge i et dal- og fjellandskap. Her går det i dag en 132 kV kraftledning, som Statnett har fått vilkår om å sanere. Den konsesjonsgitte traséen er trukket noe vekk fra den eksisterende kraftledningen og dermed noe lenger unna landskapsrommet rundt Movatnet.

Sørover fra Leivdal vil ledningen være godt synlig i landskapsrommet ved kryssing av utløpet av Hornindalsvatnet. Ved en plassering av mastene høyt i terrenget og med et

langt spenn ved Hornindalsvatnet vil horisontlinjen i dette rommet påvirkes, men det lukkede landskapsrommet vil få minimal belastning og vegetasjonen i traséen under spennet vil få stå uberørt. Det vil avhenge av lysforholdene hvor synlig dette spennet vil bli. Spennmastene i dalen vil bli stående i tilknytning til et grustak, og vil i følge konsekvensutredningen stå forholdsvis skjermet. Når det gjelder kryssingen av Hornindalsvatnet har NVE satt vilkår om at kryssingen skal skje i ett spenn med en mast høyt oppe på nordsiden av vannet og direkte over til grustaket på sørsiden av vannet.

Fra sørsiden av Hornindalsvatnet går konsesjonsgitt trasé opp i fjellområdene under fjellet Eggane, og ligger etter NVEs syn godt forankret i landskapet. Traséen passerer i et område med flere støler. Det foreligger et annet konsesjonssøkt alternativ for passering av Nordfjordeid, som ligger i skogsterreng i lifoten langs to eksisterende kraftledninger på henholdsvis 132 kV og 66 kV. Det konsesjonssøkte alternativet er i konsekvensutredningen vurdert til å ha mindre negative visuelle virkninger for kulturmiljøet enn traséen på fjellet på grunn av avstanden til setermiljøene. Traséen på fjellet er gjennom NVEs konsesjonsbehandling justert slik at den i mindre grad enn opprinnelig medfører en belastning for stølsmiljøene. Denne justerte traséen er vurdert å ha middels til stor negativ konsekvens for landskapsbildet. Fjernvirkningene fra Nordfjordeid sentrum vil etter NVEs vurdering være beskjeden på grunn av stor avstand. Departementet mener i likhet med NVE at ingen av alternativene på strekningen fra sørsiden av Hornindalsvatnet til Vetten vil medføre store negative virkninger for landskapsbildet.

Eid kommune, Naturvernforbundet i Eid, aksjonsgruppa mot 420 kV gjennom Eid og Leivdal grunneigarlag mener at den konsesjonsgitte traséen vil endre landskapet totalt, og vil bli svært dominerende. Det er særlig vist til strekningen fra Leivdal transformatorstasjon til Vedvik, ved kryssing av Hornindalsvatnet og på halvøya mellom Eidsfjorden og Nordfjorden sett fra kommunesenteret i Nordfjordeid.

Departementet erkjenner at en kraftledning vil være et stort teknisk inngrep som vil være synlig fra større områder, men mener samtidig at traséene er gitt en best mulig terrengtilpasning gjennom Statnetts søknadsprosess og NVEs konsesjonsbehandling. Konsesjonsgitt alternativ gjennom Eid kommune i all hovedsak følger eksisterende infrastruktur.

Det østre omsøkte alternativet for kryssing av Hornindalsvatnet

Fra Leivdal går et omsøkt alternativ østover på nordsiden av Hornindalsvatnet. Dette alternativet krysser Hornindalsvatnet fra fjellsiden sørøst for Hestfjellet og skrår ned til vest for Maragjølet på sørsiden av vannet i et ca 2000 m langt spenn. Alternativet følger fjellsiden vestover på sørsiden av Hornindalsvatnet, og deretter videre som konsesjonsgitt trasé mot Vetten.

Alternativet krysser Hornindalsvatnet vinkelrett på landskapsrommets dominerende retning. Mastepunktet i nord ligger høyere enn mastepunktet i sør, og spennet vil skrå

over den horisontale vannflaten. Mastepunktene er tydeligere, og vil synes fra fjorden fordi de gir horisontvirkning sett fra øst og vest. Det følger av konsekvensutredningen at dette alternativet vil ha middels til store negative virkninger for landskapet. Sør for Hornindalsvatnet fremgår det av konsekvensutredningen at traséen vil gi lite fjernvirkning.

Det vestre omsøkte alternativet mellom Movatn og Vetten

Det vestlige konsesjonssøkte alternativet mellom Movatnet og Vetten går sør-vestover fra Movatnet og gjennom et storskala landskapsrom. Virkningene for landskapet ved dette alternativet er vurdert å være middels til store negative. Konsekvensutredningen vurderer at alternativet er godt forankret i terrenget og ligger godt plassert med tanke på vegetasjon og synlighet fra bebyggelsen. På grunn av landskapets skiftende karakter vil ikke ledningen være synlig over store avstander. En ledning etter dette alternativet vil innebære et spenn over Eidsfjorden. Konsekvensutredningen viser til at fjordspennet vil utgjøre en større visuell barriere, særlig vil mastepunktene være synlige i bestemte lysforhold. Etter NVEs vurdering vil de visuelle virkningene av fjordspennet være begrenset sett fra Nordfjordeid på grunn av avstanden på om lag 3,5 km til Nordfjordeid sentrum.

Konsesjonsgitt trasé mellom Vetten og sør for Hundvikfjorden

Fra Vetten til Kroknakken følger den konsesjonsgitte traséen en eksisterende 132 kV ledning. Ledningstraséen er i konsekvensutredningen vurdert å være godt tilpasset terrenget. Konsesjonsgitt trasé krysser Hundvikfjorden mellom dagens to fjordkryssinger. Fjordspennet er høyt og mastene vil ligge på hyller i terrenget på begge sider av fjorden, slik at de er lite synlige. Sør for Hundvikfjorden følger ledningen terrenget i ytterkant av landskapsrommene ved Storevatnet og Daurmålsvatnet. I følge konsekvensutredningen ligger traséen godt i overgangen mellom den bratte fjellsiden og de mer avrundete toppene. Konsekvensutredningen konkluderer med at det konsesjonsgitte alternativet samlet sett ligger godt i terrenget, og at fjordkryssingen gir lite fjernvirkning, men det pekes på at etablering av denne kraftledningen vil bli det tredje fjordspennet på under fem km. Samlet sett fremgår det av konsekvensutredningen at traséen på denne strekningen vil ha middels til stor negativ visuelle og landskapsmessige virkning.

7.1.3 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet ser at etablering av en ny 420 kV kraftledning er et stort teknisk inngrep i landskapet som vil være synlig fra mange områder. Departementet viser til at det gjennom konsesjonsbehandlingen har vært foretatt en rekke traséjusteringer, som sammen med vilkår om kamuflerende tiltak vil være med på å redusere de negative visuelle virkningene av ledningsanlegget.

Departementet peker på at kraftledningen på strekningen mellom Hovdenakk til sør for Hundvikfjorden i stor grad er samlokalisert med allerede eksisterende kraftledninger eller veier. Til tross for de negative virkningene for landskapet ved en ny 420 kV

kraftledning, har departementet kommet til at hensynet til visuelle og landskapsmessige virkninger på denne strekningen isolert sett ikke vil være til hinder for etablering av kraftledningen.

7.2 Naturmangfold

7.2.1 Fugl

7.2.1.1 Innledning

I NVEs konsesjonsvedtak er Statnett pålagt å vurdere og eventuelt gjennomføre avbøtende tiltak for å redusere risikoen for fuglekollisjoner i områder med rikt eller sårbart fugleliv. NVE peker særlig på at området fra Hovdenakk gjennom Vatnedalen og Aldalen, og området ved kryssing av Austefjorden anses som viktige områder for fugl og at det skal vurderes tiltak i disse områdene.

NVE har videre satt vilkår om at det skal utarbeides en miljø- og transportplan som skal godkjennes av NVE før anleggsarbeidene starter. I en slik plan vil NVE vurdere å fastsette avbøtende tiltak som for eksempel om tidspunkt for anleggsperiode for å redusere graden av forstyrrelse under hekking. NVE har også satt vilkår om merking av liner for å redusere risikoen for fuglekollisjoner.

Ørsta kommune anfører i klagen at den konsesjonsgitte traséen vil være negativ for nasjonalt viktige viltbiotoper. Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) anfører i klagen at kraftledningen vil innebære negative virkninger for rødlistede fugler, og nevner særskilt uglearter, lom, sangsvane og skogsfugl. Norges Naturvernforbund med lokallagene i Møre og Romsdal og i Sogn og Fjordane mener at de samlede negative konsekvensene for fugl ikke kommer tydelig frem i konsekvensutredningen for naturmangfold. I klagen fra Leivdal grunneigarlag, Naturvernforbundet i Eid og aksjonsgruppa mot 420 kV gjennom Eid anføres det at kraftledningen vil ha store negative konsekvenser for naturmangfoldet.

7.2.1.2 Beskrivelse og virkninger for de ulike alternativene

Konsesjonsgitt trasé mellom Hovdenakk og Movatnet

I klagen fra Svein Vatne anføres det at ledningen vil ha negative virkninger for viktige fugleområder i Vatnedalen. Sør-øst for Vatnevatnet vil ledningen skjære gjennom en viktig trekkroute for sangsvane og andefugl. Det fremgår av konsekvensutredningen at en ledning i dette området vil representere en betydelig kollisjonsrisiko for disse artene.

Ledningstraséen vil komme i berøring med økologiske funksjonsområder for truede rovfuglearter og andre rovfuglearter.

Den konsesjonsgitte traséen passerer Ullalandsvatnet på vestsiden før den krysser Austefjorden. Konsekvensutredningen konkluderer med at konsesjonsgitt alternativ er ubetydelig bedre enn omsøkt østlig alternativ.

Ledningen vil også berøre en viktig trekkroute for andefugl ved Høydal sør for Austfjorden, og en trekkroute for lom og andefugl ved Nysætra på grensen mot Eid. Ved Høydal vil en ny kraftledning innebære en økt kollisjonsrisiko, selv om det allerede finnes en høyspentledning i noenlunde samme område. Ved Nysætra vil ledningen gå i parallellføring med eksisterende kraftledning, og en ny ledning vurderes å medføre en noe økt kollisjonsrisiko.

Omsøkte traséer vurderes samlet sett å ha stor til meget stor negativ konsekvens for naturmangfoldet på grunn av mulige virkninger for fugl. Konfliktnivået ble satt også på bakgrunn av at det var påvist truede rovfuglarter og viktige lokaliteter for spetter på denne omsøkte delstrekningen. Den nye rødlisten viser en positiv utvikling for en del rovfuglarter. Departementet er innforstått med at den omsøkte traséen fortsatt vil innebære en betydelig negativ konsekvens for enkelte truede rovfuglarter

Det østlige omsøkte alternativet ved passering av Ullalandsvatnet

Det foreligger et konsesjonssøkt alternativ som passerer på østsiden av Ullalandsvatnet og krysser Austefjorden lenger øst enn konsesjonsgitt alternativ.

Alternativet berører Ullaland som er et hekkeområde for en rekke arter som spetter, andefugl og rovfugl, og området er vurdert til å ha stor verdi. Området har også middels verdi som viltområde på grunn av hekkende storlom. Det fremgår av konsekvensutredningen at en ledning i dette området vil representere en betydelig kollisjonsrisiko.

Konsesjonsgitt trasé mellom Movatnet og sør for Hundvikfjorden

Fra Movatnet til Leivdal vil den konsesjonsgitte traséen gå nær leveområde en rovfuglart. På denne strekningen er konsesjonsgitt alternativ vurdert til å ha middels negative konsekvenser for naturmangfoldet.

Statnett har imidlertid mottatt opplysninger om en truet rovfuglart som ikke tidligere er registrert, men har ikke kunnskap om at den konsesjonsgitte traséen vil komme i berøring med den opplyste lokaliteten. Departementet har ikke nærmere kunnskap om hvordan denne lokaliteten vil bli berørt og hvilke negative effekter som kan ventes.

Ved passering av utløpet av Hornindalsvatnet og forbi Nordfjord påpekes det i konsekvensutredningen økt kollisjonsfare for sangsvane og havørn. På strekningen mot fjellet Vetten vurderes konsesjonsgitt trasé å ha middels negativ konsekvens for naturmangfoldet, ettersom den konsesjonsgitte traséen her vil gå gjennom områder med fattig vegetasjon og dermed lav tetthet av fugl.

Fra Vetten til sør for Hundvikfjorden pekes det på at fjordspennet over Nordfjord utgjør en ytterligere kollisjonsrisiko sett i sammenheng med de to eksisterende fjordspennene. Den nærmere samlede belastningen er vanskelig å anslå, men strekningen fra Vetten til sør for Hundvikfjorden vurderes i sum å ha stor negativ konsekvens for naturmangfoldet. På nordsiden av fjorden er det en yngleplass for rovfugl. Departementet viser til at den nye rødlisten viser en positiv utvikling for enkelte rovfuglarter.

Det østre omsøkte alternativet for kryssing av Hornindalsvatnet

Traséalternativet komme i nærføring til en hekkelokalitet for en rovfuglart som er vurdert å være av stor verdi. For øvrig berører ikke dette traséalternativet andre registrerte lokaliteter for fugl.

Det vestre omsøkte alternativet mellom Movatnet og Vetten

For det vestlige omsøkte alternativet mellom Movatnet og Vetten fremgår det av konsekvensutredningene at alternativet vil komme nær fire hekkelokaliteter for en rovfuglart. For øvrig berører ikke det vestre alternativet andre registrerte lokaliteter.

7.2.1.3 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet viser til at det gjennom konsekvensutredning, tilleggsutredning og høringsinnspill er påpekt flere viktige leveområder for truede fuglearter og andre fuglearter som berøres av den konsesjonsgitte traséen. Konsekvensene for fugl er vurdert å være fra meget store negative til middels store negative. Særlig konfliktfylt er strekningen Hovdenakk transformatorstasjon til Movatnet. Departementet peker på at kraftledningen vil utgjøre en risiko for blant annet fuglekollisjoner og forstyrrelser i anleggsperioden. For truede arter kan kollisjoner og forstyrrelser påvirke bestandene av artene.

Konsekvensene for livskraftige rovfuglarter og andre arter langs de ulike alternative traséene vil måtte tillegges noe mindre vekt i skjønnsutøvingen enn konsekvensene for truede arter..

Departementet kan ikke se at de negative virkningene for fugl isolert sett vil være til hinder for etablering av kraftledningen på denne strekningen. Departementet legger i denne vurderingen vekt på at det er satt en rekke avbøtende vilkår av hensyn til fugl, som nevnt nedenfor, som etter departementets syn vil redusere de negative virkningene for fugl i betydelig grad. Departementet mener at disse avbøtende tiltakene vil redusere konfliktnivået for fugl, og vil stadfeste disse vilkårene i klagesaken.

NVE har satt vilkår om at Statnett utarbeider en miljø- og transportplan. Det fremgår av vilkåret at planen skal omhandle hvordan kjente hekke- og leikplasser for truede arter og skogsfugl skal hensyntas og hvilke begrensninger i anleggsarbeidet dette kan medføre i enkelte områder i spesielle perioder på året.

Videre har NVE satt vilkår om at det skal vurderes og eventuelt gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere risikoen for fuglekollisjoner i viltområder med rikt eller sårbart fugleliv.

7.2.2 Hjortevilt

7.2.2.1 Beskrivelse og virkninger

Det fremgår av konsekvensutredningen at den konsesjonsgitte ledningstraséen vil skjære tvers igjennom et viktig hjortetrekke ved passeringen av Ullalandsvannet på vestsiden av vannet. Det omsøkte østlige alternativet ved passering av Ullalandsvannet vil tangere et vinterbeite for hjort på nordsiden av Austefjorden, og vil i tillegg komme i konflikt med en etablert trekkroute for hjort, noe som etter konsekvensutredningen vurderes å ville svekke disse kvalitetene ved området. Den konsesjonsgitte traséen vil skjære gjennom et vinterbeiteområde for hjort på sørsiden av Austefjorden. Krav til hoggstgate under kraftledningen vil kunne fragmentere beiteområdet og dermed kunne svekke lokalitetens betydning som vinterbeite, samt at ledningen vil kunne representere en barriere gjennom området.

7.2.2.2 Departementets vurderinger og konklusjon

De negative virkningene for hjort antas å kunne oppstå i størst grad i anleggsfasen. Departementet viser til at det er satt vilkår om utarbeidelse av en miljø- og transportplan hvor det fremgår at anleggsarbeidet skal planlegges for å redusere virkningene for viktige områder for biologisk mangfold. Planen skal godkjennes av NVE, og kan innholde begrensninger i anleggsarbeidet i enkelte områder i spesielle perioder på året og gi særlige føringer rydding av skog og opparbeiding av eventuelle anleggsveier.

Departementet kan ikke se at virkningene for hjortevilt vil være til hinder for en etablering av en ny 420 kV kraftledning på denne strekningen.

7.3 Naturtyper og vegetasjon

7.3.1 Innledning

SRN mener at kraftledningen vil ha negative konsekvenser for nasjonalt og regionalt viktige naturtyper.

7.3.2 Beskrivelse og virkninger for de alternative traséene

Konsesjonsgitt trasé vil ved passering av Ullalandsvatnet på vestsiden berøre ytterkant av Ullalandsfeltet som er et geologisk interessant lavlands olivinfelt med ultrabasiske og tungmetallrik mark og er vurdert til å være en naturtypelokalitet av middels verdi. Fra Movatnet til Leivdal vil den konsesjonsgitte traséen direkte berøre en naturtypelokalitet med botaniske kvaliteter i Stigedalen. Lokaliteten domineres av en mosaikk mellom

edellauvskog og åpne rasmarker. Gråoralmeskog er vanlig, men også mer varmekjære innslag finnes, som lind. På denne strekningen er konsesjonsgitt alternativ vurdert til å ha middels negative konsekvenser for naturmangfoldet. I denne konfliktvurderingen ligger det også inne at kraftledningen her vil gå nær leveområder for en viktig rovfuglart.

For det østlige omsøkte alternativet for kryssing av Hornindalsvatnet vil traséen før kryssingen av og nord for Hornindalsvatnet gå gjennom en edellauvskogslokalitet som i konsekvensutredningen er vurdert å ha stor verdi.

Det vestlige omsøkte alternativet mellom Movatnet og Vetten vil direkte berøre en naturtypelokalitet av stor verdi i kryssingen av Stigedalen, som er nærmere beskrevet ovenfor.

7.3.3 Departementets vurderinger

Departementet peker på at negative konsekvenser for naturmangfoldet i form av direkte arealbeslag i områder med viktige naturtyper i stor grad kan unngås ved justeringer av kraftledningstraséen og masteplasseringene. For naturtyper og vegetasjon er det anleggsfasen med kjøring i terrenget og opparbeidelse av anleggsveier som vil medføre størst ulempe. I selve driftsfasen vil ulempene for naturtyper og vegetasjon gjelde de enkelte mastefestene, skogryddebeltet og eventuelle kantsoneeffekter.

Departementet viser til at NVE i konsesjonen har satt vilkår om at Statnett må utarbeide en miljø- og transportplan som skal beskrive og begrense terrenginngrep under anleggsarbeidet i størst mulig grad, herunder konsekvensene for verdifulle lokaliteter for naturmangfold, og sikre at opprydding skjer på en skånsom måte. Planen skal blant annet omhandle hvordan begrenset skogrydding skal gjennomføres.

For den konsesjonsgitte og de omsøkte alternativene vurderes konsekvensene for naturtyper og vegetasjon å være mindre. Departementet finner at konsekvensene for naturtyper og vegetasjon ikke isolert sett er til hinder for etablering av kraftledningen på denne strekningen.

7.4 Inngrepsfrie områder, verneområder

7.4.1 Inngrepsfrie områder

Det anføres i klage fra Frifo og SRN at ledningen vil ha store negative virkninger for inngrepsfrie naturområder (INON).

I løpet av 1900-tallet har de inngrepsfrie områdene i Norge stadig blitt redusert. Dette har skjedd som følge av utbygging av blant annet veier, jernbane og kraftanlegg. Det er et nasjonalt mål å bevare inngrepsfrie naturområder i Norge (INON). Inngrepsfrie

naturområder er alle arealer som ligger mer enn 1 kilometer fra nærmeste tyngre tekniske inngrep. Arealene er delt inn i tre kategorier ut i fra avstand til nærmeste inngrep. Villmarkspregede områder har en avstand på mer enn 5 kilometer, sone 1 har en avstand på mellom 3-5 kilometer og sone 2 har en avstand på mellom 1-3 kilometer fra tyngre tekniske inngrep.

Den konsesjonsgitte traséen går i all hovedsak nær andre eksisterende tekniske inngrep som veier og kraftledninger. Det medfører at tapet av INON er beskjedent, og gjelder hovedsakelig for sone 2 det vil si randsonen av områdene som er inngrepsfrie. For hele den konsesjonsgitte traséen mellom Ørskog og Sogndal er det beregnet at tapet av INON samlet vil være på mellom 13 og 61 km² for sone 2, avhengig av valg av traséalternativer. For de andre INON-sonene er tapet ubetydelig.

Det konsesjonsgitte alternativet mellom Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta og sør for Hundvikfjorden vil gi en reduksjon av INON-områder sone 2 på om lag 5,3 km². Ved valg av den østlige omsøkte traséen for kryssing av Hornindalsvannet vil reduksjonen av INON sone 2 bli på om lag 3,3 km². For det vestlige alternativet gjennom Hjelmmedalen vil det dreie seg om tap av lag 11 km² INON sone 2.

Gjennom Eid kommune vil valg av det vestlige omsøkte alternativet mellom Movatnet og Vetten medføre til større tap av INON enn ved valg av den konsesjonsgitte traséen eller det østlige omsøkte alternativet. Etter departementets vurdering er reduksjonene av INON sone 2 isolert sett å anse som akseptabelt.

Etter departementets vurdering vil ikke hensynet til inngrepsfrie områder i seg selv være til hinder for en etablering av kraftledningen på denne strekningen.

7.4.2 Verneområder

Både den konsesjonsgitte traséen og den omsøkte vestre traséen mellom Movatnet og Vetten berører nedslagsfeltet til Stigedalsvassdraget ved Movatnet. Stigedalsvassdraget er vernet i verneplan IV for vassdrag. I tillegg berører den konsesjonsgitte traséen Hornindalsvatnet som ble vernet i verneplan I.

I klage fra Naturvernforbundet i Eid, Aksjonsgruppa mot 420 kV gjennom Eid, Frifo, SRN og Leivdal grunneigarlag anføres det at kraftledningen vil ha store negative konsekvenser for vassdrag som er vernet. Det pekes særlig på at det i konsesjonsvedtaket ikke er tatt hensyn til at Stigedalsvassdraget og Hornindalsvatnet er vernet.

For Stigedalsvassdraget er det særlig verneverdier knyttet til botanikk, leveområder for sangsvane, friluftsimteresser og kulturmiljøinteresser som er viktige. I konsekvensutredningen konkluderes det med at det er verneverdiene knyttet til friluftslivsinteresser som vil bli mest påvirket ved en etablering av kraftledning som krysser vassdraget. Det konsesjonsgitte alternativet vil krysse selve Stigedalen, og vil

dermed komme i konflikt med mosaikken av skredur og edelløvskog i dalen. Alternativet vil også ha en visuell påvirkning på landskapet rundt Movatnet. Det fremgår av konsekvensutredningen at området Fladalen – Movatnet – Matøskja, i likhet med edelløvskogen i Stigedalen, har en verneverdi av betydning i vassdraget, ettersom det området har en viktig funksjon som friluftsområde. Etter departementets vurdering vil imidlertid ikke de samlede verneverdiene i Stigedalsvassdraget bli særlig berørt ved en etablering av en ny kraftledning.

De største verneverdiene i Hornindalsvassdraget er knyttet til forekomster av røye og fiskespisende ørret. I konsekvensutredningen konkluderes det med at den konsesjonsgitte traséen ikke vil være i konflikt med hovedformålet med vernet av vassdraget, som er vannmiljøet i selve Hornindalsvatnet. Det påpekes i konsekvensutredningen ved vurdering av virkningene for verneverdiene at hele Eidselva fra utløpet av vannet til Eidsosen er et viktig overvintringsområde for andefugl, og at linjekryssing av vassdraget vil utgjøre en kollisjonsrisiko for fugl. Etter departementets mening vil dermed kraftledningen for den konsesjonsgitte traséen kunne være i konflikt med noen av verneverdiene, men ikke med hovedformålet med vernet av Hornindalsvatnet.

Den konsesjonsgitte traséen fra Hovdenakk transformatorstasjon til sør for Hundvikfjorden berører ingen områder som er vernet etter naturvernloven. I forbindelse med den avsluttende behandlingen av klagesaken har departementet oppdatert kunnskapsgrunnlaget om verneområder ved søk i Naturbase. Den konsesjonsgitte traséen berører heller ingen områder som er vernet etter andre hjemmelsgrunnlag enn naturvernloven, eksempelvis naturmangfoldloven eller viltloven.

Kraftledningen vil på strekningen mellom ny transformatorstasjon i Hovdenakken i Ørsta kommune og sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune krysse to vernede vassdrag. Departementet kan ikke se at kraftledningen i vesentlig grad vil påvirke de verdiene som ligger til grunn for vassdragsvernet. Kryssing av de to vernede vassdragene vil etter departementets vurdering dermed ikke være til hinder for en etablering av kraftledningsanlegget.

7.5 Forholdet til bebyggelse

7.5.1 Innledning

Departementet viser innledningsvis til den generelle gjennomgangen av gjeldende forvaltningsstrategi for elektromagnetiske felt fra kraftledninger og helse i avsnitt 5.5.

Flere av klagerne anfører at kraftledningen vil føre til eksponering for elektromagnetiske felt, og peker på at det er usikkerhet om mulige helsemessige konsekvenser av elektromagnetiske felt fra en 420 kV kraftledning.

7.5.2 Beskrivelse og virkninger for de ulike traséene

Konsesjonsgitte trasé mellom Hovdenakk og Movatnet

For den konsesjonsgitte traséen mellom Hovdenakk transformatorstasjon til Movatnet vil ingen hus få en magnetfelteksponering på over 0,4 μT . Nærmeste bolighus på strekningen er ved Høydalsnes, hvor de to husene ligger i en avstand på henholdsvis 80 og 100 meter fra ytterste fase av fjordspennet. En fritidsbolig i Vatnedalen ligger om lag 70 meter fra ledningens senterlinje. I Høydalen ligger en fritidsbolig om lag 100 meter fra ledningens senterlinje. Avstanden til bebyggelsen i Hjartåbygda ved kryssingen av Austefjorden er på flere hundre meter, og det er betydelig høydeforskjell.

I klage fra Anne og Trond Ryslett anføres det at den konsesjonsgitte traséen vil gå 150 meter fra tunet, og at de er bekymret for mulige helsevirkninger av elektromagnetiske felt. Klagerne ønsker større avstand mellom kraftledningen og den eksisterende bebyggelsen. Klagerne påpeker stedets betydning for kulturlandskapet, og mener den konsesjonsgitte traséen vil være til skade for driften i fremtiden.

Departementet viser til at den konsesjonsgitte traséen vil gå om lag 300 meter fra gårdsbruket til Anne og Trond Ryslett i Høydalen, og om lag 100 meter fra en hytte ovenfor gården. Under NVEs konsesjonsbehandling er traséen justert av hensyn til hytta i Høydalen. Ledningen vil etter justeringen gå i bakkant av hytta og høyere i terrenget. Departementet har foretatt befarings av eiendommen til Anne og Trond Ryslett, og har nøye gjennomgått de innvendinger som er fremført av klagerne. Klagerne har i møte med departementet og senere i e-poster lagt frem forslag til traséendring ved passering av Øvsteberget i Høydalen. Forslaget er blitt forelagt NVE. Etter NVEs syn var den foreslåtte endringen av et slikt omfang at det var nødvendig med en ny tilleggsøknad for å vurdere eventuelle virkningene for landskap og naturmangfold. Departementet ser det slik at den foreslåtte endringen er for stor til at den kan foretas i forbindelse med detaljprosjekteringen. Departementet har etter en grundig vurdering kommet til at de hensyn som er framført i klagen ikke kan gi grunnlag for å endre traséen gjennom konsesjonsbehandling av ytterligere alternativ. Den konsesjonsgitte traséen ved kryssing av Austefjorden og passering i Høydalen og Øvsteberget vil etter departementets vurdering være best samlet sett med tanke på fjordspennet over Austefjorden, avstand til bebyggelsen, tilpasning til landskapet og tekniske forhold. Departementet understreker at avstanden til bebyggelsen er så stor at det ikke vil være magnetfelteksponeringer over utredningsgrensen på 0,4 μT . Departementet forutsetter at Statnett i detaljplanleggingen sørger for å tilpasse ledningen innenfor gitte konsesjon ytterligere til beste for klagerne dersom det fortsatt lar seg gjøre etter den justering som allerede er foretatt.

Det østlige omsøkte alternativet ved passering av Ullalandsvatnet

Alternativet passerer på østsiden av Ullalandsvatnet, og passerer også Hunneset gård. Avstanden fra nærmeste fjordspennmast til gårdsbebyggelsen på nordsiden av Austefjorden vil for dette alternativet være på om lag 100 meter.

Konsesjonsgitt trasé mellom Movatnet og sør for Hundvikfjorden

For den konsesjonsgitte traséen fra Movatnet til sørsiden av Hundvikfjorden vil ingen helårsboliger ligge innenfor en avstand på 100 meter fra ledningens senterlinje. Ved nordenden av Movatnet vil en fritidsbolig ligge 70 meter fra ledningens senterlinje. Fritidsboligen vil ligge mellom den konsesjonsgitte traséen og eksisterende 132 kV trasé. Departementet viser til at NVE har pålagt Statnett å rive den eksisterende 132 kV ledningen mellom Haugen og Leivdal. Dette innebærer at fritidsboligen ikke vil bli liggende mellom to kraftledningstraséer. Ved Leivdal vil ledningen passere Vedviksætra der flere hus vil bli liggende i en avstand på 50-100 meter. Ossætra sør for Nordfjord vil passeres i en avstand på over 100 meter. Øst for Vetten i Eid vil en fritidsbolig etter det departementet erfarer kunne ligge innenfor byggeforbudsbeltet. Departementet peker på at Statnett må gjøre nærmere vurderinger av avstand og forholdet til denne fritidsboligen.

Det anføres fra Eid kommune, Naturvernforbundet i Eid, Aksjonsgruppa mot 420 kV gjennom Eid, grunneiere, beboere og naboer i området Nor og Vedvika, Jan Asle Olseth og AS Norsand at konsesjonsvedtaket er et brudd på kravet om avstand til bebyggelse og magnetfelteksponering ved Nor og Vedvika i Eid kommune. Klagerne peker på at traséen bør flyttes lenger bort fra bebyggelse og næringsvirksomhet. Eid kommune prioriterer den østlige omsøkte traséen foran både den konsesjonsgitte og det vestlige omsøkte alternativet av hensyn til de negative virkningene for bebyggelsen og næringsvirksomheten ved Nor og Vedvika for den konsesjonsgitte traséen og nærheten til hytteområder som skal utvikles i området for den vestlige traséen.

Departementet viser til at konsesjonsgitt trasé for kryssing av Hornindalsvatnet ikke vil føre til magnetfelteksponeringer for bolighus i nærheten at utredningsgrensen på 0,4 μT ettersom nærmeste bolighus vil ligge om lag 130 meter fra ledningens senterlinje. Departementet viser videre til at den eneste absolutte avstandsgrensen mellom kraftledninger og bolighus refererer seg til sikkerhet for driften av ledningene og vil anslagsvis være på 8-9 meter.

Det østre omsøkte alternativet for kryssing av Hornindalsvatnet

For alternativet med kryssing av Hornindalsvatnet lenger øst i et spenn fra sør for Hestfjellet til vest for Maragjølet vil ingen helårsboliger eller fritidsboliger ligge innenfor 100 meter fra kraftledningens senterlinje.

Det vestlige konsesjonssøkte alternativet mellom Movatnet og Vetten

For den alternative vestlige omsøkte traséen mellom Movatnet og Vetten er det ingen helårsboliger som vil bli liggende innenfor en avstand på 100 meter fra ledningens senterlinje. Et bygg ved Helsetsetra i Volda vil passeres med en avstand på 90 meter fra

ledningens senterlinje. Ved Lomtjønna på grensen mellom Volda og Eid passerer en fritidsbolig i en avstand på 80 meter.

7.6 Friluftsliv/ reiseliv/ turisme

7.6.1 Innledning

I klagen fra Frifo, SRN, Leivdal grunneigarlag, og grunneiere, beboere og naboer ved Nor og Vedvika anføres det at kraftledningen vil føre til negative virkninger for friluftsliv og naturbasert turisme/reiseliv. Det vises i klagen til de store negative virkningene ledningen vil få for friluftslivet i Fladalen og området ved Nordsætra.

I klagan fra Eid kommune anføres det at den 420 kV kraftledningen vil forringe kommunen som attraktiv turistkommune ved at ledningen vil berøre store naturområder, og være synlig fra bosettingen i Nordfjordeid sentrum, Eidsdalen og på Nor/Vedvik.

7.6.2 Beskrivelse og virkninger

Konsesjonsgitt trasé mellom Hovdenakk og Movatnet

For den konsesjonsgitte traséen mellom Hovdenakk og Movatnet fremgår det at området i Aldalen og opp mot Kopperfjellet er et viktig turterreng. For å komme opp mot fjellet må man passere under den konsesjonsgitte traséen for kraftledningen, noe som kan forringe friluftsopplevelsen. Videre er det pekt på at området fra Movatnet gjennom Fladalen mot Leivdal er mye brukt i friluftslivssammenheng. Friluftslivsbruken i området fremgår av mange av høringsuttalelsene. Gjennom NVEs konsesjonsbehandling har det blitt fremhevet at stølene på fjellet sør for Eidsfjorden har stor betydning for det lokale friluftslivet.

Det østre omsøkte alternativet for kryssing av Hornindalsvatnet

I konsekvensutredningen vurderes delen av traséen fra Leivdal å være negativ for utfarts- og hytteområdet ved inngangen til Fladalen, mens selve kryssingen av Hornindalsvatnet og traséen på sørsiden av vannet ikke antas å gi særlige negative virkninger for reiseliv- og friluftsjntresser. Departementet har mottatt innspill fra grunneierne på Åsebø på nordsiden av Hornindalsvatnet. Det østre alternativet vil slik de ser det komme i konflikt med et planlagt hyttefelt. Etter departementets vurdering er det ønskelig å justere det østre omsøkte alternativet på nordsiden av Hornindalsvatnet ved Hestefjellet, slik at traséen ikke kommer i direkte konflikt med de lokale hytteplanene i området.

Det vestre konsesjonssøkte alternativet mellom Movatnet og Vetan

Det vises i konsekvensutredningen til at Hjelmelandsdalen/Bjørkedalen er viktige utgangspunkt for friluftsjktiviteter, og kraftledning etter dette alternativet vil ha middels negative konsekvenser for friluftslivet i området. Det er planlagt betydelig hyttebygging i Hjelmelandsdalen. De negative virkningene for hytteområdet vurderes å

være store, men det påpekes samtidig i konsekvensutredningen at konsekvensene vil være avhengig av hvordan området markedsføres og hva som forventes av hyttekjøperne.

7.6.3 Departementets vurderinger

Departementet er innforstått med at mange opplever at kraftledningen vil medføre en betydelig negativ virkning for friluftslivet i området. Departementet vurderer det likevel ikke slik at ulempene for friluftslivet i seg selv er til hinder for fremføring av kraftledningen på denne strekningen.

7.7 Kulturminner

7.7.1 Innledning

SRN peker i sin klage på de negative virkningene kraftledningen vil ha for kulturminner. De viser til at kulturminner mister sin verdi dersom en kraftledning passerer rett ved.

7.7.2 Beskrivelse og virkninger

Den konsesjonsgitte kraftledningstraséen mellom ny transformatorstasjon i Hovdenakken og til sør for Hundvikfjorden vil ikke komme i direkte konflikt med kjente automatisk fredete kulturminner.

7.7.3 Departementets vurderinger og konklusjon

Etter departementets vurdering vil det være ubetydelige virkninger for kulturminner ved en etablering av kraftledning mellom ny Hovdenakk transformatorstasjon og sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune. Departementet kan ikke se at virkningene for kulturminner er til hinder for en etablering av kraftledning på denne strekningen.

7.8 Konklusjon trasévalg

Departementet har etter en vurdering av virkningene for de ulike fagtemaene kommet til at konsesjonsgitt trasé fra Hovdenakk transformatorstasjon gjennom Vatnedalen med kryssingen av Austefjorden og frem til Movatnet og videre mot Leivdal stadfestes. Det vises til traséjusteringen som er pålagt Statnett gjennom Vatnedalen.

Departementet er inneforstått med at den konsesjonsgitte traséen på denne strekningen vil kunne føre til betydelige negative virkninger for naturmangfoldet, hjortevilt og særlig for fugl. Konsekvensvurderingen, med stor til meget stor negativ konsekvens på grunn av mulige virkninger for fugl, er blant annet satt på bakgrunn av

at det er påvist en viktig rovfuglart på denne delen av den konsesjonsgitte strekningen. Den oppdaterte rødlisten viser imidlertid en positiv utvikling for noen rovfuglarter, noe som etter departementets vurdering vil medføre et noe lavere konfliktnivå for naturmangfoldet enn det som fremgår av konsekvensutredningen. Departementet viser til at det er satt en rekke avbøtende tiltak for å redusere de negative virkningene for naturmangfold. Vilåårene er nærmere omtalt under vurderingen av de enkelte temaene over.

I konsekvensutredningene for de ulike fagtemaene er det ingen entydig konklusjon om hvilket traséalternativ for kryssing av Hornindalsvatnet som er den beste løsningen. De ulike fagtemaene konkluderer ulikt på om den konsesjonsgitte eller det østlige omsøkte alternativet er å foretrekke. Det østlige alternativet har en merkostnad på 30 millioner kroner, og vil føre til om lag 6 km lenger trasé. Fra Leivdal og til etter kryssingen av Hornindalsvatnet mener departementet at den østlige omsøkte traséen gir minst negative virkninger. Departementet har i denne vurderingen lagt avgjørende vekt på å unngå nærføring til bebyggelsen i Nor og Vedvik.

Departementet legger til grunn at en etablering av en ny kraftledning etter det østlige konsesjonssøkte alternativet vil være negativ for en viktig rovfugllokalitet. Departementet viser til at oppdateringen av rødlisten viser en positiv utvikling for enkelte rovfuglarter, og at dette må avspeiles i konfliktnivået for denne strekningen.

Fra sørsiden av Hornindalsvatnet til kryssningspunktet med konsesjonsgitt trasé legger departementet vekt på at det østlige omsøkte traséen vil innebære få fjernvirkninger fra Nordfjordeid sentrum. Departementet har derfor kommet til at det østlige omsøkte traséalternativet skal legges til grunn for kraftledningsframføringen gjennom Eid. Departementet forutsetter at Statnett i detaljplanleggingen sørger for å tilpasse ledningen ytterligere til beste for bosettingen og næringsvirksomheten i Eid kommune, så langt det lar seg gjøre innenfor gitte konsesjon og i dialog med kommunen og grunneierne.

Videre mot Veten er den konsesjonsgitte traséen justert slik at den i mindre grad enn opprinnelig vil føre til negative virkninger for stølene i området, og departementet stadfester den konsesjonsgitte løsningen for denne strekningen. Departementet legger til grunn at virkningene for naturmangfold på denne strekningen frem til Veten er å anse som middels negativ konsekvens for naturmangfoldet, ettersom traséen her vil gå gjennom områder med fattig vegetasjon og dermed lav tetthet av fugl. For strekningen med kryssing av Hundvikfjorden er departementet inneforstått med at de negative konsekvensene for fugl vil kunne bli store, særlig på grunn av økt kollisjonsrisiko ved etablering av et nytt fjordspenn. Denne konfliktvurderingen er satt på bakgrunn av at det er påvist en viktig rovfugl på strekningen. Departementet anser konfliktgraden som noe lavere i dag, ettersom den oppdaterte rødlisten viser en positiv utvikling for en del rovfuglarter.

Departementet legger til grunn at de samlede virkningene for naturtyper ved den valgte traséløsningen er å anse som mindre og akseptable.

Departementets traséløsning vil føre til reduksjon av INON sone 2 på om lag 3,3 km², noe som departementet anser for å være akseptabelt. Departementet er inneforstått med at den valgte traséløsningen vil innebære en kryssing av to vernede vassdrag, men kan ikke se at en etablering av en kraftledning vil medføre negative konsekvenser av betydning for de verdiene som ligger til grunn for vassdragsvernet.

Departementet har i vurderingen av trasévalg sett virkningene for naturmangfoldet opp mot virkningene for de andre interessene. I den samlede vurderingen har departementet også lagt vekt på de avbøtende tiltakene som vil redusere de negative virkningene for enkeltinteresser.

8. DELSTREKNINGEN FRA MOSKOG TRANSFORMATORSTASJON TIL NY HØYANGER TRANSFORMATORSTASJON

For strekningen mellom Moskog transformatorstasjon og ny Høyanger transformatorstasjon foreligger det to hovedalternativer for fremføring av kraftledningen, et østre og et vestre traséalternativ. For det østre konsesjonsgitte traséalternativet foreligger det også to underalternativer på strekningene fra Moskog til Nydalen og fra Haugastølen til Oppedal. Gaular kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune krever traséfremføring i det vestlige alternativet. Kraftledningen vil gå gjennom kommunene Jølster, Førde, Gaular og Høyanger. Departementet bemerker at eksisterende 132 kV ledning mellom Moskog og Høyanger skal saneres, uavhengig av hvilket trasévalg som vedtas for strekningen.

8.1 Landskap og visuelle virkninger

Departementet foretar en parallell gjennomgang av det konsesjonsgitte østre traséalternativet og de omsøkte underalternativene på strekningene mellom Moskog og Nydalen og mellom Haugastølen og Oppedal, samt omsøkte vestlige traséalternativ.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Moskog og Nydalen

Konsesjonsgitt trasé mellom Moskog og Nydalen går i samme landskapsrom som eksisterende 132 kV ledning på strekningen. Traséen krysser ingen vann, men vil passere tett på Åsvatnet ved Vettreidene. Her er traséen flyttet opp i lia i forhold til dagens 132 kV ledning for å unngå bebyggelsen ned mot Holsavatnet. Departementet legger til grunn at landskapsbildet ved Vettreidene vil forbedres sammenlignet med dagens situasjon som følge av sanering av eksisterende 132 kV ledning. Departementet konstaterer at ny ledning kan være til ulempe for mulig fremtidig hytteutbygging her.

Traséen fortsetter et stykke opp i siden over eksisterende 132 kV ledning i sørvest, og følger Husetuftelva opp Nydalen. Departementet legger til grunn at ny ledning i liten

grad endrer oppfattelsen av landskapsbildet ved Husetuft. Departementet vurderer det også slik at landskapsbildet ved Husetuftstølen nederst i Nydalen i liten grad endres. Ny ledning vil ligge om lag 30 meter lenger unna bebyggelsen enn den som saneres og det blir færre mastepunkter. Departementet konstaterer imidlertid at hver mast blir noe høyere.

Av konsekvensutredningen følger at kryssing av eksisterende ledninger særskilt vil gi negative virkninger for landskapet rundt Moskog. Departementet bemerker at eksisterende 132 kV ledning skal saneres, og at konflikten dermed bortfaller. Departementet er imidlertid på det rene med at en 420 kV ledning vil medføre et større inngrep i landskapet med høyere master og bredere ryddegate enn hva eksisterende 132 kV ledning gjør.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Nydalen og Haugastølen
Øverst i Nydalen krysser 420 kV-ledningen eksisterende 132 kV ledningstrasé, og går parallelt på østsiden av denne traséen sørover Nydalen og videre forbi Kvanngrovdvatnet og frem mot Haugastølen nord for Lauvatnet. Konsesjonsgitt trasé vil passere Haugastølen og Vikastølen parallelt med eksisterende 132 kV ledningstrasé, drøyt 400 meter fra nærmeste stølsbebyggelse. Utredningene nevner ikke særskilte negative virkninger for denne strekningen.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Haugastølen og Oppedal
Konsesjonsgitt trasé mellom Haugastøl og Oppedal krysser over Hengedalen ved Myklevasselva, og legger seg på nedsiden av ryggen ned fra Venevassegga før den krysser øst over Lauvatnet mellom bebyggelsen på Hetla og Råheim. Traséen krysser Lauvatnet lenger øst enn omsøkt underalternativ, med større avstand til bebyggelsen, og unngår Fyllingsvatnet. Departementet konstaterer at alternativet vil medføre et nytt ledningsspenn over Lauvatnet, som vil medføre negative visuelle virkninger sett både fra Hetla og Råheim.

Videre krysser ledningen over dalen over elva Gaula vest for Brattelna. Traséen vil ligge i bakkant av bebyggelsen innover Eldalen, men noe nærmere enn omsøkt underalternativ. Avstand til nærmeste bebyggelse er drøyt 200 meter. Ledningen vil ikke ligge i utsiktsretning. Kryssing av Eldalen mellom gårdene Øykjebotn og Toa vil være synlig fra gårdsbebyggelsen. Sanering av eksisterende 132 kV ledning innebærer at ledningen i forkant av bebyggelsen på Øykjebotn fjernes, mens ny ledning vil ligge i bakkant av bebyggelsen etter kryssing av dalen. For bebyggelse ved Toa blir det motsatt; eksisterende 132 kV ledning som går i bakkant av bebyggelsen fjernes, mens ny ledning vil krysse i forkant i en avstand på ca 140 meter til nærmeste bebyggelse.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Oppedal og Høyanger
Fra Oppedal går ledningstraséen parallelt med eksisterende ledningstrasé frem til Stølsdalen. Det er stor skala på landskapet og lite vegetasjon, og ledningsføringen

beveger seg fra rom til rom slik at fjernvirkningen blir liten. Den nærmeste bebyggelsen på Oppedal vil ligge 300-400 meter fra nærmeste punkt på ledningen, og ledningen vil ligge adskillig høyere i terrenget enn bebyggelsen.

I utredningen for landskap vurderes konsekvensene for konsesjonsgitt trasé for hele strekningen fra Moskog til Høyanger som middels til liten negativ.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Moskog og Nydalen

Traséen går i hovedsak gjennom de samme landskapsrommene som eksisterende 132 kV ledning på strekningen Moskog-Høyanger.

Sørover fra Moskog transformatorstasjon krysser omsøkte underalternativ over vestenden av Åsvatnet, sørvest for Åsastøl, sør for Rabbegga og tar opp parallellføring med eksisterende 132 kV ledningstrasé øverst i Nydalen. Traséen unngår bebyggelsen på Vettreidene, men vil bli synlig for bebyggelsen rundt Movatnet. I utredningen er omsøkt underalternativ mellom Moskog og Nydalen vurdert som likeverdig til konsesjonsgitt trasé på strekningen. NVE mener at konsesjonsgitt trasé vil gi minst negativ effekt for landskapet på denne strekningen, da konsesjonsgitt trasé ligger lavere i terrenget og følger linjene uten kryssing av åpne vann.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Haugastølen og Oppedal

Omsøkt trasé vinkler vestover rett sør for Haugastølen og Vikastølen og går i forkant av Ørnehaugstølen. Departementet konstaterer at utsikten fra Ørnehaugstølen vil bli påvirket negativt. Traséen ned mot vestenden av Lauvatnet skråner langsetter lia før den vinkler og krysser riksveien rett øst for Nyheim. Traséen har kryssing over vannet på vestsiden av dagens ledning. Ifølge konsekvensutredningen vil denne traséen påvirke rommet og særlig bebyggelsen på Nyheim i stor grad. Et mastefeste vil ligge i vannkanten ytterst på odden vest i vannet. NVE har vurdert at masten vil bli dominerende både sett fra veien, fra strandkantområdet ved Nyheim og utleiehyttene her, og for opplevelsen på vannet. Departementet slutter seg til dette.

Ettersom eksisterende 132 kV ledning skal saneres, vurderer NVE det slik at en ny 420 kV ned mot vannet fra nord og opp igjen mot sør i samme trasé ikke vil forandre dagens landskapsinngrep vesentlig. Fra bebyggelsen på Nyheim vil en ny 420 kV tydeliggjøre inngrepet fordi mastene blir høyere, men samtidig reduseres antall mastefester. I likhet med eksisterende 132 kV ledning, vil også ny 420 kV ledning krysse over vannspeilet.

Mellom Helebostkletten og Slettheia går ny trasé parallelt med eksisterende ledningstrasé.

Traséen går videre ned i Fyllingsdalen øst for gården Bell, og fraviker parallellføringen med eksisterende ledningstrasé slik at ny ledning ikke krysser vannet, men følger terrenget øst for vannet. Passeringen av Fyllingsvatnet vil være uheldig ifølge konsekvensutredningen. Ifølge utredningen er rommet klart definert, og ny 420 kV ledning i tillegg til eksisterende ledningsføring vil utgjøre et tydelig inngrep i

landskapet her. Departementet bemerker at eksisterende 132 kV ledning skal saneres og at konflikten dermed reduseres. Siden den nye ledningen er planlagt lenger øst enn eksisterende ledningstrasé for å unngå vannet, vil det bli et nytt spenn i forkant av bebyggelsen nederst i Eldalen som har utsikt inn mot Fyllingsvatnet. Videre innover Eldalen vil ledningen ligge i bakkant av bebyggelsen.

I utredningen for landskap er omsøkt underalternativ mellom Haugastølen og Oppedal vurdert som dårligere enn konsesjonsgitt trasé på denne strekningen. De negative konsekvensene av traséen er særlig knyttet til kryssing av dalrommene rundt Lauvatnet og Fyllingsdalen lenger sør. Etter NVEs mening er imidlertid begge traséene godt plassert i terrenget i forhold til linjene i landskapet. Traséene følger i stor grad daldragene og krysser ikke på tvers av fjellrygger som vil gjøre ledningen mer fremtredende. Fordi det er mange små definerte landskapsrom, vil ledningen ifølge NVE i liten grad ha vesentlig fjernvirkning da det ikke vil være mulig å se lange strekninger av ledningen. Departementet slutter seg til dette, men legger til grunn at ledningen vil ha negative virkninger for bebyggelsen på Nyheim og for bebyggelsen nederst i Eldalen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt vestlig hovedtrasé mellom Moskog og Høyanger
Omsøkt vestlig trasé tar av fra omsøkt underalternativ beskrevet over etter kryssingen av Åsvatnet og vinkler lenger vest og i bakkant av Nova og Holten sett fra bebyggelsen rundt Movatn. Traséen krysser over Sundsdalen mellom gårdsbebyggelsen på Byrkjeflota og Tunastølen, og følger langsetter vestsiden av dalen og Gravvatnet. Ifølge NVE vil flere av mastene oppover dalsiden av Sundsdalen komme i silhuett sett fra stølsområdene, og være med og prege landskapet. Departementet slutter seg til dette.

Traséen går videre over Langevatnet i Gaular kommune og passerer øst for Vågsstølen i Vågsdalen. Den siste masten før ledningen kommer ned i dalen vil bli stående i silhuett sett fra stølsområdet. Også spennet og mastepunktet i dalbunnen vil kunne virke negativt på opplevelsen av landskapet. Traséen krysser Viksdalsvatnet vest for Vikane, krysser nordlige del av Storevatnet, og går på nordsiden av Breiddalsvatnet før nedføring til nye Høyanger transformatorstasjon på Ekrene innerst i Dalsdalen.

I konsekvensutredningene er omsøkt vestlig traséalternativ vurdert som bedre enn konsesjonsgitt trasé. Ifølge konsekvensutredningen vil traséen ha størst konsekvens for landskapet rundt Movatnet og Viksdalsvatnet der traséen krysser over vannene og påvirker landskapsopplevelsen fra bebyggelsen omkring. Videre vil kryssing av fjellrygger mellom Viksdalsvatnet og Stølsdalen kunne gi fjernvirkninger. Departementet slutter seg til disse vurderingene. Hestadgrend Grendalag peker på at vestlig alternativ vil gi en svært dominerende og skjemmende kryssing av Viksdalsvatnet, ved Holmane.

Gaular kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune krever ledningsføring etter vestlig traséalternativ og at ledningen ikke må gå ned i dalbunnen ved Viksdalsvatnet.

Departementet konstaterer at det ikke er teknisk mulig for Statnett å gjennomføre et høyt spenn over Viksdalsvatnet, og at det derfor må bli mastepunkt i dalbunnen. Departementet bemerker at det ikke er aktuelt å kable en 420 kV ledning på denne strekningen.

Avbøtende tiltak av hensyn til landskap

Gaular kommune og Sogn og Fjordane fylkeskommune peker i klagene på at det må gjennomføres kamuflerende tiltak ved kryssing av Viksdalsvatnet, Vågsdalen og Åsane. Departementet viser til at det i NVEs vedtak er satt vilkår om at det skal brukes matte liner på alle strekninger.

8.1.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Sett under ett konkluderer fagutredningen for landskap med at det omsøkte vestlige alternativet er det beste for strekningen Moskog-Høyanger. NVE er ikke enig i konklusjonen, og mener at forholdet til bebyggelse er tillagt for stor vekt i fagutredningene for landskap.

Departementet konstaterer at både konsesjonsgitt trasé og omsøkt vestlig trasé vil ha negative visuelle virkninger. For konsesjonsgitt trasé vil ny ledning over Lauvavatnet medføre negative visuelle virkninger sett både fra Hetla og Råheim. Departementet legger til grunn at traséen vil innebære negative visuelle virkninger for bebyggelsen ned mot Holsavatnet. Samtidig vil eksisterende ledning saneres, noe som etter departementets vurdering gjør at landskapsbildet samlet sett forbedres her.

For omsøkt vestlig trasé knytter de negative virkningene seg særskilt til landskapet rundt Movatnet og Viksdalsvatnet, der traséen krysser over vannene og påvirker landskapsopplevelsen fra bebyggelsen omkring. Også mastene oppover dalsiden av Sundsdalen vil ha negativ virkning på landskapet. Departementet kan ikke se at hensynet til landskapet vil være avgjørende ved valg mellom den konsesjonsgitte traséen og den vestlig omsøkte trasé.

8.2 Naturmangfold

I konsekvensutredningene for biologisk mangfold er konsekvensene for fugl, villrein og naturtyper/vegetasjon vurdert samlet. I utredningene er konsekvensene for omsøkt vestlig trasé angitt til middels til stor negativ.

For østre trasèer er de omsøkte underalternativene gjennomgående noe mer konfliktfyllt enn konsesjonsgitt trasé på strekningene. I utredningen er konsekvensene for konsesjonsgitt trasé for hele strekningen angitt til liten til middels negativ. Konsekvensene om de omsøkte underalternativene velges mellom Moskog og Nydalen

og mellom Haugastølen og Oppedal sammen med øvrig konsesjonsgitt trasé, er angitt til middels negativ. Samme konsekvens angis om kun ett av de omsøkte underalternativene velges sammen med øvrig konsesjonsgitt trasé. Departementet bemerker at fagutredningene har vurdert konsekvensene uten å ha hensyntatt at eksisterende 132 kV ledning mellom Moskog og Høyanger skal saneres. På bakgrunn av dette er det etter departementets vurdering grunn til å anta at konfliktnivået reduseres i forhold til hva som fremgår av konsekvensutredningene.

8.2.1 Fugl

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Moskog og Nydalen

Traséen kan medføre konflikt med to hekkelokaliteter for en rovfuglart. I tilleggskartlegging av fugl 2008 ble ingen aktivitet registrert ved disse lokalitetene. Kollisjonsrisiko er nevnt som mulig negativ virkning. Området øst for Skjervholten, nord for Åsvatnet, er uberørt av inngrep og er en gammel spillplass for storfugl. Traséen føres i ytterkanten av dette området. Kollisjonsrisiko, anleggsforstyrrelse og hogst/vegetasjonspåvirkning er nevnt som mulige negative virkninger.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Nydalen og Haugastølen

Det fremkommer verken i konsekvensutredninger eller Naturbase registreringer som kan bli påvirket av denne traséen.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Haugastølen og Oppedal

Konsesjonsgitt trasé innebærer nyetablering av ledning på en kortere strekning, men har samtidig lengre avstand til hekkelokalitet for rovfuglart og smålom enn hva omsøkt underalternativ har mellom Haugastølen og Oppedal. Kollisjonsrisiko og anleggsforstyrrelse er nevnt som mulige negative virkninger.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Oppedal og Stølsdalen

Det fremkommer verken i konsekvensutredninger eller Naturbase registreringer som kan bli påvirket av denne traséen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Moskog og Nydalen

Omsøkt underalternativ sørover fra Moskog innebærer nyetablering av ledning på første del av strekningen over Åsvatnet og opp over nordsiden av fjellpartiet Sandegga. Ifølge utredningen kan traséen medføre konflikter med skogsfugl og eventuelle vannfugl i Åsvatnet. Traséen krysser i ytterkant av registrert spillplass for storfugl på nordsiden av Åsvatnet. Se omtale av negative virkninger ny ledning kan ha i området under beskrivelse og virkninger for omsøkt vestlig hovedtrasé under. Området rundt Åsvatnet trekkes også frem som viktig for viltverdier, og dette bekreftes av gjennomførte tilleggsutredninger sommeren 2008, som blant annet påpeker en kjent leikplass for storfugl langs traséen. Traséen vil skjære rett gjennom områdene Åsblåane-Nevrelia, se omtale av negative virkninger under beskrivelse og virkninger for

omsøkt vestlig hovedtrasé. Traséen kan medføre konflikt med en sannsynlig hekkende rovfuglart.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Haugastølen og Oppedal

Traséen innebærer inngrep i et område med nærhet til hekkelokalitet for en rovfuglart og smålom. I tilleggskartlegging av fugl 2008 ble ingen aktivitet registrert ved hekkelokaliteten. I tilleggskartleggingen ble det også registrert tårnfalk av middels verdi ved Helebostkletten, i god avstand fra omsøkt trasé.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt vestlig hovedtrasé mellom Moskog og Høyanger

Langs traséen er det registrert flere sannsynlige og mulige hekkeområder for truede rovfuglarter og andre rovfuglarter. Kollisjonsrisiko, anleggsforstyrrelser og hogst nevnes som mulige negative virkninger.

På nordsiden av Åsvatnet er det registrert spillplass for storfugl. Traséen vil krysse i ytterkant av området. Kollisjonsrisiko, anleggsforstyrrelse og hogst/vegetasjonspåvirkning er nevnt som mulige negative virkninger.

I et furuskogsområde vest for Nevrelia skal det være spillplasser for både orrfugl og storfugl. Også andre deler av området har furuskogsområder og myrområder som kan være spillplasser for skogsfugl. Områdene er av stor verdi. Traséen krysser i ytterkant av området. Kollisjonsrisiko er nevnt som mulig negativ virkning.

På ryggen av Vågsfjellet, nord for Viksdalsvatnet, krysser traséen gjennom en gammel barskog av middels verdi som er viktig for landfauna. I området er det registrert sannsynlig hekkeområde for hvitryggspett, dvergspett og gråspett, men det er ikke gjort registreringer av spettartene siden 1989.

NVE har satt vilkår om at Statnett utarbeider en miljø- og transportplan. Det fremgår av vilkåret at planen skal omhandle hvordan kjente hekke- og leikplasser for rødlistearter og skogsfugl skal hensyntas og hvilke begrensninger i anleggsarbeidet dette kan medføre i enkelte områder i spesielle perioder på året. Det vises videre til omtale av avbøtende tiltak nedenfor.

Den vestre enden av Viksdalsvatnet er registrert som overvintringsområde for sangsvane, og et nytt spenn over vannet kan medføre økt kollisjonsfare. Dette vil også være tilfelle for hekkende vannfugl (sannsynligvis måker og andefugler) i området.

Sunnfjord villreinnemnd viser til at omsøkt vestlig trasé vil gå gjennom de beste skogsfuglområdene i Gaular (Vågen-Vågsdalen) og i Førde (Kusslistølen-Åsane) og bra rypeområder sør for Viksdalsvatnet.

Departementet bemerker at det er usikkerhet rundt eventuelle viltverdier knyttet til Åsvatnet.

Grunneiere i Viksdalen (Gaular kommune) v/ Dag Kjetil Storøy og ved Holsen (Førde kommune) v/Truls Oppedal hevder at NVE har basert seg på feil konklusjon når det gjelder hvilket alternativ som vurderes å ha størst negativ virkning for fugl. Grunneierne mener viltverdiene langs omsøkt vestlig trasé er mindre enn for konsesjonsgitt trasé.

Departementet viser til tilleggsutredningene for fugl utført sommeren 2008 samt e-post av 18.08.09 fra Miljøfaglig Utredning AS, der det konkluderes med at de østre traséalternativene foretrekkes fremfor vestlig trasé ut fra "føre var"-prinsippet. Konklusjonen bygger på at parallellføring med eksisterende ledning er å foretrekke fremfor nye inngrep i naturen i området. For fugl nevnes særskilt at en unngår kryssing av Viksdalsvatnet og dermed unngår store konflikter med fugl.

Avbøtende tiltak fugl

NVE har satt vilkår om at det skal vurderes og eventuelt gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere risikoen for fuglekollisjoner i viltområder med rikt eller sårbart fugleliv. Departementet ber Statnett om særskilt å vurdere avbøtende tiltak av hensyn til fugl langs vestlig trasé for strekningen Moskog-Høyanger. I konsekvensutredningen er merking av ledningen foreslått som avbøtende tiltak i nærmere bestemte områder. Det legges til grunn at Statnett vurderer aktuelle tiltak i samråd med relevante faginstanser. Vurderingen og eventuelle forslag til tiltak skal forelegges NVE før anleggsstart som en del av miljø- og transportplanen for tiltaket.

8.2.2 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at utredningene for fugl prioriterer de østre traséene fremfor vestlig traséalternativ. Departementet bemerker at berørte deler av Gaularvassdraget antas å ha høy verdi for fuglelivet knyttet til vassdraget. Departementet konstaterer at omsøkt vestlig trasé vil ha stor negativ konsekvens for fuglelivet i området der traséen krysser Gaularvassdraget over Viksdalsvatnet. Flere av de sentrale artene er tungtmanøvrerende fugl som kan være spesielt utsatt for kollisjon. Etter departementets vurdering vil merking av ledningen kunne redusere faren for kollisjoner. Departementet er innforstått med at den omsøkte vestlige traséen fortsatt kan innebære en betydelig negativ konsekvens for blant annet truede rovfuglarter og andre rovfuglarter.

Departementet forutsetter at det i miljø- og transportplanene særskilt hensyntas kjente hekke- og leikplasser for truede arter og skogsfugl. Departementet kan ikke se at hensynet til fugl vil være avgjørende ved valg mellom den konsesjonsgitte traséen og den vestlig omsøkte trasé.

8.2.3 Naturtyper og vegetasjon

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Moskog og Nydalen

I Skjervetjørna, på nordøst-siden av Åsvatnet, er det registrert rødlistede sopper. Ved Husetuft passerer traséen i ytterkant av en hagemark av middels verdi.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Nydalen og Haugastølen

Det fremkommer verken i konsekvensutredninger eller Natubase registreringer som kan bli påvirket av denne traséen.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Haugastølen og Oppedal

Det er flere høyproduktive edelskoglokaliteter i de sørvendte liene langs Gaularvassdraget. Konsesjonsgitt trasé vil gå gjennom en varmekjær edellauvskog nord for Lauvatnet. Mellom konsesjonsgitt og omsøkt trasé på Slettheia ved Eldalen er det registrert en rik edellauvskog av middels verdi. I Eldalen like ved riksvei 13 er det registrert en hagemark av middels verdi med gamle og svært grove almer. Traséen vil krysse i ytterkant av dette området.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Oppedal og Stølsdalen

Det fremkommer verken i konsekvensutredninger eller Natubase registreringer som kan bli påvirket av denne traséen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Moskog og Nydalen

Ifølge utredningen er det sør for Åsvatnet gamle registreringer av den rødlistede mosen bustsporehette. Departementet bemerker at det riktige navnet er sporebushette, og at arten ikke står på norsk rødliste 2010. Arten vokser vesentlig på stammer av gamle løvtrær og hogst av substratet er den viktigste trusselen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Haugastølen og Oppedal

Ved Nyheim, nord for Lauvatnet, vil traséen kunne medføre inngrep i en gammel lauvskog av middels verdi. Ved Bell vil traséen gå gjennom en hagemark/naturbeitemark av middels verdi.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt vestlig trasé mellom Moskog og Høyanger

Innspill fra grunneierne på Ytre- og Indre Åsen hevder at trasé 1.0 og 1.24 krysser tre nøkkelbiotoper vernet av Sogn og Fjordane Skogeierlag. Departementet har ikke funnet noen dokumentasjon for slike nøkkelbiotoper. Traséen vil føres gjennom en lokalitet med store, gamle furutrær av middels verdi på sørsiden av Åsvatnet. Arealbeslag er nevnt som mulig negativ virkning. Furuskogen er beskrevet som storvokst og åpen, og med en del døde trær som gir området et nærmest parklignende urskogpreg. Traséen vil passere i god avstand fra en gammel barskog av middels verdi ved Kinnahaugen. Endring av lokalklima er nevnt som mulig negativ virkning. På ryggen av Vågsfjellet krysser traséen gjennom en gammel barskog av middels verdi som er viktig for landfauna. Negative virkninger her relaterer seg til fugl, se omtale under fugl.

Avbøtende tiltak naturtyper

For naturtyper vil plasseringen av mastene være spesielt viktig for å redusere konfliktene. Spesielt mindre kulturlandskapslokaliteter vil være sårbare. Dette gjelder blant annet ovennevnte lokalitet på sørsiden av Åsvatnet i Førde. Departementet legger til grunn at ulempene for slike forekomster kan reduseres gjennom detaljprosjekteringen av ledningen.

8.2.4 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé vil krysse gjennom en edellauvskog og at traséen kan medføre konflikt med rødlistede sopper. Omsøkt vestlig trasé vil krysse gjennom en furuskog på sørsiden av Åsvatnet og en gammel barskog på ryggen av Vågsfjellet. Primært er konfliktene knyttet til mastepunktene. Gjennom miljø- og transportplanene skal det legges vekt på å unngå skader på sårbar vegetasjon. Dette kan redusere den direkte påvirkningen av naturtyper og vegetasjon og redusere konfliktnivået. Departementet kan ikke se at hensynet til naturtyper og vegetasjon vil være avgjørende ved valg mellom den konsesjonsgitte traséen og den vestlig omsøkte trasé.

8.2.5 Villrein

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé og omsøkte underalternativ mellom Moskog og Nydalen

Sunnfjord villreinområde strekker seg hele veien på sørsiden av Jølstervatnet og vestover mot Førde. Villreinstammen teller ca. 120 dyr (utsatt tamrein). Området består av 3 flokker, hvorav det midtre ligger ved Sandegga/Svarteknibba/Venevassegga-området. Dette er helårs leveområder med funksjon knyttet til kalving, vinterbeite etc (personlig meddelelse Kjell Oddvin Hjellbrekke). Grunneierne i Viksdalen og ved Holsen peker i sin klage på at alle traséalternativer på denne strekningen vil berøre områder for villrein. Konsesjonsgitt trasé – og underalternativ- vil krysse gjennom Sunnfjord villreinområde, men i ytterkant av de områdene reinen benytter mest. Konsesjonsgitt trasé vil gå parallelt med eksisterende 132 kV ledning, som vil bli sanert. Konsesjonsgitt trasé antas å gi mindre konsekvenser for villreinen enn omsøkt underalternativ, da reinen er vant til eksisterende ledningstrasé, og fordi den ligger lenger unna de sentrale områdene enn hva alternative underalternativer gjør.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt vestlig hovedtrasé mellom Moskog og Høyanger

Omsøkt vestlig trasé vil krysse gjennom Sandeggaområdet, som antas å være et sentralt område med viktige funksjonsområder for villreinstammen. Ifølge utredningen har reinsflokkene til midtre del av Sunnfjord Reinsdyrlag gjerne tilhold i området omkring Sandegga på vårbeite og i soppsesongen. Ifølge utredningen er det sannsynlig at ny trasé gjennom dette sentrale området kan føre til en barriereeffekt som reduserer

villreinens leveområder gjennom fragmentering. Denne konklusjonen støttes av Sunnfjord villreinemnd. Den mest alvorlige trusselen mot villreinen i dag er nedbygging og fragmentering av dens leveområder. I tillegg er reinen spesielt følsom for forstyrrelser i kalvingstida og om vinteren. Det skal svært lite til før villreinen blir forstyrret slik at det kan gå på bekostning av kondisjon og reproduksjon.

Departementet kan ikke se at det foreligger en forvaltningsplan for Sunnfjord villreinområde. Sunnfjord Reinsdyrslag har imidlertid utarbeidet en bestandsplan som gjelder for perioden 2009-2011. I planen heter det: "Hovudmålet med forvaltninga av villreinen i Sunnfjordfjella er å sikre ein livskraftig villreinstamme med god kjønns- og aldersfordeling, ein stamme som tek i bruk heile villreinområdet og slik får tilgang til nødvendig leveområde over lang tid. Målet er og ei forvaltning som gjev eit godt utbytte, næringsmessigt for jaktrettshavarane og i form av rekreasjon og jaktutbytte for jegarane." Bestandsmål for villreinområdet er 150 dyr. En bestandsøkning kan gi behov for større beiteområder, noe som kan tilsi at det berørte området kan bli viktigere på sikt. Fremtidig forvaltning av området og omfanget av andre inngrep vil også ha betydning for i hvilken grad kraftledningen vil påvirke reinen. Departementet finner at kraftledningen kan medføre barriereeffekter i Sunnfjord villreinområde. Dette kan gi redusert beiteområde og påvirke kalvingen slik at muligheten til å nå bestandsmålet reduseres.

Avbøtende tiltak

Departementet forutsetter at det gjennom miljø- og transportplanene legges til rette for at anleggs- og vedlikeholdsarbeid i størst mulig grad legges til den tiden av året dyrene ikke bruker området eller i den tiden dyrene er mindre sensitive for forstyrrelser (om høsten når kalvene blir større), og at anleggsaktiviteten begrenses så mye som mulig når nærområdene blir mer intensivt brukt.

8.2.6 Departementets vurderinger og konklusjon

Utredningene for villrein prioriterer de østre traséalternativene fremfor omsøkt vestlig trasé, med bakgrunn i at en da unngår oppsplitting av leveområder. Departementet legger til grunn at fremføring av ledning i omsøkt vestlig alternativ vil kunne ha større negative virkninger for villrein enn konsesjonsgitt trasé. Departementet finner at kraftledningen kan medføre barriereeffekter som kan vanskeliggjøre å oppnå villreinområdets bestandsmål. Departementet forutsetter at anleggsaktiviteten tilpasses reinens bruk av de berørte områdene og at det utvises særlig forsiktighet i kalvingsperiodene. Departementet kan ikke se at hensynet til villrein vil være avgjørende ved valg mellom den konsesjonsgitte traséen og den vestlig omsøkte trasé.

8.3 Friluftsliv

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé og underalternativer mellom Moskog og Stølsdalen

Konsesjonsgitt trasé går på østsiden av Geitanova, hvilket vil være konfliktfylt for friluftinteressene i området. Hele fjellområdet i grensetraktene mellom Førde og Gaular kommune er registrert som et viktig friluftsområde i FRIDA-registeret. Traséen vil gå i ytterkant av de sentrale friluftslivsområdene. Konsekvensene for friluftsliv er i utredningene angitt til liten negativ konsekvens. Omsøkt underalternativ mellom Moskog og Nydalen vurderes som dårligere enn konsesjonsgitt trasé. Omsøkt underalternativ mellom Haugastølen og Oppedal vurderes som likeverdig til konsesjonsgitt trasé.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt vestlig hovedtrasé mellom Moskog og Stølsdalen

Omsøkt vestlig trasé vil krysse rett gjennom de sentrale friluftsområdene i grensetraktene mellom Førde og Gaular. Konsekvensene for friluftinteressene er angitt til svært stor negativ konsekvens i opprinnelig konsekvensutredning, mens det av tilleggsrapporten fremgår at alternativet anses som dårligere enn konsesjonsgitt trasé.

Sunde Krins Grendalag påpeker at områdene som vil bli berørt av omsøkt trasé er et viktig nærfriluftsområde da det er lett tilgjengelig for en stor befolkning i Førde og omegn. Innspill, også fra Gaular, tyder på aktiv bruk av fjellområdene nord for Viksdalsvatnet. Dette fjellområdet er i dag urørt av tekniske inngrep, og en kraftledning her vil kunne redusere opplevelsesverdiene i området.

8.3.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet legger til grunn at omsøkt vestlig hovedtrasé vil ha store negative virkninger for friluftslivet i grensetraktene mellom Førde og Gaular, og traséen vurderes som dårligere for friluftslivet enn konsesjonsgitt trasé. Departementet kan likevel ikke se at ulempene for friluftslivet isolert sett er til hinder for fremføring av kraftledningen i omsøkt vestlig trasé.

8.4 Forholdet til bebyggelse

Det vises til kapittel 5.5 for generell omtale av kraftledninger og elektromagnetiske felt.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Moskog og Stølsdalen

På strekningen fra Moskog til Haugastølen etter konsesjonsgitt trasé ligger ingen bolighus eller hytter innenfor en avstand på 100 meter. 4 andre bygninger ligger nærmere enn 100 meter fra ledningen på strekningen Moskog-Husetuft.

Mellom Haugastølen og Høyanger ligger en bygning ved Hetla innenfor 100 meter fra senterlinjen etter konsesjonsgitt trasé.

For konsesjonsgitt trasé er konsekvensene for fritidsboliger angitt til middels negativ konsekvens.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Moskog og Haugastølen

Ingen bebyggelse ligger nærmere enn 100 meter fra omsøkt underalternativ mellom Moskog og Haugastølen. Traséen er vurdert som likeverdig til konsesjonsgitt trasé på strekningen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Haugastølen og Stølsdalen

Mellom Haugastølen og Høyanger ligger fire fritidsboliger (Ørnehaugstølen, Oppdalslia og Oppdalen) og fire andre bygninger (ved Fyllingsvatnet og Oppdalslia) innenfor 100 meter fra ledningens senterlinje ved omsøkt underalternativ. Ørnehaugsstølen ligger 75 meter fra ledningen, fritidsbolig på Oppdalslia 95 meter og to fritidsboliger på Oppdalen 70 og 100 meter. Traséen er vurdert som likeverdig til konsesjonsgitt trasé på strekningen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt vestlig hovedtrasé mellom Moskog og Stølsdalen

Ingen bygninger ligger nærmere enn 100 meter fra ledningen etter omsøkt vestlig traséalternativ.

Ifølge konsekvensutredningen kan omsøkt vestlig trasé virke negativt for hytter, støler og ledige tomter i Viksdalen. Dessuten er det opplyst at kommunen utarbeider nye planforslag i Viksdalen i Hoffslåttene, Langestølen og Solheim.

Konsekvensene for fritidsboliger er angitt til middels negativ, og er i utredningen vurdert som dårligere enn de østre traséene.

Grunneierne i Viksdalen og ved Holsen peker i sin klage på at det ligger flere hus innenfor 500 meter fra ledningen etter konsesjonsgitt trasé enn etter omsøkt vestlig trasé. Også Sogn og Fjordane fylkeskommune peker på at omsøkt vestlig trasé vil berøre færrest personer både i Gaular og Førde.

8.4.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet legger til grunn at færre med fast bosetting berøres av det vestlige omsøkte alternativet så vel i Førde som i Gaular.

8.5 Reiseliv/turisme

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Moskog og Stølsdalen

Det arbeides med å videreutvikle Gaularvassdraget i en reiselivs- og friluftssammenheng. Rv. 13 fra Balestrand over Gaularfjellet til Førde er i ferd med å bli omgjort til nasjonal turistvei.

Konsesjonsgitt trasé vil krysse den fremtidige nasjonale turistveien to ganger, henholdsvis nord for Lauvatnet og i Eldalen. Traséen krysser Eldalen der dalen er smal og lite spektakulær i forhold til omkringliggende områder, og ledningen vil raskt forsvinne ut av landskapsrommet nordover mot Lauvatnet. Ledningen vil synes sør for veien, men vil med unntak av de nærmeste mastepunktene, i stor grad skjules i terrenget og har god bakgrunnsdekning med varierende vegetasjon. For konsesjonsgitt trasé er konsekvensene for turisme angitt til liten negativ konsekvens. Omsøkt underalternativ mellom Moskog og Nydalen er i utredningen vurdert som likeverdig til konsesjonsgitt trasé på strekningen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Haugastølen og Stølsdalen

Omsøkte traséalternativ mellom Haugastølen og Stølsdalen vil også krysse nord for Lauvatnet, samt ved Fyllingsvatnet. Ledningen vil bli synlig her, da den krysser et lite definert landskapsrom med et aktivt jordbrukslandskap. Departementet bemerker imidlertid at eksisterende 132 kV ledning forbi Fyllingsvatnet skal saneres, og at ny 420 kV ledning derfor ikke vil endre dagens situasjon i særlig grad, bortsett fra at ny ledning ikke vil spenne over selve vannet. Traséen er i utredningen vurdert som bedre enn konsesjonsgitt trasé på strekningen.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt vestre hovedtrasé mellom Moskog og Stølsdalen

Grunneierne i Viksdalen mener NVE har lagt for liten vekt på at konsesjonsgitt trasé vil berøre den kommende nasjonale turistveien. Sogn og Fjordane fylkeskommune fremhever blant annet at konflikter med nasjonal turistvei for de andre traséalternativene tilsier valg av omsøkt vestlig trasé. Departementet legger til grunn at ledningen etter vestlig trasé ikke vil synes fra turistveien bortsett fra der den krysser inn til Moskog transformatorstasjon. Traséen er i utredningen vurdert som bedre enn konsesjonsgitt trasé. Departementet legger til grunn at omsøkt vestlig trasé er best av hensyn til reiseliv/turisme, herunder at traséen i minst grad kommer i konflikt med nasjonal turistvei.

8.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at omsøkt vestlig trasé vil være best av hensyn til reiseliv/turisme, herunder at omsøkt vestlig trasé i minst grad berører kommende nasjonal turistvei. Departementet kan ikke se at ulempene for reiseliv/turisme isolert sett er til hinder for fremføring av ledningen i omsøkt vestlig trasé.

8.6 Inngrepsfrie områder/verneområder

Inngrepsfrie områder

Grunneierne i Viksdalen peker i sin klage på at det foreligger faktafeil i utredninger av uberørt natur. Departementet har innhentet oppdaterte tall per 1.3.2011 fra Statnett. Departementet bemerker at ingen av alternativene vil redusere villmarkspregede områder eller INON sone 1.

Konsesjonsgitt trasé mellom Moskog og Høyanger vil innebære 0,13 km² reduksjon av INON sone 2. Omsøkt underalternativ på strekningen Moskog-Nydalen vil innebære ytterligere ca 4,9 km² reduksjon av INON sone 2. Omsøkt underalternativ mellom Haugastølen og Oppedal har ingen effekt på INON.

Omsøkt vestlig hovedtrasé vil medføre ca 12,1 km² reduksjon av INON sone 2.

Vernede områder

På strekningen mellom Moskog og Sogndal vil kraftledningen ikke komme i konflikt med områder vernet etter plan- og bygningsloven, naturvernloven, naturmangfoldloven eller biotopvern etter viltloven.

Vernede vassdrag

Alle de omsøkte alternativene på strekningen Moskog-Høyanger krysser Gaularvassdraget som er vernet i verneplan IV. Gaular kommune viser til at Gaularvassdraget er varig vernet mot kraftutbygging og at en ny 420 kV ledning er i strid med Stortingets vernevedtak. Kommunen mener derfor det er en forutsetning at det blir gitt betydelig økonomisk kompensasjon/næringsstønad når staten gjør større tekniske inngrep i vernet vassdrag som forringer verneverdien.

Ifølge fagutredningen innehar Gaularvassdraget et bredt utvalg av natur- og kulturkvaliteter, og verdisetningen innenfor de ulike fagområdene er overveiende høy. I forarbeidene til vernet er det ingen verdier som fremheves særskilt.

Omsøkt vestlig hovedtrasé vil medføre nyetablering av ledning over Viksdalsvannet. Konsesjonsgitt trasé over Lauvavatnet vil også medføre nyetablering av ledning, men landskapet i denne delen er preget av inngrep fra før. For øvrig anses virkningene for Gaularvassdraget som moderate som følge av parallellføring med eksisterende ledningstrasé.

En lomme med edelløvskog vil bli berørt av konsesjonsgitt trasé, og en gammel furuskog som er viktig for landfauna vil bli berørt av omsøkt vestlig alternativ. I tillegg vil omsøkt vestlig hovedalternativ kunne medføre dødelighet ved økt kollisjonsfare for overvintrende sangsvaner.

For friluftslivet vil konsesjonsgitt trasé med underalternativer kunne ha en negativ effekt på Rv. 13, Gaularfjellvegen.

Gaularvassdraget vurderes som et verdifullt område for landbruket. Konesjonsgitt trasé og underalternativene vil medføre noe større arealbeslag av jord- og skogbruksressurser enn det vestlige hovedalternativet vil.

Alle alternativene vil innvirke på kulturminneverdiene, men konsekvensene anses beskjedne tatt i betraktning de rike forekomstene i området. For øvrige fagtema synes ikke tiltaket å ha innvirkning på de verdier vernet har hatt som formål å bevare.

8.6.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at konesjonsgitt trasé i minimal grad berører INON-arealer, mens omsøkt vestlig hovedtrasé vil innebære ca 12 km² tap av INON sone 2. I konsekvensutredningen er tiltaket ikke vurdert å komme i konflikt mot Gaularvassdragets verneformål. Departementet kan ikke se at tiltaket vil forringe verneverdiene knyttet til Gaularvassdraget samlet sett, og kan heller ikke se at det er grunnlag for noe kompensasjon til kommunen i den sammenheng. Departementet kan ikke se at ulempene for inngrepsfrie naturområder og det vernede Gaularvassdraget er til hinder for fremføring av kraftledningen i omsøkt vestlig trasé.

8.7 Kulturminner/kulturmiljø

Beskrivelse og virkninger for konesjonsgitt trasé og omsøkt underalternativ mellom Moskog og Nydalen

Konsekvensutredningen konkluderer med at begge traséer i liten grad vil påvirke viktige kulturmiljøer, og konsekvensgraden er satt til liten til middels negativ da det ikke er satt stor verdi på noen av de kulturmiljøene som passerer (i hovedsak stølsområder). Forholdet til kulturmiljøet på Hustuft trekkes frem ved rangering av omsøkt underalternativ fremfor konesjonsgitt alternativ i kulturmiljøutredningen.

Beskrivelse og virkninger for konesjonsgitt trasé mellom Nydalen og Haugastølen

Konesjonsgitt trasé vil passere Haugastølen og Vikastølen parallelt med eksisterende 132 kV ledningstrasé, drøyt 400 meter fra nærmeste stølsbebyggelse. Minst én mast vil komme i silhuett mot nord fra stølene. På grunn av avstand og høydeforskjell mellom kraftledningen og stølsbebyggelsen, vil inngrepet likevel ikke i vesentlig grad forandre den visuelle oppfattelsen av landskapet rundt stølsområdet. Stølsområdet er vurdert til å ha middels verdi som kulturmiljø da den ikke skiller seg fra andre støler i området.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt underalternativ mellom Haugastølen og Oppedal

Omsøkt trasé vinkler vestover rett sør for stølsområdet og går i forkant av Ørnehaugstølen. Avstanden fra stølen til ny ledning er ca. 75 meter. Utsikten fra stølsområdet vil bli påvirket av ny ledning. Traséen er vurdert som dårligere enn konesjonsgitt trasé på strekningen.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Oppedal og Stølsdalen
Traséen passerer Oppedalsstølen og Oppdalen i Stølsdalen, med henholdsvis middels til liten verdi og liten til middels verdi.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt vestlig hovedtrasé mellom Moskog og Høyanger
Vågsstølen og Rørstadstølen i Gaular kommune er vurdert til å ha middels til stor verdi. I konsekvensutredning av kulturmiljøer vurderes traséen som bedre enn de andre alternativene på denne strekningen, hensyntatt sanering av eksisterende 132 kV ledning.

8.7.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Konsekvensene om de omsøkte underalternativene velges mellom Moskog og Nydalen og mellom Haugastølen og Oppedal sammen med øvrig konsesjonsgitt trasé, er angitt til liten til middels negativ. Samme konsekvens angis om omsøkt trasé mellom Haugastølen og Oppedal velges sammen med øvrig konsesjonsgitt trasé. Dersom omsøkt trasé mellom Moskog og Nydalen velges sammen med øvrig konsesjonsgitt trasé er konsekvensgraden liten negativ.

Departementet konstaterer at omsøkt vestlig hovedtrasé prioriteres foran de andre traséalternativene. Departementet legger til grunn at omsøkt vestlig trasé vil ha negative virkninger for blant annet Vågsstølen og Rørstadstølen. Samtidig vil eksisterende konflikter med stølsmiljøer langs eksisterende 132 kV ledning forsvinne da denne skal saneres. Departementet kan ikke se at hensynet til kulturminner/kulturmiljø isolert sett er til hinder for fremføring av ledningen i omsøkt vestlig trasé.

8.8 Annet

Grunneierene i Viksdalen og ved Holsen mener at skredfare i Eldalen ikke er hensyntatt i NVEs vedtak. Statnett har opplyst at skredfaren fra Styggfjell i Eldalen er hensyntatt ved prosjektering av ledningen, og at Norsk Geologisk Institutt har vurdert faren for et nytt skred i området som lite sannsynlig. Departementet støtter seg til denne konklusjonen.

Karl Helge Aasen, Leif Magnus Ringstad, Kåre Solhaug Ole Johan Aasen har på vegne av bygdene Lia, Kinna, Byrkeflot, Kusslid, Indreåsen og Ytreåsen kommet med en rekke anførsler i sine innspill. Anførslene er ikke eksplisitt kommentert, men inngår i departementets tematiske vurderinger ovenfor. De nevnte bygdene vil bli berørt ved valg av det vestlige hovedtraséalternativet.

8.9 Konklusjon trasévalg

I konsekvensutredningene for de ulike fagtemaene er det ingen entydig konklusjon om hvilket traséalternativ som er den beste løsningen for strekningen. De ulike fagtemaene konkluderer ulikt på om konsesjonsgitt trasé (med underalternativer) eller det vestlige omsøkte alternativet er å foretrekke.

Utredningene for fugl, villrein og naturtyper/vegetasjon prioriterer konsesjonsgitt trasé. Departementet legger til grunn at omsøkt vestlig trasé kan medføre konflikter med sangsvane, spillplasser for storfugl og skogsfugl samt mulige hekkelokaliteter for rovfuglarter og spettarter på strekningen.

Hubro er sterkt truet (EN) på norsk rødliste 2010. Delstrekningen Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta til sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune vil ha negative konsekvenser for hubrobestanden lokalt, og vil derfor ikke oppfylle forvaltningsmålet i naturmangfoldloven § 5. Det vestlige alternativet på strekningen Moskog-Høyanger vil kunne ha negative konsekvenser for minst én hubrobestand. Det er også usikkerhet om den samlede belastningen på hubrobestanden regionalt og nasjonalt av hele ledningen. I valget mellom traséalternativer tilsier føre-var prinsippet isolert sett at man tar sikte på å velge det alternativ som antas å ha minst skadevirkninger for hubrobestanden, dvs det konsesjonsgitte alternativet, jf. naturmangfoldloven § 9. Om hubro og elektrokusjon vises til omtale under punkt 5.2.2.

Det vestlige omsøkte alternativet kommer også dårligst ut av hensyn til fuglearter som ikke er truet. Departementet bemerker at merking av ledningen vil kunne redusere faren for fuglekollisjoner. Departementet bemerker at sanering av eksisterende ledning vil medføre at eventuelle eksisterende konflikter med en rovfuglart langs eksisterende 132 kV ledning Moskog-Høyanger bortfaller.

Sammenlignet med det konsesjonsgitte alternativet har det vestlige alternativet klart størst negative konsekvenser for villrein. Ved valg av traséalternativ må det også tillegges vekt at Norge har et spesielt ansvar for å ta vare på de siste villreinområdene i Europa. Departementet forutsetter at anleggsvirksomheten gjennom miljø- og transportplanene tilpasses reinens bruk av de berørte områdene, og at kalvingsperiodene særskilt iakttas.

Det vestlige omsøkte alternativet vil føre til en reduksjon av inngrepsfrie områder, sone 2, på 12,2 km² mot 0,13 km² for det konsesjonsgitte alternativet. Dette alternativet vil også kunne ha negative barriereeffekter i økosystemet, noe som det skal tas sikte på å unngå etter naturmangfoldloven § 10.

Retningslinjene i naturmangfoldloven §§ 8-12 taler for at konsesjonsgitt trasé stadfestes. Denne løsningen er også mest i samsvar med forvaltningsmålet, særlig for hubro, jf. naturmangfoldloven § 5. I samme retning trekker hensynet til å unngå negative virkninger for friluftslivet. På den annen side er den vestlige trasé å foretrekke for mest

mulig å unngå nærføring til bebyggelse, av hensyn til nasjonale turistveier, og at konsesjonsgitt trasé vil medføre større arealbeslag av jord- og skogbruksressurser. Også driftsmessige hensyn for konsesjonæren særlig under anleggsperioden taler for valg av den vestlig omsøkte trasé. Det er her verdt å merke seg at distriktet ved kommunen og fylkeskommunen går inn for det vestlige omsøkte alternativet.

Når departementet har kommet til at ledningen skal fremføres i omsøkt vestlig trasé, legges det vekt på at konsesjonsgitt trasé i langt større grad berører bosetting enn det vestlig omsøkte alternativet. Departementet vektlegger også det betydelige lokale engasjementet for dette traséalternativet i den sammenheng.

NVE har satt vilkår om at Statnett utarbeider en miljø- og transportplan. Det fremgår av vilkåret at planen skal omhandle hvordan kjente hekke- og leikplasser for rødlistearter og skogsfugl skal hensyntas og hvilke begrensninger i anleggsarbeidet dette kan medføre i enkelte områder i spesielle perioder på året. Det vises til omtale av avbøtende tiltak for fugl under punkt 8.2.1. Departementet forutsetter at det i miljø- og transportplan vurderes farging av master i områder der vestlig trasé vil være synlig fra bebyggelse.

9. DELSTREKNINGEN FRA NY HØYANGER TRANSFORMATORSTASJON TIL NY SOGNDAL TRANSFORMATORSTASJON

9.1 Innledning

Konsesjonsgitt trasé mellom Høyanger og Sogndal transformatorstasjoner går gjennom kommunene Høyanger, Balestrand, Leikanger og Sogndal. Traséen krysser Esefjorden og Fjærlandsfjorden. NVEs vedtak forutsetter at eksisterende 300 kV ledning på strekningen saneres.

Det foreligger alternative omsøkte traséer for enkelte kortere strekninger. Dette gjelder passering av Langevatnet og Kaldosvatnet, over Geithalsnipa ned mot Ese, og over Fjærlandsfjorden. Disse alternativene vil ikke bli nærmere omtalt, da verken klagere, høringsinstanser eller utbygger har fremhevet disse. Fra Klukgjelet til Henjadalen foreligger det også et lengre omsøkt traséstrekk som Fylkesmannen i Sogn og Fjordane prioriterer. Natur og Ungdom har i innspill støttet dette alternativet. Alternativet er nærmere vurdert nedenfor. Leikanger kommune ønsker imidlertid fremføring av kraftledningen som konsesjonsgitt.

9.2 Landskap og visuelle virkninger

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt trasé mellom Stølsdalen og Ese

Området mellom Stølsdalen og Ese er kupert fjellandskap med høye topper på over 1000moh, utallige vann og bekker i de lavere områdene og flere isbreer. Konsesjonsgitt trasé følger eksisterende 300 kV ledning gjennom en rekke regulerte vann mellom

Eiriksdalen og Ese. Traséen vil, som dagens 300 kV ledning, gå forbi Roesvatnet og Høgsvatnet i Eiriksdalen hvor det ligger en rekke bygninger på Eriksdalsstølen.

Ny 420 kV ledning vil ikke gjøre inngrepene mer synlig på avstand, men er større enn dagens 300 kV ledning, som skal rives. Traséen vil, som dagens ledning, krysse foran hytta ved Kaldosvatnet, men i større avstand og krysse Langevatnet i et kortere spenn enn dagens ledning. Dermed unngås bruk av ekstra høye master. Langedalen Fellesskap og Balestrand kommune er enig om at konsesjonsgitt trasé er den beste løsningen her, og at denne i liten grad vil endre dagens situasjon.

Landskapet mellom Stølsdalen og Ese er allerede sterkt preget av kraftproduksjon. Ny 420 kV ledning vil ifølge konsekvensutredningen forsterke dette inntrykket. Ned mot Ese vil traséen øke inntrykket og være synlig fra fjorden og Ese, og til dels fra Esebotnen.

Konsekvensene for landskap for konsesjonsgitt trasé på denne strekningen er i utredningen angitt til middels negativ.

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt trasé mellom Ese og Klukgjelet

Fjordlandskapet mellom Ese og Klukgjelet har stor skala. Fjorden svinger skarpt mot øst mellom Balestrand, Vangsnes og Hella og danner et stort markant landskapsrom med tydelige vegger. Konsesjonsgitt trasé går parallelt med eksisterende 300 kV ledning fra Ese til Klukgjelet. Eksisterende ledning vil bli revet. Traséen krysser Esefjorden og Fjærlandsfjorden, hvilket innebærer fire utsatte mastepunkt i forbindelse med kryssingen.

Konsesjonsgitt trasé over Fjærlandsfjorden har i stor grad bakgrunnsdekning både for spennmastene og de nærmeste mastene mot øst sett fra fjorden. Ved konsesjonsgitt trasé unngås master som blir stående i silhuett.

Ifølge konsekvensutredningene har landskapet god absorpsjonsevne i forhold til inngrep. Omfanget av dagens trasé endrer seg med årstid og lysforhold, og det vil også gjelde for ny kraftledning langs samme trasé. På nært hold vil ny og større kraftledning med hogstgate øke de negative konsekvensene.

Konsekvensene for landskap for konsesjonsgitt trasé på denne strekningen er i utredningene angitt til middels til stor negativ.

Departementet bemerker at fjordkryssingene er eksponert for visuell fjernvirkning, men samtidig vil dagens landskapssituasjon i liten grad endres. Departementet bemerker at spennpunktene vil ligge så høyt i terrenget at det ikke er behov for ryddegater. Dermed fremstår ikke kryssingene som en gate over fjorden. Begge kryssingene er i NVEs vedtak forutsatt gjennomført med lys- og lydvarslingssystem for flytrafikken. Luftfartstilsynet utarbeider for tiden ny forskrift for merking av luftfartshinder, herunder kraftledninger. Etter dagens praksis skjer endelig

godkjennelse av det enkelte system først etter montasje og praktisk utprøving. Det eksisterer derfor fortsatt stor usikkerhet rundt hvilke systemer som vil bli forsøkt godkjent og tatt i bruk for 420 kV Ørskog-Sogndal. Gitt at lys- og lydvarslingssystem godkjennes, vil dagens merking med blåser og rød og hvitmalte master forsvinne og den visuelle forstyrrelsen vil dermed reduseres.

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt trasé mellom Klukgjelet og Fardal

Landskapet mellom Klukgjelet og Fardal vender ned mot den brede Sognefjorden med frodige elvedaler. Området har allerede tre ledninger. 300 kV (132 kV) stålmasterledning mellom Fardal og Høyanger forutsettes fjernet. Mellom Fardal og Mel går det en 132 kV tremasterledning. I tillegg har området en 66 kV ledning fra Fardal og vestover til Dragsvik. Konsesjonsgitt trasé er lagt parallelt med dagens 300 kV ledning og følger samme trasé hele veien frem til Njøsadalen. Konsesjonsgitt trasé vil ifølge utredning for landskap gi til dels gi samme inntrykk som dagens 300 kV ledning gjør langs samme trasé. Kraftledningen er imidlertid noe større, har en annen utforming og plasseres ved siden av dagens trasé, slik at omfanget blir større og ny ledning vil synes noe bedre enn dagens 300 kV ledning. Traséen ligger forholdsvis høyt i terrenget og vil tidvis være godt synlig fra fjorden. Traséen går gjennom Grindsdalen seterområde som anses som et verdifullt kulturlandskap.

Fra Henjadalen går konsesjonsgitt trasé nord-vestover mot Øvstedalen. Ifølge landskapsutredningen vil ny ledning ha negativ konsekvens for landskapsrommet rundt stolene i indre del av Øvstedalen. Mastene er store og skalaen bryter med det harmoniske landskapsrommet. Traséen vil ligge i god avstand til, og forholdsvis mye høyere i terrenget enn gårdene langs Fardalelva. Traséen vil likevel på deler av strekningen være godt synlig fra gårdene i indre del av Øvstedalen.

Leikanger kommune krever at ledningen kamufleres gjennom hele kommunen, også på østsiden av Njøsadalen. Departementet bemerker at NVE allerede har satt krav om at nesten hele strekningen gjennom Leikanger kommune skal kamufleres ved hjelp av malte master og komposittisulatorer. Avgrensningen er satt til ca 1 km øst for Njøsadalen, se om avbøtende tiltak nedenfor. Departementet bemerker at tiltaket vil redusere synligheten av ledningen sett fra Hermannsverk. Effekten av malte master der ledningen går over åsen og inn i mer glissen vegetasjon mot kommunegrensen Leikanger/Sogndal er mindre enn lenger ned i dalsiden, og departementet finner ikke grunnlag for å sette krav om kamuflering her.

Traséen opp mot ny Sogndal transformatorstasjon på Skardsbøfjellet innebærer at eksisterende 132 kV Fardal – Mel bygges om på samme strekning og legges parallelt med ny 420 kV ledning ved innføring til ny stasjon. For Øvstedalen betyr det at langsgående trasé i dalens østside saneres. Traséen skråer opp fjellsida og legger seg i et søkk sør for Slakkafjellet. Ifølge landskapsutredningen ligger traséen for siste del av strekningen godt i terrenget og påvirker bare det helt nære fjellområdet innerst i Øvstedalen og i søkket opp til Skardsbøfjellet.

Konsekvensene for landskap for konsesjonsgitt trasé på denne strekningen er i utredningene angitt til stor negativ konsekvens.

Beskrivelse og virkninger ved omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen

Fra Klukgjelet til Henjadalen er det også omsøkt en alternativ trasé. Dette alternativet følger eksisterende 132 kV Fardal-Mel lenger inn på fjellet mellom Klukgjelet og Henjadalen. Traséen ligger godt i terrenget og er ikke synlig fra fjorden. Traséen vil imidlertid forsterke dagens dobbeltføring og får negative konsekvenser for bebyggelsen og landskapet i tilknytning til rommene den passerer, spesielt kulturlandskapet rundt setrene i Grindsdalen. Parallellføring av ulike master er ikke heldig, men det store landskapet kan til en viss grad absorbere en dobbeltføring. For de nære omgivelsene vil trippelføring også være uheldig.

Konsekvensene for landskap for omsøkt alternativ trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen sammen med konsesjonsgitt trasé videre til Fardal, er angitt til middels til stor negativ. Utredningen konkluderer med at dette alternativet foretrekkes for strekningen. Traséen går lenger inn i fjellandskapet, med god avstand til fjorden og bebyggelsen, og har mindre fjernvirkning, selv med dobbeltføring.

Avbøtende tiltak av hensyn til landskap

For å redusere de negative virkningene av tiltaket har NVE satt vilkår i konsesjonen om kamuflering av kraftledningen på utvalgte strekninger. På følgende strekninger skal det brukes matte liner, malte master og komposittisolatorer:

Fra Esestølen til spennmaster på sørsiden av Esefjorden. Strekningen er ca. 3-4 km.

Fra fjordspennmastene på østsiden av Fjærlandsfjorden til ca. 1 km øst for Njøsadalen. Strekningen er ca. 16-17 km.

Merking av ledningen skal skje i henhold til gjeldende forskrift for merking av luftfartshindre. For følgende spenn skal det benyttes lys- og lydvarslingsystemer i stedet for tradisjonell merking med rød/hvit malte master og blåser:

- Kryssing av Esefjorden/Fjærlandsfjorden og kryssing av Henjadalen.

9.2.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet bemerker at konsesjonsgitt trasé i stor grad føres parallelt med eksisterende 300 kV ledning, som skal saneres. Selv om master og utforming er av noe større omfang enn dagens 300 kV ledning, legger departementet til grunn at de negative visuelle virkningene vil bli begrenset.

Departementet konstaterer at situasjonen ved kryssing av Fjærlandsfjorden og Esefjorden i liten grad endres sammenlignet med dagens situasjon, da eksisterende 300 kV ledning over disse fjordene rives, og ny ledning bygges i nesten tilsvarende kryssingspunkter. Departementet bemerker at spennpunktene vil ligge så høyt i

terrenget at det ikke er behov for ryddegater. Dermed fremstår ikke kryssingene som en gate over fjorden. Begge kryssingene er forutsatt gjennomført med lys- og lydvarslingssystem for flytrafikken. Gitt at lys- og lydvarslingssystem godkjennes av Luftfartstilsynet, vil dagens merking med blåser og rød og hvitmalte master forsvinne og den visuelle forstyrrelsen vil dermed reduseres.

Konsesjonsgitt trasé ligger forholdsvis høyt i terrenget og vil tidvis være godt synlig fra Sognefjorden. Departementet konstaterer at omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen i utredningen foretrekkes fremfor konsesjonsgitt trasé. Omsøkt trasé vil imidlertid gi betydelige nærvirkninger, spesielt for kulturlandskapet rundt setrene i Grindsdalen. Ved konsesjonsgitt trasé unngås trippel parallellføring her, noe som ville innebære et betydelig inngrep i de åpne fjellpartiene mellom Grindsdalen og Hella og ved Dalsbotn. Departementet kan ikke se at ulempene for landskapet i seg selv er til hinder for fremføringen av ledningen i konsesjonsgitt trasé.

9.3 Naturmangfold

Konsekvensgraden angitt i utredningene for biologisk mangfold er nedenfor referert under fugl. Departementet gjør oppmerksom på at de refererte konsekvensgrader er en samlet vurdering av fugl og naturtyper/vegetasjon.

9.3.1 Fugl

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt trasé mellom Stølsdalen og Ese

Traséen kan medføre konflikt med en hekkelokalitet for rovfugl. Mulige konflikter er kollisjonsrisiko og anleggsforstyrrelse. I utredningen angis stor negativ konsekvens. Departementet bemerker at konfliktnivået reduseres etter at traséen ble justert i forhold til opprinnelig omsøkt løsning. Det ble ikke registrert hekking på lokaliteten gjennom tilleggskartleggingen i 2008.

Konsekvensene for naturmangfoldet (fugl og naturtyper/vegetasjon samlet) for konsesjonsgitt trasé er i utredningene angitt til liten til middels negativ konsekvens.

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt trasé mellom Ese og Klukgjelet

På strekningen er det registrert to hekkeplasser for rovfugl. Ny ledning kan innebære kollisjonsrisiko, barrierevirkning og forstyrrelse under anleggsperioden. I tilleggskartlegging av fugl 2008 ble ingen aktivitet registrert for den ene hekkelokaliteten.

Konsesjonsgitt trasé mellom Ese og Klukgjelet vurderes i konsekvensutredningen til å ha middels negative konsekvenser for naturmangfoldet.

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt trasé mellom Klukgjelet og Fardal

Konsesjonsgitt trasé er lagt parallelt med dagens 300 kV ledning, som skal saneres. Ny ledning følger eksisterende trasé hele veien frem til Njøsadalen. Traséen går i overkant av lisen langs nordsiden av Sognefjorden. Det er registrert verdifulle natur- og viltlokaliteter i lisen langs hele fjorden, men det er ikke påvist direkte konflikter med truede arter på strekningen.

På strekningen er det registrert hekkeplasser og sannsynlig hekkeplass for en truet rovfuglart. Mulig negativ virkning er kollisjonsrisiko. Ved Ørnegardhaug i Leikanger er det registrert reirhull av hvitryggspett, mens det ved Fadnastølen sør for traséen er registrert hekkelokalitet for dvergspett. Mulig negativ virkning er hogst/vegetasjonspåvirkning. Det er registrert spillplass for storfugl i furuskogen vest for Engjasete. Mulig negative virkninger er kollisjonsfare og hogst/vegetasjonspåvirkning.

Konsesjonsgitt trasé vurderes i utredningen til å ha liten til middels negativ konsekvens for biologisk mangfold. Departementet bemerker at spettartene er ute av norsk rødliste 2010.

Beskrivelse og virkninger ved omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjådalen

Konsesjonsgitt trasé prioriteres av Leikanger kommune, Sogn og Fjordane fylkeskommune og de grunneierne som har kommet med merknader. Fylkesmannen har prioritert omsøkt trasé på strekningen, fordi avstanden til de artsrike lokalitetene i de sørvendte fjellsidene ned mot fjorden er større. Fjellsidene mot fjorden har dessuten store arealer med edellauvskog.

Departementet konstaterer at den omsøkte traséen på strekningen vil ligge lenger unna edellauvskogsarealer og leveområder for fugl nevnt ovenfor. Ved valg av denne traséen unngås mulige konflikter med hekkeplasser for truet rovfuglart og spillplass for storfugl nevnt ovenfor.

I utredningen er konsekvensene for naturmangfoldet angitt til liten negativ.

Avbøtende tiltak fugl

NVE har satt vilkår om at det skal vurderes og eventuelt gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere risikoen for fuglekollisjoner i viltområder med rikt eller sårbart fugleliv. I konsekvensutredningen er merking av ledningen foreslått som avbøtende tiltak i nærmere bestemte områder. Det legges til grunn at Statnett vurderer aktuelle tiltak i samråd med relevante faginstanser. Vurderingen og eventuelle forslag til tiltak skal forelegges NVE før anleggsstart som en del av miljø- og transportplanen for tiltaket.

9.3.2 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé innebærer kollisjonsfare for en truet rovfuglart og andre rovfuglarter. I anleggsperioden vil lokalt fugleliv bli forstyrret i større grad enn i selve driftsperioden. Dette kan til dels avbøtes ved valg av tidspunkt

for gjennomføringen. Særlig rovfuglartene er sårbare i hekkeperioden (april-juni), men det bør også tas hensyn til hekkeplasser for lom og storfugl i hekketiden.

Departementet konstaterer at omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen i utredningen foretrekkes fremfor konsesjonsgitt trasé på strekningen. Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé ikke er i direkte konflikt med noen truede arter. Departementet er av den oppfatning at de negative virkningene for fugl isolert sett ikke er så store at de er til hinder for gjennomføring av tiltaket i konsesjonsgitt trasé.

9.4 Naturtyper og vegetasjon

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt trasé mellom Stølsdalen og Ese

Ledningen passerer i god avstand nord for en naturbeitemark av middels verdi sør for Esefjorden.

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt trasé mellom Ese og Klukgjelet

Traséen krysser Esefjorden og Fjærlandsfjorden. Ledningen passerer helt i ytterkanten av en rik edellauvskogslokalitet av svært viktig verdi ved Tjugum i Balestrand og går gjennom en gammel edellauvskog av middels verdi ved Gjerde. Fjordkryssingene skjer i høye spenn som ikke vil berøre lokalitetene direkte, bortsett fra mulig hogst ved strekking av linene. En slik hogst må eventuelt skje på skånsomt vis, og bør omtales i en miljø- og transportplan. Ved Eitorn i Leikanger passerer ledningen nord for en rik edellauvskog av svært viktig verdi. Ledningen vil ikke komme i konflikt med lokaliteten.

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt trasé mellom Klukgjelet og Fardal

Traséen går i overkant av lisen langs nordsiden av Sognefjorden. Det er store arealer med edellauvskog på strekningen, men traséen passerer i hovedsak i overkant av disse. Imidlertid vil traséen passere gjennom Viddmyrane, som er klassifisert som et lokalt viktig myrområde, samt passere i ytterkant av en gammel edellauvskog av middels verdi i Njøsadalen. Negativ påvirkning på naturverdiene i disse områdene vil være mulig hogst ved strekking av linene. En slik hogst må eventuelt skje på skånsomt vis, og bør omtales i en miljø- og transportplan.

Beskrivelse og virkninger ved omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen

Den omsøkte traséen på strekningen vil ligge lenger unna edelløvskoglokaliteter i lisen. Også denne traséen passerer gjennom Viddmyrane. Negativ påvirkning på naturverdiene i dette området vil være mulig hogst ved strekking av linene.

9.4.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé vil berøre en rik edellauvskogslokalitet av svært viktig verdi ved Tjugum og en gammel edellauvskog av middels verdi ved Gjerde. Videre vil traséen berøre Viddmyrane og en gammel

edellauvskog i Njøsadalen. Negativ påvirkning på lokalitetene vil være hogging av skog i forbindelse med etablering av ledningen.

Departementet konstaterer at omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen i utredningen foretrekkes fremfor konsesjonsgitt trasé på strekningen. Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé ikke er i direkte konflikt med viktige naturtyper eller truede arter. Departementet er av den oppfatning at skadene på naturtyper og vegetasjon isolert sett ikke er så store at de er til hinder for gjennomføring av tiltaket i den konsesjonsgitte trasé.

9.5 Friluftsliv

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Stølsvatnet og Ese

I Balestrand går traséen gjennom Langedalen, som er et lokalt viktig friluftsområde hvor man blant annet finner gode fiskevann. Det drives aktiv fiskekultivering i flere av vannene. Området blir også benyttet i forbindelse med jakt. Konsekvensene for friluftinteressene er angitt til liten negativ konsekvens.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Ese og Klukgjelet

Konsekvensene for friluftsliv er i utredningene angitt til liten negativ. I konsekvensutredningen er særskilte virkninger ikke nevnt.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Klukgjelet og Fardal

Hele fjellområdet nord for Sognefjorden, mellom Hella og Fardal, er utpekt som et viktig friluftsområde. Fordi det søkes om parallellføring med eksisterende ledninger begrenses konsekvensene. Traséen krysser over Grindsdalen og Henjadalen i Leikanger. Begge disse to dalene er viktige innfallsporter for lokalt friluftsliv og turer i fjellområdene nord for Leikanger og Hermannsverk. Området benyttes hele året. Konsesjonsgitt trasé går hele veien i utkanten av området og vil ikke forandre dagens situasjon. Konsekvensene for friluftinteressene er angitt til middels negativ konsekvens.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen

Omsøkt alternativ trasé vil forsterke inntrykket av tekniske inngrep lenger inn i fjellet og dermed i større grad kunne oppleves negativt for dem som bruker området. Samtidig vil områdene som ligger nærmest bebyggelsen frigjøres for kraftledningstraseer. I utredningen er traséen vurdert som dårligere enn konsesjonsgitt trasé på strekningen.

9.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet er av den oppfatning at ny 420 kV ledning i liten grad vil forandre dagens situasjon for friluftslivet. Departementet kan ikke se at ulempene for friluftslivet i seg selv er til hinder for fremføringen av ledningen i konsesjonsgitt trasé.

9.6 Forholdet til bebyggelse

Det vises til kapittel 5.5 for generell omtale av kraftledninger og elektromagnetiske felt.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Høyanger og Ese

Ingen bolighus ligger i nærheten av ledningen på strekningen fra Høyanger transformatorstasjon til Esefjorden. Ledningen vil imidlertid passere flere hytter i Eiriksdalen og Langedalen. 5 hytter og fire andre bygninger ligger innenfor 100 meters avstand fra ledningen. Hyttene i Langedalen og Esestølen vil alle ligge nær ledningen, i en avstand på 15-60 meter.

Dagens ledning har en langt lavere belastning enn det den nye ledningen vil få. Fra dagens ledning er det beregnet at områder mer enn 40 meter fra ledningen vil ha elektromagnetiske felt under $0,4 \mu\text{T}$ i gjennomsnitt. For den nye ledningen øker denne avstanden til ca. 75 meter.

Konsekvensene for strekningen er i utredningen angitt til liten negativ.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Ese og Klukgjelet og mellom Klukgjelet og Fardal

Konsekvensutredningen med oppdaterte kart og lister oversendt 10.03.09 gir en oversikt over bolighus, fritidsboliger og driftsbygninger som ligger innenfor en avstand av 100 meter fra senterlinjen til traséen.

Ett bolighus (Grøneng) ligger innenfor denne avstanden. Boligen på Grøneng ligger 80 meter fra ledningen ved fjordspennet over Esefjorden. En bolig på Dragsvik ligger ca 135 meter fra senterlinjen ved fjordspennet over Fjærlandsfjorden etter konsesjonsgitt traséalternativ. Ved hensyntagen til bruk av enfasemaster, vil boligen bli liggende ca 105 meter fra nærmeste faseline. Linene føres imidlertid betydelig høyere i terrenget enn boligene, slik at avstanden til boligene blir større enn oppgitt. NVE har i sitt vedtak ikke funnet behov for å vurdere avbøtende tiltak for disse boligene nærmere.

Statnett har i konsekvensutredningen lagt til grunn anbefalt utredningsgrense på $0,4$ mikrottesla (μT) og gjort avstandsberegninger basert på en forventet gjennomsnittlig belastning på 500 MW for den nye 420 kV-ledningen. Beregninger viser at $0,4 \mu\text{T}$ vil være ca. 75 meter fra senterlinjen der denne går alene. For konsesjonsgitt trasé vil store deler av strekningen imidlertid være parallellføring med eksisterende 132 kV og 66 kV ledning. Statnett har derfor beregnet magnetfeltet ved slik parallellføring ut i fra kjent gjennomsnittlig belastning av 66 og 132 kV-ledningene, og med senterlinjen på 132 kV-ledningen som utgangspunkt (denne ledningen vil gå i midten). Ved slik parallellføring vil utredningsgrensen på $0,4 \mu\text{T}$ være ca. 110 meter fra senterlinjen på 132 kV-ledningen og ca. 80 meter fra senterlinjen på den nye 420 kV-ledningen.

Ved konsesjonsgitt trasé ligger 4 fritidsboliger (Dragsvik, Marsete, Kleppahaugen og Gardsel) og 18 andre bygninger nærmere enn 100 meter fra ledningen.

Ved konsesjonsgitt trasé vil ledningen passere ca. 25 meter nord for en registrert fritidsbolig på Marsete. Ved Kleppahaugen vil ledningen passere ca. 80 meter unna en fritidsbolig. Ledningen vil komme nærmere enn dagens ledning siden den er prosjektert sør for eksisterende trasé.

Ved kryssingen av Øvstedalen går konsesjonsgitt trasé på sørsiden av eksisterende ledninger. Dette betyr at ledningen vil komme nærmere en fritidsbolig på Gardsel (50 meter unna) enn dagens ledninger.

Konsekvensene for strekningen mellom Ese og Klukgjelet er i utredningen angitt til middels negativ, mens konsekvensene for strekningen mellom Klukgjelet og Fardal i utredningen er angitt til stor negativ.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen

Omsøkt trasé innebærer at fritidsboliger ved Dalsbotn, Huksstølane og Dalseteskard vil ligge innenfor en avstand av 100 meter fra senterlinjen til traséen. Til gjengjeld vil Marsete og Kleppahaugen ikke bli berørt som ved konsesjonsgitt løsning.

Etter omsøkt traséalternativ vil stølshuset i Dalsbotn ligge 95 meter unna ledningen. Her ligger de to eksisterende ledningene mellom den nye ledningen og stølsområdet. En ny ledning gjennom området vil imidlertid føre til at det elektromagnetiske feltet øker noe i forhold til dagens situasjon. Ved kryssingen av Grindsdalen, vil Huksstølane ligge ca. 70 meter fra den nye ledningen, som kommer nærmere enn dagens ledninger. Høydeforskjellen er imidlertid betydelig, slik at den faktiske avstanden vil være større. En fritidsbolig passeres i ca. 40 meters avstand ved Dalseteskard.

Omsøkt trasé er i utredningen vurdert som likeverdig til konsesjonsgitt trasé på strekningen.

9.6.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé vil innebære nærføring med 4 fritidsboliger og 18 andre bygninger mellom Klukgjelet og Fardal. Omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen vil berøre omtrent samme antall fritidsboliger som konsesjonsgitt trasé på dette delstrekke, men ulike områder berøres. Departementet kan ikke se at ulempene for bebyggelse isolert sett er til hinder for fremføring av ledningen i konsesjonsgitt trasé.

9.7 Reiseliv/turisme

For konsesjonsgitt trasé mellom Stølsvatnet og Ese og mellom Ese og Klukgjelet angir konsekvensutredningen ingen konsekvenser. Rv. 13 fra Balestrand over Gaularfjellet til Førde er i ferd med å bli omgjort til nasjonal turistvei. Kraftledningen vil krysse nasjonal turistvei ved Esefjorden.

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt trasé mellom Klukgjelet og Fardal

Sognefjorden står sentralt i markedsføringen av Fjord Norge, og mange cruiseskip seiler hvert år inn fjorden og inn til Fjærland, Aurland og andre steder. For konsesjonsgitt trasé er konsekvensene for turisme angitt til liten negativ.

Beskrivelse og virkninger for omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Henjadalen

I utredningen er traséen vurdert som bedre enn konsesjonsgitt trasé. Traséen vil ligge lenger unna Sognefjorden.

9.7.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Etter departementets vurdering vil ny kraftledning i liten grad påvirke reiselivet i området. Departementet legger til grunn at virkningene anses som små sett fra fjorden og andre sentrale utkikkspunkter (som Balestrand), både på grunn av avstand og fordi de visuelle virkningene av den nye kraftledningen vurderes til å bli lik eller mindre enn dagens ledning. Departementet kan ikke se at ulempene for reiseliv isolert sett er til hinder for fremføring av ledningen i konsesjonsgitt trasé.

9.8 Inngrepsfrie områder, verneområder

Inngrepsfrie områder

Konsesjonsgitt trasé mellom Høyanger og Sogndal medfører 0,06 km² reduksjon av INON sone 1 og 0,12 km² reduksjon av INON sone 2. Ingen villmarkspregede områder vil bli berørt. For strekningen Klukgjelet-Henjadalen vil verken konsesjonsgitt trasé eller omsøkt traséalternativ ha noen effekt på INON.

Verneområder

De omsøkte traséene kommer ikke i konflikt med områder vernet etter naturvernloven, plan- og bygningsloven, naturmangfoldloven eller biotopvern etter viltloven.

På strekningen mellom Klukgjelet og Henjadalen krysser både konsesjonsgitt trasé og omsøkt trasé over Kvinnavassdraget, som er vernet etter verneplan I. Hovedformålet med å verne Kvinnavassdraget var å verne Kvinna fossen mot kraftutbygging. Tiltak som påvirker fossen eller reduserer opplevelsesverdien knyttet til fossen vil kunne være i strid med verneformålet.

Konsesjonsgitt trasé følger dagens 300 kV ledning. Denne var bygget da vernet ble vedtatt og en ny ledning i samme trasé vil i liten grad endre dagens situasjon. Ved kamuflering av mastene kan den visuelle effekten av ledningen reduseres ytterligere.

Omsøkt trasé går lenger opp i fjellet og dermed lenger unna selve fossen. Parallellføring med eksisterende 66 og 132 kV ledning vil kunne tydeliggjøre denne kraftledningsgaten, men frigjør samtidig 300 kV traséen, slik at ledningen nærmest fossen blir borte.

Når det gjelder verneverdier knyttet til botanikk, friluftsliv og geologi, vurderes disse som små da begge alternativer følger parallelt med eksisterende ledninger.

9.8.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé i liten grad berører INON-arealer.

I konsekvensutredningen er tiltaket ikke vurdert å komme i konflikt med Kvinnavassdragets verneformål. Departementet kan ikke se at konsesjonsgitt trasé øker konsekvensene for Kvinnafossen i forhold til dagens situasjon, og dermed heller ikke at verneverdiene påvirkes. Departementet kan ikke se at ulempene for inngrepsfrie områder og verneområder isolert sett er til hinder for fremføring av ledning i konsesjonsgitt trasé.

9.9 Kulturminner/Kulturmiljø

Beskrivelse og virkninger for konsesjonsgitt og omsøkt trasé mellom Klukgjelet og Fardal
Traséen går gjennom Grindsdalen seterområde, som anses som et verdifullt kulturlandskap. Konsesjonsgitt trasé vil ha negativ påvirkning for flere kulturmiljøer i Grindsdalen, i tillegg til skålgroper ved Kjerringamyri (øst for Grindsdalen). Disse lokalitetene vurderes til å ha stor verdi og konsekvensene vurderes til middels og stor negativ. Det er ikke direkte konflikt. Også omsøkt trasé krysser Grindsdalen seterområde.

9.9.1 Departementets vurderinger og konklusjon

I utredningen er omsøkt trasé vurdert som bedre enn konsesjonsgitt trasé på strekningen. Departementet bemerker at konsesjonsgitt trasé krysser Grindsdalen ved Marsete, som har middels til liten verdi som kulturmiljø. Departementet kan ikke se at ulempene for kulturminner/kulturmiljø isolert sett er til hinder for fremføring av ledningen i konsesjonsgitt trasé.

9.10 Konklusjon trasévalg

For strekningen fra Høyanger til Fardal er det kun mellom Klukgjelet og Henjadalen det foreligger et reelt alternativ til konsesjonsgitt trasé. I konsekvensutredningene for de ulike fagtemaene er det ingen entydig konklusjon om hvilket traséalternativ som er den beste løsningen her. De ulike fagtemaene konkluderer ulikt på om den konsesjonsgitte eller det nordlige omsøkte alternativet er å foretrekke.

Departementet legger til grunn at det omsøkte alternativet er bedre av hensyn til fugl og naturtyper/vegetasjon. Departementet bemerker imidlertid at konsesjonsgitt trasé i begrenset grad påvirker naturmangfoldet, som følge av parallellføring med eksisterende 300 kV ledning, som skal saneres. Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé kan innebære kollisjonsfare, anleggsforstyrrelser og hogst/vegetasjonspåvirkning for en truet rovfuglart og andre rovfuglarter. Også spettarter kan bli berørt gjennom hogst/vegetasjonspåvirkning. Departementet viser til at NVE har fastsatt vilkår om at Statnett utarbeider en miljø- og transportplan. Det fremgår av vilkåret at planen skal omhandle hvordan kjente hekke- og leikplasser for rødlistearter og skogsfugl skal hensyntas, og hvilke begrensninger i anleggsarbeidet dette kan medføre i enkelte områder i spesielle perioder på året.

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt trasé vil gå gjennom en edellauvskoglokalitet og passere i ytterkant av ytterligere to edellauvskoglokaliteter. Departementet viser til at det i detaljprosjekteringen skal hensyntas hogst og plassering av master for å redusere konflikter med naturtyper.

Departementet viser til at landskapsutredningen prioriterer omsøkt trasé foran konsesjonsgitt trasé. Departementet bemerker at omsøkt trasé vil gi betydelige nærvirkninger i enkelte landskapsrom, og at det derfor blir et valg mellom fjern- og nærvirkninger. Departementet har i sin vurdering vektlagt at konsesjonsgitt trasé gir mindre negative visuelle nærvirkninger enn omsøkt trasé. I den sammenheng har departementet har også vektlagt Leikanger kommunes ønske om fremføring av kraftledningen i konsesjonsgitt trasé.

For øvrige fagtema vurderes alternativene som relativt jevnbyrdige.

Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at kraftledningen skal fremføres i konsesjonsgitt traséalternativ.

10. ADKOMSTVEI TIL NY SOGNDAL TRANSFORMATORSTASJON PÅ SKARDSBØFJELLET

10.1 Innledning

Ny Sogndal transformatorstasjon ligger på Skardsbøfjellet, mellom Øvstedalen og Sogndalsdalen. Statnett har vurdert ulike veiløsninger frem til den nye transformatorstasjonen fra begge sider av fjellet. Konesjonsgitt veiløsning går opp fra Sogndalsdalen. Sogndal kommune krever veiløsning via Øvstedalen. Vei via Øvstedalen vil også fylle et lokalt transportbehov. Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og Sogn og Fjordane fylkeskommune støtter kommunens standpunkt. Statnett aksepterer ikke en veiløsning fra Øvstedalen ut i fra både tekniske hensyn og kostnader.

10.2 Tekniske og økonomiske forhold ved de alternative veiløsningene

Statnett engasjerte Rambøll Norge AS til å gjøre vurderinger av tekniske og økonomiske forhold knyttet til de ulike veiløsningene. Rambølls rapport ble vedlagt tilleggssøknaden av februar 2008 med anbefaling om vei fra Sogndalsdalen på grunn av lavere kostnader og færre tekniske utfordringer. Ifølge rapporten fra Rambøll vil en vei fra Øvstedalen i større grad kreve sprenging og fylling for å få til en veiløsning etter Statnetts spesifikasjoner i forhold til helning og bredde.

Krav fra Sogndal kommune gjorde at NVE satte ytterligere krav om verifisering av Rambølls konklusjoner, og dette er gjort i notat og brev fra Statnett 19.01.09. Gjennomgang av tidligere resultater av en arbeidsgruppe med representanter fra Statnett, Sogndal kommune, Statens Vegvesen, Høgskulen i Sogn og Fjordane og Norconsult, verifiserte kostnadsforskjellene mellom de ulike veiløsningene. Kostnader for vei fra Bondeviki gjennom Øvstedalen er estimert til ca. 82,7 millioner kroner, mens vei fra Sogndalsdalen er estimert til ca. 43,2 millioner kroner (tall eksklusive merverdiavgift). Dette gir en differanse på 39,5 millioner kroner (eksklusive mva).

I Rambølls studie er det pekt på fare for steinras ned mot eksisterende bebyggelse ved bygging av vei via Øvstedalen. Arbeidsgruppen vurderte om dette kunne håndteres ved å legge opp til et par ekstra slyng på den foreslåtte traséen slik at en kommer høyere opp på fjellet ved passering av bebyggelsen. Dette viser seg vanskelig fordi terrenget fortsetter å stige med samme bratthet langt oppover, og vil gi en lengre trasé. Risikoen for bebyggelsen vil dog kunne reduseres.

Om vei via **Sogndalsdalen** uttaler gruppen: *"Teknisk gjennomførbarhet er god med liten risiko. I grunnalternativet er det bare passering av et juv som innebærer noen særlig teknisk utfordring."*

Om vei via **Øvstedalen** (Bondeviki) uttaler gruppen:

"Gjennomgangen av alternative veiadkomster til den omsøkte transformatorstasjonen på Skardsbø-/Hagafjellet viser at det er teknisk gjennomførbart med en trase gjennom Øvstedalen."

Det vil dog være større teknisk risiko både for omgivelser og gjennomføringsmessig for Statnett grunnet tekniske vanskeligheter. Dette avspeiles også i at det vil være dyrere enn omsøkt løsning.”

Sogndal kommune har under klagebehandlingen fremlagt et nytt traséforslag for den første delen av veiløsning gjennom Øvstedalen, fra fjorden (Staa) og opp til nedre delen av Øvstedalen. Forslaget går i hovedsak ut på å bygge om eksisterende vei fra Fardal og opp til Øvstedalen.

I brev av 25. november 2010 ba departementet Statnett, i samarbeid med Sogndal kommune, om å gå nærmere gjennom muligheten for kostnadsbesparelser for veiløsning gjennom Øvstedalen til konsesjonsgitt transformatorstasjon på Skardsbøfjellet.

I brev av 14. februar 2011 uttaler Statnett at alternativet med ombygging av eksisterende vei fra Fardal er teknisk gjennomførbart og miljømessig bedre enn alternativet fra Bondeviki. Det vil imidlertid være praktisk og økonomisk krevende, da høydeforskjellen mellom gammel og ny vei til dels er betydelig. Dette betyr at veien må stenges for all trafikk i lange perioder i anleggsperioden. Da denne veien er eneste adkomst til Øvstedalen, må det gjennomføres kostbare tiltak for å ha et fungerende samfunn i Øvstedalen i anleggsperioden. Alternativt må det bygges en midlertidig veiadkomst i anleggsperioden, noe som også vil være kostbart.

Statnetts vurdering er at det nye alternativet er teknisk billigere enn vei fra Bondeviki. Statnett påpeker imidlertid at gevinsten reduseres betydelig ved de tiltak som må gjennomføres i anleggsperioden. Totalt sett konkluderer Statnett med at kostnadsforskjellen mellom konsesjonsgitt løsning via Sogndalsdalen og ny løsning gjennom Øvstedalen kan reduseres med 2-4 millioner kroner.

Sogndal kommune har i brev av 12. februar 2011 anslått kostnadsbesparelsene ved ny veiløsning til ca 9,1 millioner kroner. Kommunen mener kostnadsreduksjonen og miljømessige fordeler ved ny løsning ytterligere støtter deres krav om veiløsning via Øvstedalen. Departementet bemerker at tallgrunnlaget her synes å basere seg på beregninger som ikke er helt sammenlignbare med materialet fra høsten 2008, da Statnett og Sogndal kommune utarbeidet et omforent notat der kostnadsvurderingene ble gjort av Statens Vegvesen, Sogn og Fjordane.

10.2.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Rambøll, Statnett, NVE og arbeidsgruppen peker alle på at vei fra Øvstedalen vil bli teknisk svært krevende og kostbar. Departementet legger til grunn at veiadkomst via Øvstedalen vil være teknisk krevende, men gjennomførbart. Vei via Øvstedalen vil også være betydelig dyrere enn konsesjonsgitt løsning.

10.3 Landskap og inngrepsfrie naturområder

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt adkomstvei via Sogndalsdalen

Konsesjonsgitt adkomstvei fra Sogndalsdalen til ny transformatorstasjon på Skardsbøfjellet snirkler seg opp den vestlige fjellsida, og passerer både Nystølen/Tyldestølen og Lereimstølen før den flater ut vest for Slakkafjellet. Veien vil ifølge utredningene ikke påvirke utsikten ned i dalen for noen av stølene. Veien vil imidlertid påvirke det nære stølslandskapet, og er et inngrep i en ellers jevnt vegetert fjellside. Departementet bemerker at traséen er plassert i utkanten av disse stølsmiljøene. Adkomsten til disse stølene vil dessuten bli vesentlig lettere enn i dag.

Konsekvensene for landskap for denne veitraséen er i utredningene angitt til middels til stor negativ konsekvens.

Konsesjonsgitt adkomstvei innebærer 0,53 km² reduksjon av INON sone 2. Villmarkspregede områder og INON sone 1 vil ikke bli berørt.

Beskrivelse og virkninger ved alternativ adkomstvei fra Øvstedalen (Staa)

Konsekvensene for landskap for denne veitrasé via Øvstedalen (Bondeviki) er i utredningen angitt til stor til meget stor negativ konsekvens. Vei via Øvstedalen (Staa) er ikke fullprosjektert, men konsekvensene for landskapet antas å bli mindre sammenliknet med opprinnelig veiløsning via Øvstedalen (Bondeviki). Ved veiløsningen fra Staa unngås store skjæringer i fjellsiden mellom Øyre og Sognefjorden.

Alternativ adkomstvei via Øvstedalen som foreslått av Sogndal kommune har ingen effekt på INON.

10.3.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet konstaterer at konsesjonsgitt løsning er bedre enn vei via Øvstedalen ut ifra hensynet til landskap. Departementet legger til grunn at konsesjonsgitt adkomstvei vil ha middels til stor negativ konsekvens for det nære stølslandskapet i Sogndalsdalen. Departementet bemerker at veiløsning via Øvstedalen ikke vil berøre inngrepsfrie naturområder.

10.4 Naturmangfold

Beskrivelse og virkninger ved konsesjonsgitt adkomstvei via Sogndalsdalen

Konsesjonsgitt adkomstvei fra Sogndalsdalen til den nye transformatorstasjonen på Skardsbøfjellet vil passere like sør for en rikmyr av liten verdi ved Veslavatnet. Konsesjonsgitt veitrasé er vurdert til å ha liten negativ konsekvens for biologisk mangfold.

Beskrivelse og virkninger ved alternativ adkomstvei fra Øvstedalen

Departementet bemerker at Statnett ikke har fullprosjektert Sogndal kommunes foreslåtte veiløsning, og at det dermed hefter en viss usikkerhet rundt hvilke arealinngrep som blir gjeldende og hvilke konflikter inngrepet vil få for den enkelte naturtypelokalitet.

Veiløsning via Øvstedalen vil passere hagemark av middels verdi ved Uglane og Uppheim. Basert på foreliggende kartmateriale er det sannsynlig at veitraséen vil gå utenom sistnevnte hagemark, mens omfanget av inngrep i hagemark ved Uglane er usikker. Veitraséen vil mulig også kunne komme i berøring med en fossesprøytsone fra Fardalsfossen av lokal viktig verdi. Sonen nærmest fossen inneholder særlig fuktgivende arter som ellers er knyttet til bekker og bekkekanter som sjelden eller aldri tørker ut. Omfanget av inngrepet er usikker.

I brev av 14. februar 2011 uttaler Statnett at ny løsning for første del av vei gjennom Øvstedalen (Staa) er bedre miljømessig enn vei fra Bondeviki. Veiløsning fra Fardalsområdet er også i utredningen vurdert som klart bedre enn andre alternativer som har vært aktuelle via Øvstedalen.

10.4.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet legger til grunn at konsesjonsgitt adkomstvei i liten grad vil ha negativ virkning på naturmangfoldet. Da veiløsning fra Staa via Øvstedalen ikke er fullprosjektert, er det en viss usikkerhet knyttet til hvilket omfang av inngrep veiløsningen vil ha for de registrerte lokalitetene. Departementet bemerker i den sammenheng at veiløsning fra Fardalsområdet i utredningen er vurdert som klart bedre enn andre alternativer som har vært aktuelle via Øvstedalen.

10.5 Friluftsliv

Beskrivelse og virkninger ved adkomstvei til transformatorstasjon i Sogndal

Sogndal kommune peker i sin klage på at NVE ikke har lagt nok vekt på følgene ny vei får for urørt natur og friluftsliv. Kommunen hevder vei via Øvstedalen er bedre for friluftslivet enn konsesjonsgitt løsning. Av utredningen følger at det går en merket sti opp til Slakkafjellet fra Sogndalsdalen. På høsten foregår noe hjortejakt i området.

10.5.1 Departementets vurderinger og konklusjon

Departementet legger til grunn at adkomstvei til ny Sogndal transformatorstasjon uansett veiløsning i liten grad vil berøre friluftslivet i området.

10.6 Avbøtende tiltak

Sogndal kommune krever at vei via Øvstedalen må vurderes som et avbøtende tiltak. Sogn og Fjordane fylkeskommune støtter kommunen i valg av veiløsning. Departementet viser til Ot.prp. nr. 62 (2008-2009), hvor det heter: *"At nødvendig*

infrastruktur i tilknytning til ledninger og trafostasjoner, som for eksempel veier, kan tilrettelegges på en slik måte at de kan tjene samfunnsmessige behov kan også være en form for avbøtende tiltak.” Departementet viser til at adkomstvei via Øvstedalen, i tillegg til å fungere som adkomstvei til transformatorstasjonen, vil fylle et lokalt transportbehov. Departementet vurderer det slik at det vil være en betydelig samfunnsmessig nytte for Sogndal av den alternative veiadkomsten via Øvstedalen.

10.7 Konklusjon adkomstvei til Sogndal transformatorstasjon

Departementet konstaterer at adkomstvei fra Sogndalsdalen vil legge større beslag på inngrepsfrie naturområder enn veiløsning via Øvstedalen. Departementet bemerker at det er en viss usikkerhet knyttet til hvilket omfang av inngrep veiløsning via Øvstedalen innebærer for de registrerte naturtypene. Departementet konstaterer at veiløsning fra Fardalsområdet er minst konfliktfylt av alternative veiløsninger via Øvstedalen som har vært utredet. Departementet er innforstått med at veiadkomst via Øvstedalen innebærer betydelige merkostnader, men har her kommet til at samfunnets nytte av veien overstiger disse merkostnadene. Departementet har i sin samlede vurdering også vektlagt hensynet til inngrepsfrie naturområder. Departementet viser til at veiløsning via Øvstedalen er i tråd med lokale og regionale myndigheters standpunkt.

Departementet har etter en helhetlig vurdering kommet til at adkomstvei til Sogndal transformatorstasjon skal gå via Øvstedalen.

11. SAMLET VURDERING

11.1 Innledning

Det følger av § 8 første ledd i naturmangfoldloven at beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget bygger i all hovedsak på konsekvensutredningen med underliggende fagrapporter på de ulike temaene. Dette er blant annet supplert med kunnskap som er innhentet fra offentlige databaser i forbindelse med klagebehandlingen, jf. avsnitt 5.2.1. ovenfor. Etter departementets oppfatning anses det samlede kunnskapsgrunnlaget å være i samsvar med det krav til kunnskapsnivå som naturmangfoldloven § 8 oppstiller hensett til sakens karakter og risikoen for skade på naturmiljøet.

På enkelte punkter kan likevel ikke kunnskapen anses tilstrekkelig for å forutsi hvilke virkninger tiltaket kan ha for naturmiljøet. Departementet har – på de punkter kunnskapen om miljøvirkningen er usikker – tatt høyde for å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet, jf. naturmangfoldloven § 9. Det er derfor er lagt stor vekt på avbøtende tiltak som skal gjennomføres basert på vilkår fastsatt med hjemmel i energiloven og forskriftene til energiloven. Det vises til prinsippene i naturmangfoldloven § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Alle

kostnader ved gjennomføring av tiltaket, herunder avbøtende tiltak, skal dekkes av Statnett, jf. naturmangfoldloven § 11.

11.2 Vurdering av samlet belastning i henhold til prinsippene i naturmangfoldloven

11.2.1 Innledning

I henhold til naturmangfoldloven § 10 skal en påvirkning av et økosystem vurderes ut i fra den samlede belastningen økosystemet er eller vil bli påvirket av. Dette innebærer at man må ha kunnskap også om andre tiltak og påvirkninger på økosystemet slik at en kan identifisere den samlede belastningen, jf. også formuleringen i § 8 om *effekten av påvirkninger*. I vurderingen av samlet belastning skal det både tas hensyn til allerede eksisterende inngrep og forventede fremtidige inngrep.

En karakteristikk ved større kraftledningsanlegg er at plasseringen baseres på en avveining av mange hensyn. På den ene siden tilsier natur- og miljøhensyn at anlegget bygges i områder som allerede er preget av tekniske inngrep. På den andre siden tilsier hensynet til å unngå å føre kraftledningen ved og i nærheten av fast bosetning, fritidsboliger og nærområder til disse, at ledningene plasseres i mer uberørte områder. Vurderingene for naturmangfoldet må til enhver tid bygge på et kunnskapsgrunnlag som skal belyse hvilke naturverdier som finnes i de ulike områdene der det planlegges et kraftledningsanlegg. I tillegg må blant annet hensynene til kraftforsyningsberedskap og driftsikkerhet tas med i avveiningen. I konsesjonsbehandlingen etter energiloven må de ulike hensynene veies mot hverandre med sikte på å finne den løsningen som samlet sett har minst negative konsekvenser, herunder for naturmangfoldet.

11.2.2 Eksisterende og fremtidige energianlegg i ledningens influensområde

Eksisterende energianlegg

Eksisterende 132 kV ledning mellom Høyanger og Moskog transformatorstasjoner vil bli sanert i og med OEDs stadfestelse av NVEs vedtak på dette punkt. Fra Moskog går en 66 kV (132 kV) ledning til Sande. Fra Høyanger går en 66 kV (132 kV) ledning til Vadheim.

Eksisterende 300 kV (132 kV) stålmasst ledning mellom Stølsdalen og Fardal vil bli sanert i og med OEDs stadfestelse av NVEs vedtak på dette punkt. Mellom Fardal og Mel går en 132 kV tremastledning. I tillegg har området en 66 kV ledning fra Fardal som går vestover til Dragsvik.

Mellom Haugen transformatorstasjon i Ørsta og Leivdal transformatorstasjon i Eid går det i dag en 132 kV kraftledning. NVE har i konsesjonsvedtaket til ny 420 kV kraftledning mellom Ørskog og Sogndal satt som vilkår at denne kraftledningen saneres. I og med departementets stadfestelse av NVEs vedtak på dette punktet vil denne ledningen bli sanert. Videre går det en 66 kV kraftledning fra Haugen via

Straumshavn transformatorstasjon til Leivdal. Tussa Nett AS har søkt om tillatelse til sanering av denne ledningen, NVE har meddelt slik tillatelse, men saken er for tiden til klagebehandling i departementet.

Fra Leivdal transformatorstasjon og sørover gjennom Eid kommune går det i dag både en 132 kV og en 66 kV kraftledning. Disse eksisterende kraftledningene går i det samme influensområdet som en ny 420 kV kraftledning. En ny kraftledning i samme område som allerede eksisterende ledninger vil kunne innebære en økt risiko for fuglekollisjoner, og følgelig en økt samlet belastning på naturmangfoldet. På den annen side viser eksisterende forskning at der flere kraftledninger er samlet i samme trasé, kan det føre til at ledningene er lettere å se og båndlegger mindre areal, og dermed lettere å unngå for fugl.

Fra Moskog, Høyanger, Fardal, Haugen og Leivdal transformatorstasjoner går det også en rekke andre ledninger. Disse ledningene influerer ikke samme områder som ny kraftledning og inngår i dette vedtak ikke som en del av kraftledningens samlede belastning på naturmangfoldet.

Nye planlagte energianlegg

Nettutbygging

Statnetts nettutviklingsplan fra 2010 gir en oversikt over mulige nettutviklingsprosjekter frem mot 2025. Aktuelle ledningsprosjekter på sentralnettsnivå i Sogn og Fjordane og i Møre og Romsdal fremgår av planen. I Møre og Romsdal foreligger det ikke andre nettprosjekter på sentralnettsnivå enn Ørskog- Sogndal. Av planen fremgår spenningsoppgradering av eksisterende 300 kV forbindelse Fardal – Aurland til 420 kV for å legge til rette for ny fornybar produksjon i området som et tiltak. Det vurderes som aktuelt å bygge ny ledning i parallell først. Det kan være aktuelt å beholde den eksisterende forbindelsen inntil nettet i området er ytterligere forsterket gjennom ett av følgende tiltak: Spenningsoppgradering av eksisterende nett Fortun – Fardal – Samnanger – Sauda, eller kombinasjon av nybygging og spenningsoppgradering til 420 kV på strekningen Fardal – Fortun – Borgund – Nes.

Spenningsoppgradering kan innebære noe anleggsvirksomhet, men virkningene for natur og miljø i driftstiden antas ikke å endres nevneverdig. Ingen av de mulige prosjektene på sentralnettsnivå vil berøre influensområdet til kraftledningen Ørskog-Sogndal, og vurderes ikke å øke belastningen på de økosystemer som Ørskog-Sogndal berører.

NVE har for tiden til behandling flere søknader om nettprosjekter på regionalnettsnivå i Sogn og Fjordane. Sognekraft har på vegne av Statnett søkt om en ombygging av 132 kV ledningen Fardal - Mel i Grindsdalen. Søknaden gjelder et 1.800 meter ledningsstreck over Grindsdalen i Leikanger kommune. Begrunnelsen for søknaden er å tilkoble den nye Grindsdalen transformatorstasjon til sentralnettet.

SFE Produksjon AS har søkt om konsesjon for ny 132 kV kraftledning Østerbø-Stordalen i Høyanger kommune. Den planlagte ledningen er ca 20 km lang og skal transportere ut ny kraft fra planlagte Østerbø og Randalen kraftverk til eksisterende 132 kV koplingsanlegg i Stordalen kraftstasjon. Den planlagte ledningen vil ikke berøre de samme områder som berøres av ledningen Ørskog-Sogndal. Videre har SFE Nett AS søkt om konsesjon for en 132 kV kraftledning mellom transformatorstasjonene Sandane – Reed i Gloppen kommune.

Av regionalnettsanlegg i Møre og Romsdal har NVE for tiden til behandling søknad fra Tussa Nett om en 132 kV ledning Bondal- Sæbø i Ørsta kommune. Denne kraftledningen vil gå i fra Hjørundfjorden og langs Bondalen, og dermed lenger øst i Ørsta kommune enn traséen for ny 420 kV ledningen og disse ledningsanleggene vil dermed etter departementets vurdering ikke berøre de samme områdene. Det følger av søknaden med konsekvensutredning at tiltaket ikke vil berøre viktige biotoper eller rødlistearter, men berøre beite- og trekkområder for hjort.

Departementet legger til grunn at påvirkningen på naturmangfoldet som berøres av kraftledningen Ørskog-Sogndal på delstrekningene som er vurdert i dette vedtaket ikke blir ytterligere negativt påvirket ved disse tiltakene.

Det må forventes bygging av nye ledninger på lavere spenningsnivåer innenfor de respektive nettselskapers områdekonsesjoner. Dette er fordelingsnett for å knytte til forbruk og eventuelt produksjon eller forsterke eksisterende nett. Nettutvikling innen områdekonsesjonene berører geografisk begrensede områder, gjerne i tilknytning til fast bosetting eller fritidsboliger. Nye ledninger innen områdekonsesjonene berører derfor områder som i stor grad allerede er preget av menneskelig aktivitet. I tillegg til at spenningsnivået er langt lavere, medfører anleggene betydelig mindre inngrep. Dessuten følger det av Ot. prp. nr. 62 (2008-2009) at områdekonsesjonærene bør benytte jordkabel i nye overføringer på 22 kV som omfattes av områdekonsesjonene.

Departementet vurderer det slik at utvikling av nett innen områdekonsesjonene i svært liten grad vil berøre og forsterke den påvirkning på natur og miljø som ledningen Ørskog-Sogndal innebærer.

Vannkraftprosjekter

Regional plan for vannkraftutbygging i Sogn og Fjordane er under utarbeidelse. Planen skal gi retningslinjer for hvordan fremtidig vannkraftutbygging skal skje, og omtaler ulike arealinteresser, natur- og kulturverdier knyttet til vassdragene i fylket. Basert på NVEs ressurskartlegging har Sogn og Fjordane et betydelig vannkraftpotensial, som med en antatt utbyggingspris under 3 kr/kWh (2004) har en estimert potensiell produksjon på 4 TWh.

Av større vannkraftprosjekter i Sogn og Fjordane foreligger det søknad (eller søknad under forberedelse) for Vigdøla, Øyane, Nessane, Illvatn, Gravdalen, Østerbø/Randalen, Leikanger og Stardalen kraftverker. Det foreligger melding om

Fardalen, Offerdal og Breim kraftverker. OED har mottatt NVEs innstilling i sak om Mork kraftverk. NVE har etter dette mottatt planendringssøknad fra tiltakshaver. NVE har videre avgitt innstilling i sak om Feios kraftverk. I Møre og Romsdal har departementet mottatt innstilling fra NVE for Småvoll og nytt Verma kraftverk. I Sogn og Fjordane foreligger det også søknad om overføring til Viddalsmagasinet og fra Vestsideelvene.

Når det gjelder småkraftverk i kommuner som berøres av linja har NVE 116 søknader med en samlet produksjon på ca 1195 GWh i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Den overveiende delen av prosjektene ligger i Sogn og Fjordane. Vannkraftpotensialet består av prosjekter kartlagt gjennom Samlet plan for vassdrag og digital ressurskartlegging for små kraftverk med investeringsgrense inntil 3 kr/kWh (4-5 kr/kWh med dagens prisnivå). I den digitale kartleggingen ble også potensialet for små kraftverk mellom 3 og 5 kr/kWh inkludert, men er ikke med i det totale vannkraftpotensialet for Norge. Potensialet for småkraft er på 2,9 TWh og 1,2 TWh i henholdsvis Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal. Dersom potensialet mellom 3 og 5 kr/kWh inkluderes øker potensialet i Sogn og Fjordane med 0,7 TWh og Møre og Romsdal 0,5 TWh. Når det gjelder forholdet til biologisk mangfold finner departementet at eventuell utbygging av småkraft i liten grad vil forsterke negative effekter av kraftledningen. For det første påvirker nødvendig fraføring av vann som sådan andre økosystemer enn kraftledningen. Videre er det ofte begrenset behov for bygging av nye ledninger ved de enkelte kraftverk, og de nødvendige produksjonsradialer på 22 kV kan ofte bygges som jordkabel. Dette reduserer konfliktområdet for kraftledninger og fugl. Videre gis det sjelden tillatelse til regulering i vassdrag ved konsesjonsbehandling av småkraftverksøknader.

Når det gjelder forholdet til biologisk mangfold finner departementet at eventuell utbygging av småkraft i liten grad vil forsterke negative effekter av kraftledningen. For det første påvirker nødvendig fraføring av vann som sådan andre økosystemer enn kraftledningen. Videre er det ofte begrenset behov for bygging av nye ledninger ved de enkelte kraftverk, og de nødvendige produksjonsradialer på 22 kV kan ofte bygges som jordkabel. Dette reduserer konfliktområdet for kraftledninger og fugl. Videre gis det sjelden tillatelse til regulering i vassdrag ved konsesjonsbehandling av småkraftverksøknader.

Vindkraftprosjekter

Det er søkt og meldt om 14 vindkraftprosjekter i Sogn og Fjordane, med en samlet installert effekt på ca 1100 MW. I tillegg er i Sogn og Fjordane meddelt konsesjon til testområdet Stadt, Mehuken og Mehuken II. I Møre og Romsdal er det gitt konsesjon til Havsul I (offshore), Haram, Harøy og Smøla trinn I og II vindkraftverker, og *Haugshornet vindkraftverk er for tiden til klagebehandling i departementet.* NVE har mottatt søknad om Skardsøya vindkraftverk og melding om Mørevind (offshore) vindkraftverk, som begge er lokalisert i Møre og Romsdal.

Ingen av vindkraftprosjektene i Sogn og Fjordane og i Møre og Romsdal vil på grunn av geografisk avstand komme i berøring med de økologiske funksjonsområdene som kraftledningen Ørskog-Sogndal vil komme i berøring med.

Det er betydelig rom for tilpasninger og avbøtende tiltak ved bygging av energianlegg, som reduserer de negative virkninger av utbyggingene. De konkrete virkninger av det enkelte anlegg og sumvirkninger av flere tiltak, vurderes under konsesjonsbehandlingen av disse. Departementet er av den oppfatning at eventuell utbygging av energianlegg i Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal i liten grad vil forsterke kraftledningens negative påvirkning på naturens mangfold.

11.2.3 Andre inngrep

Kraftledningen vil i all hovedsak følge eksisterende infrastruktur som kraftledninger og veier. I trasévalgene er det lagt vekt på å samle større tekniske inngrep, men samtidig unngå nærføring til eksisterende bebyggelse. En sanering av de eksisterende 132 kV kraftledningene Haugen-Leivdal, Moskog-Høyanger og Høyanger-Fardal vil etter departementets vurdering redusere den totale belastningen i disse områdene.

Departementet er ikke gjort kjent med at det i arealdelen i kommuneplanene til kommunene Ørsta, Volda, Eid, Jølster, Førde, Gaular, Høyanger, Balestrand, Leikanger og Sogndal fremkommer opplysninger om andre planlagte inngrep av betydning for vurderingen av fremtidig samlet påvirkning av økosystemet.

11.2.4 Departementets vurdering

Det er redegjort for samlet belastning på økosystemet både knyttet til selve tiltaket og for andre eksisterende og mulige fremtidige tiltak innenfor energi- og vassdragssektoren. Departementet legger til grunn at kravene til vurdering av samlet belastning etter naturmangfoldloven § 10 er oppfylt. Belastningen på aktuelle temaer vurderes nedenfor.

11.3 Samlet vurdering av virkninger på naturmangfold

11.3.1 Villrein og annet hjortevilt

Villrein berøres på strekningen mellom Moskog og Høyanger transformatorstasjoner. Departementet viser til omtalen av villrein ovenfor ved gjennomgangen av denne delstrekningen.

Departementet er ikke gjort kjent med at det foreligger noe forvaltningsmål for bestanden i Sunnfjord villreinområde. Bestandsmålet for villreinområdet er fra 120 til 150 dyr. En bestandsøkning kan gi behov for større beiteområder, noe som kan tilsi at det berørte området kan bli viktigere på sikt. I utredningen nevnes barriereeffekter som sannsynlig negativ virkning. Dette kan gi redusert beiteområde og påvirke kalvingen slik at muligheten til å nå bestandsmålet reduseres.

Konsekvensutredningen gir god kunnskap om villreinens bestandssituasjon i de berørte områdene og om sannsynlige effekter av tiltaket. Det er ikke gjort noen sammenstilling av planer for andre arealinngrep innenfor områdene med tanke på å vurdere den samlede belastningen på villreinens leveområde som kraftledningen eventuelt vil være en del av. Det er imidlertid påpekt at virkningen av kraftledningen vil kunne påvirkes av andre arealinngrep i områdene, uten at dette nærmere belyst.

Foreliggende forskning er klar på at kraftledningers påvirkning av villrein er størst under anleggsperioden, da dette er perioden med størst menneskelig aktivitet med maskin- og helikopterbruk. Når det gjelder påvirkning i selve driftsfasen, foreligger det ikke entydige forskningsresultater. Det er imidlertid enighet om at den mest alvorlige påvirkningen av villrein i dag, er nedbygging av dens leveområder. Generelt kan det påregnes at graden av påvirkning på villrein vil være avhengig av reinens sesongmessige bruk av områdene. Påvirkning i kalvingssesongen er mest kritisk, da simlene er mer sky i denne perioden. Kraftledninger vil også kunne medføre generelle barriere- og unnvikelseeffekter. Omfanget av alternative beiteområder har også betydning for graden av påvirkning på villrein.

Byggefase er kritisk mht påvirkning av rein. Aktivitet i byggefase kan gi unnvikelseeffekter i lang tid etter ferdigstillelse. Departementet forutsetter at anleggsaktiviteten tilpasses reinens bruk av de berørte områdene, og at avbøtende tiltak igangsettes slik det er lagt opp til gjennom transportplanen slik at det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade for naturmiljøet ved tilpasning av anleggsperioden, jf naturmangfoldloven § 9.

Når det gjelder annet hjortevilt, vil ledningen kunne føre til at områder for jakt og beite for vilt blir mindre attraktive. En kraftledning vil også kunne skape barriereeffekter for hjort. Den konsesjonsgitte traséen vil berøre beiteområder og trekkruter for hjort i området rundt Austefjorden. Hjortevilt vil kunne trekke bort fra traséområdet under anleggsarbeidene.

Etter en totalvurdering finner departementet at konsekvensene for villrein og annet hjortevilt ikke er av et slikt omfang at de er til hinder for fremføring av kraftledningen i omsøkt vestlig trasé.

11.3.2 Naturtyper og vegetasjon

Kraftledningen vil passere i nærheten av ulike naturtyper. Den direkte påvirkningen av naturtyper er begrenset til mastefester, anleggsveier og eventuelle behov for ryddebelter. Departementet finner at den vesentligste påvirkningen er av visuell karakter.

I Eid vil traséen gå nord for Hornindalsvatnet gjennom en edellauvskogslokalitet som i konsekvensutredningen er vurdert å ha stor verdi. Traséen vil krysse gjennom en furuskog på sørsiden av Åsvatnet i Førde og en gammel barskog på ryggen av Vågsfjellet i Gaular. I Balestrand vil traséen berøre en rik edellauvskogslokalitet av svært viktig verdi ved Tjugum og en gammel edellauvskog av middels verdi ved Gjerde. I Leikanger vil traséen berøre lavlandsmyren Viddmyrane og en gammel edellauvskog i Njøsadalen.

Når det gjelder skogrydding viser departementet til at ledningstraséen i skogkledde områder må ryddes blant annet for å oppfylle avstandsbegrensninger hjemlet i regleverket for sikkerhet og beredskap. Departementet peker på at konsesjonen er gitt med vilkår om at trasérydding skal begrenses, og at det skal utarbeides en miljø- og transportplan med det formål å minimere og restaurere terrenginngrepene. I denne planleggingen forutsettes det at også hensynet til å minimere skader på naturtyper inngår. Endelig godkjenning av planene skal foretas av NVE.

Når det gjelder de konkrete mastefestene viser departementet til at disse først vil bli beskrevet i detaljplanen. Denne planen skal endelig godkjennes av NVE. Nybygging/opprusting av anleggsveier skal godkjennes av NVE gjennom detaljplanleggingen.

Etter en helhetsvurdering finner departementet at den samlede påvirkningen på naturtyper og vegetasjon ikke i seg selv er til hinder for fremføring av kraftledningen i den trasé som vedtas her. Departementet har i vurderingen vektlagt at traséen ikke vil komme i direkte konflikt med viktige naturtyper.

11.3.3 Landskap, uberørt natur og mangfold av landskapstyper

I avveiningen av trasévalg vil ofte hensynet til landskap og uberørt natur måtte balanseres opp mot hensynet til å unngå nærføring av kraftledninger til boliger og fritidseiendommer. Hensynet til naturmangfold må også i denne sammenheng tillegges

vekt. I avveiningen av disse hensynene er det et mål å velge det alternativet som innebærer minst totalbelastning på berørte interesser.

Landskapsvirkninger av en kraftledning er fremhevet i mange av klagene. Departementet er inneforstått med at en ny 420 kV kraftledning vil være et betydelig teknisk anlegg, som vil være godt synlig i landskapet. Gjennom konsesjonsbehandlingen er ledningstraséen justert og forsøkt tilpasset de ulike landskapsrommene på en best mulig måte. Departementet er klar over at de visuelle og landskapsmessige virkningene av en etablering av et ledningsanlegg mellom Hovdenakk i Ørsta kommune og sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune, og mellom Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune og Sogndal transformatorstasjon i Sogndal kommune vil medføre til dels store negative virkninger for landskapet. Ledningen vil imidlertid i all hovedsak følge eksisterende infrastruktur som veier og eksisterende kraftledninger.

Departementet legger i sin totalvurdering likevel vekt på at departementets valgte ledningstrasé har en best mulig landskapstilpasning. Departementet kan ikke se at hensynet til mangfoldet av naturtyper i seg selv vil være til hinder for fremføring av ledning i den aktuelle traséen.

Det er en målsetning å bevare inngrepsfrie naturområder i Norge (INON). Departementets valg av trasé mellom Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta til sør for Hundvikfjorden vil føre til reduksjon av INON sone 2 på om lag 3,3 km². På strekningen mellom Moskog transformatorstasjon og ny Høyanger transformatorstasjon vil departementets valg av vestlig trasé medføre ca 12,1 km² reduksjon av INON sone 2. Departementets valg av trasé mellom ny Høyanger transformatorstasjon og ny Sogndal transformatorstasjon medfører 0,06 km² reduksjon av INON sone 1 og 0,12 km² reduksjon av INON sone 2. Samlet gir dette er tap på om lag 15,5 km² INON sone 2 og 0,06 km² reduksjon av INON sone 1.

Etter en totalvurdering finner departementet at reduksjonen av inngrepsfrie områder ikke er av et slikt omfang at dette er til hinder for at kraftledningen fremføres i traséene departementet har lagt til grunn. Departementet har i sin vurdering vektlagt at ingen villmarkspregede områder vil bli berørt, og at INON sone 1 kun i minimal grad reduseres. Etter departementets syn vil en reduksjon av INON sone 2 på om lag 15,5 km² være akseptabelt.

11.3.4 Fugl

Departementets valg av kraftledningstrasé vil passere gjennom områder som er viktige økologiske funksjonsområder for flere fuglearter, herunder som hekkeplasser for rødlistet og kollisjonsutsatte arter. Kraftledninger kan utgjøre en trussel for fugl gjennom kollisjon, strømgjennomgang og habitatreduksjon. Departementet viser til avsnitt 5.2.2. om kraftledninger og fugl mer generelt.

Eksisterende forskning på kraftledninger og fugl viser at kraftledninger med spenning på 420 kV har en avstand mellom linene som tilsier at strømgjennomgang kun kan tenkes for tette flokker av fugl, noe som ikke er aktuelt for større rov- og hønsefugler. At strømgjennomgang ikke er en aktuell påvirkning gjør etter departementets vurdering denne kraftledningen mindre konfliktfylt for enkelte fuglearter, der strømgjennomgang er kjent som den vesentligste dødsårsaken forårsaket av kraftledningsanlegg.

Det er registrert hubrolokaliteter i influensområdet til kraftledningen på delstrekningene som er behandlet i dette vedtaket. Hubro er klassifisert på rødlisten som *sterkt truet*, noe som tilsier forsiktighet også med tanke på tiltak som kan true enkeltindivider. Det er anslått å være mellom 800-1300 individer av arten på landsbasis. Departementet viser til at hubro ikke er like kollisjonsutsatt som en del andre rovfugler. At kraftledninger er viktigste rapporterte dødsfaktor for hubro skyldes derfor i liten grad kollisjoner, men primært strømgjennomgang. Det er nesten utelukkende kraftledninger med spenninger på under 132 kV som tar livet av fugl på den måten. På større ledninger er avstanden mellom strømførende liner eller faseleder og jordline så stor at problemet nærmest elimineres. Etter departementets vurdering vil derfor denne 420 kV ledningen antakelig ikke utgjøre noen risiko for elektrokusjon for hubro, men den vil kunne utgjøre en kollisjonsrisiko.

For de øvrige strekningene av kraftledningen Ørskog-Sogndal, det vil si fra Ørskog til Ørsta og fra Bremanger til Moskog, er det registrert ytterligere hubrolokaliteter. Departementet viser til at det for disse delstrekningene er bedt om alternative konsesjonssønader fra Statnett, som til dels avviker betydelig fra den konsesjonsgitte traséen. Det er derfor etter departementets vurdering usikkert hva den samlede belastningen for hubro vil være for hele kraftledningen fra Ørskog til Sogndal.

Det er registrert flere kongeørnlokaliteter i influensområdet til kraftledningen. Kongeørnen har hatt en stabil eller forsiktig økende bestand de siste 20 årene. Arten er likevel sårbar for forstyrrelser og inngrep, og særlig ungfugl av kongeørn er kollisjonsutsatt. Det er videre registrert fjellvåklokalitet, og flere spettelokaliteter i kraftledningens influensområde. Ved oppdatering av norsk rødliste i 2010 er ikke kongeørn eller spetter lenger inne på listen over truede og sårbare arter. Kongeørn har i dag status som livskraftig. Fjellvåk som i 2006 var nær truet, er nå definert som livskraftig. Det følger av naturmangfoldloven § 5 at det er et forvaltningsmål at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt, og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Med utgangspunkt i at kongeørn, fjellvåk og spetter ikke lenger er rødlistet og sett hen til bestandssituasjonen i dag, finner departementet at den negative påvirkningen i første rekke vil bli av lokal karakter.

Departementet viser til omtalen av virkninger for fugl for de ulike delstrekningene, og legger til grunn at kraftledningen vil medføre en økt kollisjonsrisiko for fugl i områder med rikt eller sårbart fugleliv. NVE forutsetter at det i detaljplanleggingen skal legges

stor vekt på å redusere konfliktene med fugl. Trasétilpasninger og avbøtende tiltak som justering av master, påsetting av fugleavvisere, begrenset hogst og tilpassing av anleggsmetoder for å unngå forstyrrelser, vil etter departementets syn redusere risikoen for fuglekollisjoner og minske risikoen for forstyrrelse av fugl i viltområder med rikt eller sårbart fugleliv. Etter departementets syn er NVEs vurderinger og pålegg i tråd med føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 og prinsippet om miljøforsvarlige teknikker mv. i samme lov § 12.

Departementet har i sin samlede vurdering lagt til grunn at kraftledningen vil kunne ha betydelig negativ påvirkning særlig i form av kollisjonsrisiko på flere fuglearter, deriblant for truede rovfuglarter samt viktige rovfuglarter, spetter, storlom, sangsvane og andefugl. Departementet mener likevel at denne påvirkningen i seg selv ikke er til hinder for fremføring av kraftledningen i den traséløsningen som departementet har lagt til grunn for sitt vedtak. Departementet viser i denne forbindelse til de avbøtende tiltakene som er fastsatt av hensyn til fugl.

11.4 Sanering

Volda kommune anfører at det i konsesjonsvedtaket ikke er satt tilstrekkelig krav om sanering av eksisterende kraftledninger på lavere spenningsnivåer. Kommunen krever at dette blir utredet.

Departementet viser til at nettplanlegging på regionalnettsnivå er en oppgave for regionalnettseierne, og mulige tiltak på dette nettnivået blir årlig lagt frem i kraftsystemutredninger for de ulike regionene.

NVE har i konsesjonsvedtaket satt vilkår om sanering av 110 kilometer med eksisterende 132 kV kraftledninger mellom Ørskog og Sogndal. Ytterligere saneringsmuligheter fremgår av en egen rapport fra berørte regionalnettsselskap og i søknad/tilleggssøknader fra Statnett. En etablering av ny 420 kV sentralnettsledning mellom Sunnmøre og Indre Sogn vil muliggjøre fremtidig sanering og omlegging av regional- og lokalnettet i dette området. Departementet mener i likhet med NVE at det ikke er grunnlag for å anmode Statnett om ytterligere sanering av eksisterende nett enn det som allerede er omsøkt og konsesjonsgitt på disse strekningene det nå skal fattes delvedtak for.

Departementet viser til at NVEs vedtak forutsetter sanering av eksisterende 132 kV ledninger mellom Haugen og Leivdal og mellom Moskog og Høyanger, og eksisterende 300 kV ledning mellom Stølsdalen og Fardal. Videre forutsetter NVEs vedtak sanering av delstrekning av 132 kV Fardal–Mel på østsiden av Øvstedalen og delstrekning av 300 kV Fardal–Nuken mellom østsiden av Øvstedalen og nye Sogndal transformatorstasjon.

Departementet peker på at Statnett i tilleggssøknad av oktober 2010 har omsøkt et alternativ mellom Haugen i Ørsta og Ørskog transformatorstasjoner som vil innebære en sanering av den eksisterende 132 kV ledningen på strekningen. Denne

tilleggssøknaden vil bli behandlet av departementet på et senere tidspunkt, i forbindelse med klagebehandlingen av denne delstrekningen.

Når det gjelder anførselen fra Sogn og Fjordane fylkeskommune om full sanering av Fardal transformatorstasjon, viser departementet til at NVE har satt vilkår i konsesjonen om sanering. Det vil imidlertid gjenstå eksisterende fjordspennmaster for 300 kV over Sognefjorden, samt bygninger og bestående gjerde. Statnett som grunneier bestemmer den fremtidige utnyttelsen av tomten, og en eventuell omlegging av eksisterende 300 kV over Sognefjorden må avklares gjennom en egen konsesjonsbehandling.

Departementet bemerker at det for strekningene som behandles i dette vedtak forutsettes sanering av kraftledninger nærmere angitt ovenfor. Saneringen vil etter departementets vurdering bidra til at konfliktene for fugl, naturtyper/vegetasjon og landskap begrenses. Departementet viser videre til en rekke avbøtende tiltak som fremgår av dette vedtak, og til miljø- og transportplaner som skal utarbeides av Statnett og godkjennes av NVE. Disse avbøtende tiltakene vil etter departementets vurdering i ytterligere grad redusere konfliktene for naturmangfoldet.

11.5 Krav om økonomisk kompensasjon til kommunene

Ørsta kommune, Eid kommune og Gaular kommune krever økonomisk kompensasjon for den forringelsen av området som kraftledningen representerer.

NVE konstaterer at det ikke kan stilles konsesjonsvilkår om økonomisk kompensasjon til kommuner for generelle ulemper knyttet til fremføring av en kraftledning etter energiloven. Departementet har ingen merknader til NVEs syn på kompensasjonsspørsmålet. Departementet peker på at NVE har satt en rekke konkrete avbøtende tiltak for kraftledningen Ørskog – Sogndal om blant annet traséjusteringer, kabling og kamuflerende tiltak på master og liner.

11.6 Oppsummering

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter energiloven, må alle fordeler og ulemper ved kraftledningsanlegget veies opp mot hverandre. Energiloven skal sikre at produksjon, omforming, overføring og fordeling av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder at det tas hensyn til berørte allmenne og private interesser.

Departementet har foretatt en samlet vurdering av alle de anførte ulempene ved etablering av en 420 kV kraftledning for delstrekningene fra ny transformatorstasjon i Hovdenakken i Ørsta kommune til sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune, og strekningen fra Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune til ny transformatorstasjon i Sogndal kommune med tilhørende elektriske anlegg. Ulempene

er vurdert opp mot fordelene som dette tiltaket vil ha for forsyningssituasjonen i Midt-Norge, for etablering av ny fornybar kraftproduksjon i form av småkraft og vindkraft i Møre og Romsdal og i Sogn og Fjordane, for næringsutviklingen på Sunnmøre og i Sogn og Fjordane og for kraftforsyningssikkerheten i Sogn og Fjordane.

Departementet er inneforstått med de negativ miljøvirkningene av kraftledningsanlegget som i hovedsak er knyttet til landskap, friluftsliv, fugl, naturtyper og vegetasjon, en viss reduksjon av inngrepsfrie naturområder og hensynet til villrein. Departementet har også vurdert hensynet til reiseliv og turisme, kulturminner og til å unngå nærføring i størst mulig grad.

Departementet forutsetter at forholdet til kulturminneloven § 9 avklares under detaljplanleggingen.

Departementet kan etter en helhetsvurdering ikke se at ulempene er av en slik art at de overstiger de betydelige fordelene ved å få bygget en 420 kV fra ny Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta kommune til sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune, og fra Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune til ny Sogndal transformatorstasjon i Sogndal kommune.

Ved en vurdering av tiltaket sett i sammenheng med naturmangfoldloven § 12 om miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, har departementet tatt utgangspunkt i driftsmetoder, teknikker og lokalisering som ut i fra den samlede vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk og økonomiske forhold gir de beste samfunnsmessige resultater.

12. VEDTAK

12.1 Anleggskonsesjon

Olje og energidepartementet stadfester NVEs vedtak av 10. juni 2009 om anleggskonsesjon og ekspropriasjonstillatelse for 420 kV kraftledning for delstrekningene fra ny transformatorstasjon i Hovdenakken i Ørsta kommune til sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune og strekningen fra Moskog transformatorstasjon i Jølster kommune til ny transformatorstasjon i Sogndal kommune med følgende unntak:

- mellom Leivdal og Vetten i Eid kommune skal kraftledningen fremføres i det østlige omsøkte alternativet for kryssing av Hornindalsvatnet
- mellom Moskog og Høyanger transformatorstasjoner skal kraftledningen fremføres i det vestlige omsøkte alternativet, og
- anleggsveien til ny Sogndal transformatorstasjon på Skardsbøfjellet skal gå fra Øvstedalen.

Olje- og energidepartementets vedtak innebærer at 420 kV kraftledning skal fremføres i følgende traséer:

Fra Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta til sør for Hundvikfjorden i Bremanger kommune: **1.3-1.3.2-1.4-1.4.2-1.4-1.4.1-1.0-2.0-2.7.1-1.4.7-4.15-1.0.**

Fra Moskog transformatorstasjon til Høyanger transformatorstasjon: **1.0-1.24-1.24.1.**

Fra Høyanger transformatorstasjon til Sogndal transformatorstasjon: **1.24.3-1.0-1.28-1.0-1.29-1.0-1.23-1.31.**

Departementet stadfester NVEs vedtak om å gi Statnett SF konsesjon i medhold av energiloven for følgende øvrige omsøkte elektriske anlegg:

Hovdenakk transformatorstasjon i Ørsta

- 3 stk 420 kV bryterfelt
- 1 stk 420/132 kV 300 MVA transformator
- 4 stk 132 bryterfelt
- 1 stk reaktor med ytelse inntil 150 MVA
- nødvendig høyspent apparatanlegg
- kontrollhus i en etasje med grunnflate inntil 300 m²
- asfaltert vei med bredde 5 meter – ca. 2 kilometer

Moskog transformatorstasjon

Utvidelse av eksisterende transformatorstasjon med følgende installasjoner:

- 5 stk 420 kV bryterfelt
- 1 stk 132 kV bryterfelt til transformator
- 1 stk 420/132 kV 300 MVA transformator
- 1 stk kondensatorbatteri med ytelse inntil 100 MVA med bryterfelt
- 1 stk reaktor med ytelse inntil 150 MVA
- nødvendig høyspent apparatanlegg
- nytt kontrollhus i en etasje med grunnflate inntil 300 m²
- asfaltert vei med bredde 5 meter – ca. 450 meter

Høyanger transformatorstasjon

- 4 stk 420 kV bryterfelt
- 2 stk 420/132 kV 200 MVA transformatorer
- 5 stk 132 kV bryterfelt
- nødvendig høyspent apparatanlegg
- nytt kontrollhus i en etasje med grunnflate inntil 300 m²
- adkomst fra eksisterende vei

Sogndal transformatorstasjon på Skardsbøfjellet

- 3 stk 420 kV bryterfelt
- 7 stk 300 kV bryterfelt (dimensjoneres for 420 kV)
- 2 stk 132 kV bryterfelt
- 1 stk 420/300 kV 1000 MVA transformator
- 1 stk 300/132 kV 300 MVA transformator
- 1 stk 250 MVar SVC-anlegg
- 2 stk kondensatorbatterier
- nødvendig høyspent apparatanlegg
- nytt kontrollhus i en etasje med grunnflate inntil 300 m²
- asfaltert vei fra Øvstedalen

En ny 2,1 km lang 132 kV jordkabel fra nye Ørsta transformatorstasjon til Haugen transformatorstasjon i Ørsta kommune etter omsøkt alternativ B.

To nye ca. 1 km lange 132 kV luftledninger fra Høyanger transformatorstasjon opp på fjellet nord for Eiriksdalen for å knytte den nye transformatorstasjonen sammen med eksisterende transformatorstasjon i Høyanger.

Omlegging av 300 kV Fardal-Leirdøla, 132 (300 kV) Fardal-Stølsdalen (som blir forlengelsen av 300 kV Fardal-Hove opp til nye Sogndal transformatorstasjon) og 132 kV Fardal-Mel inn til ny Sogndal transformatorstasjon som omsøkt.

Omlegging av 66 kV Njøs–Kvåle på østsiden av Øvstedalen inn mot nye Sogndal transformatorstasjon. Ledningen eies av Sognekraft. Sognekraft AS får konsesjon til å flytte eksisterende 66 kV Kvåle-Njøs for å unngå kryssing med nye ledninger på Skardsbøfjellet på østsiden av Øvstedalen.

Riving av eksisterende Fardal transformatorstasjon med unntak av nødvendige ledninger og installasjoner for fjordkryssingen av de to eksisterende 300 kV-ledningene mot Aurland og Hove.

Sanering av 110 km eksisterende ledninger: ca. 55 km 300 kV Fardal-Stølsdalen (med unntak av strekningen fra Fardal til vinkelmast sørøst for Vatlestadstølen), ca. 25 km 132 kV Høyanger-Moskog, ca. 30 km 132 kV Leivdal-Haugen, delstrekning av 132 kV Fardal–Mel på østsiden av Øvstedalen og delstrekning av 300 kV Fardal–Nuken mellom østsiden av Øvstedalen og nye Sogndal transformatorstasjon.

Olje- og energidepartementet viser til NVEs notat Bakgrunn for vedtak og departementets merknader i dette brev hvor det følger at konsesjon til anleggene gis på følgende vilkår:

- Følgende anlegg skal saneres: 132 kV Haugen-Leivdal, 132 kV Moskog-Høyanger, 300 kV Fardal-Stølsdalen og Fardal transformatorstasjon. Departementet viser til energilovforskriften § 3-4 bokstav d) om nedleggelse og rydding av anlegg. For kraftledningene skal alle synlige konstruksjoner fjernes.

Ved Fardal transformatorstasjon skal de mastene som er nødvendige for eksisterende fjordkryssing med to 300 kV ledninger henholdsvis mot Aurland og Hove, samt gjerde og eksisterende bygninger, bestå. De resterende apparatene og stålstativene skal demonteres og betongkonstruksjoner (fundamenter og transformatorsjakt) skal pigges ned til marknivå.

- Ledningen skal bygges med matte liner (inkludert toppline) på hele strekningen fra Hovdenakk transformatorstasjon til sør for Hundvikfjorden, og fra Moskog transformatorstasjon til Sogndal transformatorstasjon.
- På følgende strekninger skal det brukes matte liner, malte master og komposittisulatorer:
 - Fra Hovdenakk transformatorstasjon til Ullalandsvatnet/Aldalen etter alternativ 1.2.3, 1.3 og 1.3.2. Strekningen er på om lag 10 km.
 - Fra Esestølen til spennmaster på sørsiden av Esefjorden etter alternativ 1.0. Strekningen er om lag 3-4 km.
 - Fra fjordspennmastene på østsiden av Fjærlandsfjorden til om lag 1 km øst for Njøsadalen etter alternativ 1.0. Strekningen er på om lag 16-17 km.

Departementet peker på at dersom Statnett mener at det er ønskelig med silikonbelagte/matte glassisolatorer på enkelte strekninger i stedet for komposittisulatorer, kan dette vurderes i spesielle områder. Endelig områdeavgrensing, farge- og komponentvalg, skal avklares i samråd med NVE i god tid før anleggsstart.

- Inntrekkstativene i Hovdenakk og Høyanger transformatorstasjoner skal males mørke, og det skal i størst mulig grad benyttes matte komponenter for øvrig i transformatorstasjonen.
- Det skal gjøres følgende traséjusteringer:
 - I Vatnedalen i Ørsta kommune skal traséen justeres høyere opp i lia mot Snøhornet, jf. brev fra Statnett datert 4. mars 2009 til NVE.
 - Nord for Hornindalsvatnet skal traséen 1.4.7 justeres slik at den ikke kommer i direkte konflikt med planlagt hyttefelt ved Hestefjellet.
- Det skal vurderes alternative mastetyper som kan gi bedre landskapstilpasninger sammenlignet med omsøkte standardmaster på strekninger hvor man antar at dette kan få god effekt. Det skal eventuelt legges frem en egen detaljplan til godkjenning av NVE dersom det vurderes som aktuelt å bruke andre mastetyper på delstrekninger.
- Det skal gjennomføres begrenset trasérydding i størst mulig grad, med spesielt fokus på de strekningene hvor det er satt vilkår om kamuflerende tiltak.

- Det skal utarbeides en miljø- og transportplan som skal beskrive og begrense terrenginngrep under anleggsarbeidet i størst mulig grad, herunder konsekvensene for verdifulle lokaliteter for naturmangfoldet og sikre at opprydding blir gjort på en skånsom måte.

Planen skal omhandle:

- nødvendig oppgradering, utbedring og vedlikehold av veier,
- hvilke typer kjøretøy som skal benyttes,
- når og hvor anleggstrafikken skal foregå,
- nødvendige tiltak for å redusere terrengskader og hvordan eventuelle terrengskader skal utbedres,
- føringer for hvordan eventuell konflikt med automatisk fredete kulturminner skal kunne unngås/redueres
- hvordan begrenset skogrydding skal gjennomføres, og hvordan vegetasjonsskjerming rundt transformatorstasjoner skal gjøres,
- hvordan kjente hekke- og leikplasser for rødlistearter og skogsfugl skal hensyntas og hvilke begrensninger i anleggsarbeidet dette kan medføre i enkelte områder i spesielle perioder i året.

Planen skal godkjennes av NVE før anleggsstart. Ved behov for anleggsplaner etter andre vilkår, kan disse inkluderes i miljø- og transportplanen. NVE vil føre miljøtilsyn med anleggene.

- Det skal vurderes og eventuelt gjennomføres avbøtende tiltak for å redusere risikoen for fuglekollisjoner i viltområder med rikt eller sårbart fugleliv. Dette gjelder særlig området fra Hovdenakk transformatorstasjon gjennom Vatnedalen og Aldalen, området ved kryssing av Austefjorden og den vestlige traséen mellom Moskog og Høyanger. Der kraftledningen passerer eller kommer nær spillområder for hønsefugl eller rovfuglreir skal det gjøres en konkret avveining av tilpasning av anlegget og anleggsmetode/-tidspunkt, for å redusere mulige negative virkninger for fugl.
- Ved riving av 132 kV-ledningene Haugen Leivdal og Moskog-Høyanger og 300 kV-ledningen Stølsdalen-Fardal, skal Statnett gjøre en tilstandsvurdering av representative anleggsdeler og komponenter som gir et bilde av tilstanden på anlegg som saneres. En oppsummerende rapport skal oversendes NVE.
- Merking av ledningen skal skje i henhold til gjeldende forskrift for merking av luftfartshindre. For følgende spenn skal det benyttes best tilgjengelige og godkjente teknologi for merking av luftspenn, for eksempel lys- og lydvarslingssystem i stedet for tradisjonell merking med rød/hvit malte master og blåser:
 - kryssing av Austefjorden
 - kryssing av Hornindalsvatnet
 - kryssing av Hundvikfjorden
 - kryssing av Esefjorden/Fjærlandsfjorden (kan merkes som ett spenn)

- kryssing av Henjadalen.
- Statnett skal rapportere om driftsstatus for kompositt og eventuelt silikonbelagte glassisolatorer hvert 5. år etter idriftsettelse.

12.2 Ekspropriasjonstillatelse

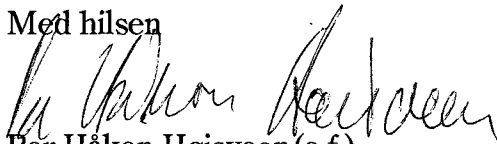
Departementet har etter en samlet vurdering kommet til at inngrepet uten tvil er mer til gagn enn til skade, jf. oreigningslova § 2 siste setning. De samfunnsmessige fordelene ved kraftledningen vurderes utvilsomt å være større enn de skader og ulemper som blir påført allmenne og private interesser. Klagen på ekspropriasjonstillatelsen tas ikke til følge.

Departementet ber Statnett om å orientere de berørte grunneierne og rettighetshaverne om departementets vedtak.

Når det gjelder forhåndstiltredelse vises det til eget brev av dags dato.

Departementets vedtak kan ikke påklages videre, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd første punktum.

Mød hilsen

Per Håkon Høisveen (e.f.)
ekspedisjonssjef

Harald Solli
avdelingsdirektør

Kopi:
Statnett SF
Norges vassdrags- og energidirektorat
Miljøverndepartementet
Finansdepartementet
Statsministerens kontor
Nærings- og handelsdepartementet

Adresseliste:

- Ørskog kommune
- Sykkylven kommune
- Ørsta kommune
- Volda kommune
- Eid kommune
- Bremanger kommune
- Flora kommune
- Naustdal kommune
- Førde kommune
- Gaular kommune
- Leikanger kommune
- Sogndal kommune
- Sogn og Fjordane fylkeskommune
- Den norske turistforening
- Norges Miljøvernforbund
- Friluftslivets fellesorganisasjon
- Samarbeidsrådet for naturvernsaker
- Norges naturvernforbund, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
- Kystpartiet Sogn og Fjordane
- Forbundet Kysten
- Møre og Romsdal Sau og Geit
- Folkeaksjonen mot 420 kV luftledning Ørskog-Fardal v/Inge Kolås
- Sogn og Fjordane Turlag og Flora Turlag
- Per Arne og Petter Windsnes
- Solveig Lande Skarbø og Kjell Skarbø
- Aure Samdrift v/Olav Asbjørnsen og Odd Velle
- Aurdal grunneigarlag v/Thor Aurdal
- Grebstad grunneigarlag v/Arvid Aure, Hans Kristian Århus og Amund Aurdal
- Bjørg og Olav Kittang
- Sveinung Saltre m.fl.
- Hjørundfjorden Grendalag
- Kjetil, Marta As, Elin, Britt, Oddvar og Mari Standal
- Stavset og Ytre Standal grendalag
- Kjetil Standal på vegne av Ragnar Standal
- Eli Anne Tvergrov, Øystein Skare, Eldbjørg og Ola Tvergrov
- Anna Erdal og Synnøve Standal
- Karin, Lars Andre, Anja og Ingvild Standal
- Jostein, Aud-Brit, Leif Kenneth, Terje og Jane Grytten
- Anne Grete og Kristian Standal og Kjell Dybvig
- Reidar Standal m.fl.
- Endre Standal
- SunAlp AS
- Standal Alpesenter AS
- Follestad og Myklebust gardslag v/Inge Kolås
- Øy gardslag v/ Lars Petter Øye
- Innbyggerne i Hovdenakken v/Ann-Elin Brekke
- Ørsta Idrettslag v/ Roger Pedersen
- Svein Vatne
- Alf G. Igesund
- Anne og Trond Ryslett
- Naturvernforbundet i Eid og Aksjonsgruppa mot 420 kV gjennom Eid
- Leivdal grunneigarlag v/Anne Moen
- Grunneiere, beboere og naboer i området Nor og Vedvika
- Jan Asle Olseth
- AS Norsand
- Førde Grunneigarlag v/Sigmund Midthjell
- Roald Solheim
- Indrehus grunneigarlag v/Egil Ulvmoen
- Elkem AS Bremanger Smelteverk
- Inger Rise Hallset, Andreas Riise og Atle Rise
- Jens Petter Strømsnes og Anne-Karin Rynning
- Grunneiere og beboere ved alternativ 1.18 v/Dagfrid Humlestøl
- Ivar Svorstøl

- Leif Arne Øren og Lidvin Nils Øyra
- Vernegruppa for Nausta v/ Åsmund Berthelsen
- Anne Johanne og Oddbjørn Schei
- Åsta Brekke, Stein Brekke og Anita Brekke Røed
- Arne Grimseth
- Eli og Bjørn Nordberg
- John Arthur Kvamme
- Kristen Slåtten
- Grunneiere i Viksdalen v/Dag Kjetil Storøy og ved Holsen v/Truls Oppedal

- Rolf Vaksvik
- Beboere og grunneiere i bygdene Lia, Kinna, Byrkjeflot, Kusslid, Indreåsen og Ytreåsen v/Ole Johan Aasen
- Hestadgrend Grendalag v/Ingunn Kjelstad
- Hestadgrend Grunneigarlag v/Karsten Hestad
- Grunneigarane på Åsebø, v/ Johannes Aasebø